

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.

Zespół (fond) 4.

Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

1631. Zubrzycki Djonizy, Nieco o alfabetach europejskich w ogólności, a o słowieńskich cyrylicim i głągolicim w szczególności, pisano w początku r. 1850.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Львівська бібліотека
АН УРСР

ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

Бав. 1631/III

№ 749. Бав.

№ 1631/III

№ 1631

VI. Д. 71.

23

Pisząc rozprawę o pismach drukach
i alfabecie glagolickim mam na
celu uczynić przystępną metodą
moim współczesnikom tak ruskiego
iako i polskiego scribe, Ktożby
z glagolicka, pisownią obznajomić
się raczył. Niezboże od prawdy, turion
= drac, iż z setka uczonech, a pływ-
= najmniej nauki ukonieczyszych
Polaków i Rusinów, teowie dzie-
= sięciu słyszali o glagolickich pis-
= mach i drukach, teowie ieden z
nich widział glagolickie rękopis-
= ma lub książki drukowane; a teo-
= wie ieden z tysiąca umie czytać
po glagolicku. A przeciw pismo
glagolickie jest wyłącznie pismem
staroiańskim. Najlichnieszy ten
w Europie naród, jest jedynym tylko
który używa w swej pisowni i dru-
kach trojakich liter: obcych łacińs-
= kich i własnych cyryliczkich lub
glagolickich.

W niniejszej rozprawie byli mi naj-
= znanijsi łacińscy, niemieccy i
ruscy pisarze przewodnikami; iako
to Dobrowski, Hanka, Saffaryk,
Kopitar i ziomel nasz Wenelin. 7
Takich to obfitych czerpatem źródła.
Umieściłem tu i owoże to, co jest
owocem własnego postępowania i roz-
= wagi, i przekonany jestem, że temu,
któ w moje ślady postąpić raczy
iakożkolwiek płyniosie usługa.

Pierwey, niżeli o cyryliczkich i glagolic-
= kich pismach i drukach w szczegółach
= ci rozprawiać zaczniemy, nie od rzeczy
będzie w Wótce, ile to z naszym zga-

Nieco
Staw kółka o alfabetach Europejskich w
ogólności; a o stawianskich, cyrylickim
i gtagolicim, w szczególności

przez
Dyonizego Iwanowicza Zubryckiego

pisano w poczátku roku 1850.

porównać rozprawę Wenelina w Literaciach Moskiewskiego Towarzystwa Starożytności z r. 1847 N. 9. Wtóra później znalazła się -

3

betow, pism i drukow, mamy iasce w Europie
pisma i druki hebreyskie, ormianskie, a na
pograniczu od Kaukazu, pojawiajace, czasem i
grecyjskie; wozelakoz, z powodu ze tydz
Ormianie i Grecyjscy z Azji pochodza,
nie sa narodami europejskimi, w edno
ciato polityczne spojone, nierymnia,
w Europie przesrane ziemi, ich narodowi
wytacznie nalezacy, i tytko pomiędzy in
= nemi narodami rozproszeni znapucia
sie; pieto te trzy pisma za aziatyckie
= a nie za europejskie wskazuje, z ni
= niyszego naszego badania wytaczamy:
płyta krywsy wozelakoz da cielawer
go czytelnika na koncu naszego dzieła
= Na porownawca, tabelle hebreyskiego,
ormianskiego, tureckiego, ^{gryjskiego} tudzież staro
rytnego litewskiego i wendorunickie
= go alfabetu, w tych postaciach jak te
= ostatnie dwa alfabetu Tadeusz Luban
= ski w swych listach o starozytnosciach
stawiarskich w pierwszym swoim zbio
= rze nam przedstawil.

Przystępując do zamieszczonego celu to
jest do uwag nad oboma stawiarskimi
alfabetami, musimy uprzednio nad dwu
= ma również europejskimi to jest ta
= cinskim i greckim nieco zastanowić się,
musimy o nich pomówić, inaczej i
to co o glagolicznym napisal przed
= siawzestlismy byto by czytelnikowi
mniey może zrozumiałem, a narezt
= cie ze ten wstep do naszego badania
a raczej ustep od glownego przedmia
= tu tem bardziej nam jest potrzebnym,
ile ze nigdy temi czterema europejs
= skimi pismami, jest niezalke powin
= nowactwo, wskazuja, ze sa odrost
= kami jednego starozytnego szeregu.

Arzymanie - Tacinnicy - z skopiska uz
= broionych tutaj, trudniacych się wojaz
= dem i rozbojem - pozniej panowie swiata,
nie mieli własnego pisma. Przed zawoio
= waniem Grecji i przyjsciem greckiej
kultury, nauki i liter: ze Tacinskie te

rarniejsze litery z greckich ukształcone ni-
= tej pływającej dowody: ścierpali Rzymia
nie naukę od Etrusków czyli Tusków. He-
= truskowie którzy pod tym nazwiskiem zni-
= kli z widowni świata, byli na ową czas
najoswiecenszym narodem nad Blegami
środkowego mósta. Od nich przeleli dy-
= mianie obchody religijne, święta i urocy-
= stosci narodowe, offiary, tajemne myste-
= ria, przepowiednie, Haruspices, Augures,
= Pontifices, [Artem et disciplinam] etrus-
= cam: prawa, obyczaje, a orax i ich pis-
= mo! Młodzi Rzymianie udawali się do
etruskich miast ażeby tam napać się
umiejętnościami i uczyć się pisma i je-
zyka etruskiego; albowiem że język
etruski nie był rzymskim łacińskim,
wprost dowiedziemy. Gdzie się po-
= diał ow wielki i sławny naród, który
podług zdania historyków, nie tylko owe
znane dwanaście miast etruskich, lecz
całe Włochy od Alp do Apeninów za-
= siedlał? - którego wygłębane z ziemi
i rumowisk maturalne wyroby i wy-
wały oswiecona Europa i teraz podzi-
wia i wysolloceni? - Znikł! - wy-
marł! wytepiony! - niepodobna - -
Państwa, jako ciała polityczne upadają,
rozsypują się, nie zostawiając prawie żad-
= nego śladu, wyjąwszy na kartach historii;
lecz o całych jednolitych narodach, a
osobliwie o narodach ucywilizowanych
przemysłnych i posiadających sztukę pi-
= sania, trudno to przypuszczać. Upadło
rzymsko-łacińskie państwo, jako państwo;
lecz porostatek czysty łaciński język w
księgach, a napisany w ustach ludu
włoskiego. Upadło państwo greckie, poros-
= tatek pisma litery i czysty język w księ-
= gach, a napisany w ustach Nowogreka. U-
= padło państwo syryjskie i chaldejskie po-
= rostał język, porostatek alfabet w pismach.
Upadły państwa żydowskie i ormiań-
= kie, porostatek seradki ich narodów, języka
i pisma ich. Rozproszono Potowców i Pe-
= cynięgow, porostatek z nich ostatki. Lu-

Pismo i

14
manow i Jazygow; i tylko liczny i stawo-
ny naród Hebruskow miał by być tak niez-
szesnym, iż oprocz ich wyrobów z metalu
i ~~z~~ gliny nie by po nim porostu nie-
miało? - Ależ byż mogło że naród he-
bruski, z narodem rzymskim tak się
spot, zlat i wiedzieć poznał, że z
oboch stał się jeden łaciński - Wcale
nie! - Podobne stanie się dwóch narodów
w jeden, na ow czas byto by może być,
gdyby oba jednym językiem, lub przy-
najmniej narzekami z jednego języka
pochodzącemi mówili; myż zaś wiemy
że Dymianin nierozumiał Hebruską
języka jego uczyć się musiał, i prze-
ciwnie - Prawda jest że często w ca-
steczka jakiego narodu z powodu swe-
go topograficznego położenia, albo xmie-
ni swoich narodzi, albo powoli zamie-
ni go na inny mowę, na mowę wię-
szego i ludniejszego narodu, w posrod
którego, czy to scisniona, scripty czy
mule zakatek, czyli rozsypana między
niem ma swe siedziby, i o czem niżej
obszerniej pomówimy; żeby zaś cały
naród, naród uczyniony podobnej
metamorfocie ulegnoś musiał, przy-
puszcie niepodobna.

Odstąpiliśmy nieco od naszego przedmio-
tu. Nie-bynajmniej, blymamy
ciężko watek w naszych refku. Oto
głęboki krytyk historyczny, ziemski nasz
pisy Benelin twierdzi, że naród He-
bruskow był narodem Starożytnym od
którego starożytności pochodzi, i że
w piśmie i alfabecie gtagoliidim
o którym rozprawiał Ptolemeusz
my są, znamiona pisma hebruskiego -
jak kolwiek hipoteza ta smuta, wie-
byż gdzieś, wrelator musi tak długo po-
zostać na swoim miejscu, dopóki z gmun-
tu obalony, nie będzie; to zaś już nie-
za hipotezę, lecz za prawdę poczytać
musimy; że gdy dwa tylko najdawniej-
sze alfabety w Europie to jest grecki i

hetruski znanemi byli, stawiansko-gtagolii
- hi do jednego z nich nalezeć, lub do jednego
z nich podobnie musi.

Dreklisny wyraz, że Prymianie języka
hetruskiego nierozumieli, i że ~~za~~ się ~~z~~ tego
języka, jako i pisma od Hetruskowi ~~w~~stet.
rurji uczyli: ~~porozum~~ mamy za obowią-
= rot udowodnić, cośmy stekli.

Aulus Gellius f. Auli Gellii Noctes At-
ticae XI-7. / mowi tak = "potem gdy wy-
rzekł, co takiego, niewiem, czy to po
hetrusku czy po galicku, wszyscy rozes-
= miali się" - deinde, quasi nescio quid,
Tusce aut Gallice dixisset, universi
riserunt" - Zebrane na biəsiade Rymu,
kie towarzysstwo nierozumiało ani hetrus-
= kiego ani galickiego języka, i dlatego
pusty obecnych napadł śmiech, gdy
kros z spoleczeństwa wystrząsnął nie-ro-
= zumiało słowo; a zatem język hetruski
nie był językiem Rymskim.

Liviusz f. Lib. X. Cap. 4. / pod rokiem 301
przed narodzeniem X. Pana, pisząc
o klęsce która Prymianie ponieśli od
Hetruskowi tak się wyraża:

"Nikt z Prymian nieśmiał wydyć
7) się z oboru. Pewny pasterz f. Hetruski / zbli-
"zył się pod same ślony ich, i wołał na
"drugich f. pasterzy: / Wołły za nim, ocią-
"gając się z spustoszonej wioski było
"peżili" czego się ociągacie, kiedy można
"bezpiecznie przejść przed srodek oboru Rymu.
"kiego" - Gdy te słowa niezaki Cerintaryk
"f. mieszkaniec hetruskiego miasta Cere /
"Legatowi f. Prymickiemu / pretumaczył, roz-
"kazał tenże znać, czemu język / hetruski /
"przystuchiwali się" (2) - dalej
Tenże sam Liviusz / Lib. IX. Cap. 38. / pod r.
308 przed narodzeniem X. Pana pisząc o woj-

(2.) Ad quam illecebram cum moveretur nemo ab Romana statione, pastorem
unus progressus sub ipsas munitiones, inclamat alios, cunctanter ab ruinis
vici pekus propellentes: "quid cessarent, quum per media castra Romana
tuto agere possent?" - Haec cum Legato Coerites quidam interpretaretur,
iubet peritos lingua attendere animum. -

nie Rzymian & Hebruskami, gdy ich podobnie
 Quin: Fabius, tak, że w Aminski las He-
 truskowie cofnoc się musieli, złożył wódz
 Rzymski radę wojenną, iak by można ples-
 las się ptebrać, nieprzyjaciół z lasu wy-
 =parować, i do przyzicia powtorney bit-
 =wy zmusić, tak się wyraża: "
 " Ze wszytych na radzie będących sam
 " tylko Fabiusz / Ceso brat wodza / oswiad.
 " crzył się, że uda się na rozwiady / o potora-
 " nieu nieprzyjaciela, i w krotie powroci
 " z pewnymi wiadomościami. Będąc wy-
 " chowany w Lore / Hebruska miasto /
 " u przyjaciół tamże, nauczył się pis-
 " ma hebruskiego, i doskonale umiał
 " język hebruski." (3.) Dodać daley
 " Liwiusz" Mam bowiem historyczne
 " dowody, że na ow czas miedzię Rym
 =ka, tak uczyła się pisma i języka hebrus-
 =kiego, iak teraz uczy się greckiego. (4.)

Z powyższych słach cytaty, niechamy bo-
 =wiem wiele innych przytoczyć, iab-
 =ny jest dowód, że język hebruski róż-
 =nym był od rzymsko łacinskiego, że
 Rzymianie uczyli się u Hebrusków, a
 nie maiać swoich własnych pism u-
 =żywali hebruskich, i że dopiero poz-
 =niej, gdy podobili Grecy, zwyciężey
 od zwycięzonych, podobnie iak Mongo-
 =wie od Chińczyków, zaczęli przyjmować
 ich pismo, naukę i kunszt, tak, że za
 czasow Liwiusza, Cicerona i Pliniusza iak
 w Rzymie w naukach w cywilnych i
 potocznych sprawach, już grecko łacinski
 wśród w używaniu; chociaż w Węgach

(3.) Chwał ten Ceso Fabius, był to, coś podobnego do naszych paricrow Staw-
 =iańskich. Gardził on iak barbarzyńskim swoim łacinskim językiem, i udał
 się do Cerei ażeby się tam nauczył wypolerowanego języka Stawian Hebrusków i
 u nich zasięgnął quinteroney osiadały i wiadomości. Teraz podobnież gardząc
 rodzimym językiem, spieszą Stawianie do Parrya ażeby się tam wyuczyć francus-
 kiej, z różnych narzeczy zlepszoney mowy, i czerpać oswiatę z męznego krotka nowe-
 go Babilonu - Nil novi sub sole. Poethica tyllko w tem, że Rzymianie ubiegali
 się za lepszym, Stawianie za gorszym - Ciężka rzecz, czy też poważna mętrości
 i cnotliwe dzielnia Quiritów, tak gardzili swym oyczystym językiem i chlubiłszy
 dowali paplac po hebrusku, tak iak nasze Stawianie po francusku. - Historia mił-
 czy o tem. -

(4.) Tunc ex iis, qui adierant, speculatum est se iturum professus / Fabius / brevisque omnia
 adlaturum. Cere educatus apud hospites, Etruscis inde literis eruditus / linguamque Etru-
 sam probe noverat. Habeo auctores vulgo tunc Romanos pueros, sicut nunc Graecis, ita
 Etruscis literis erudiri solitos.

religijsnych i duchownych sprawach
 hebrajskie pismo jeszcze zachowało się, o
 czym tak z Cicerona - De natura Deorum
 II. 4. 10. iako i Plinius Hist. Nat. lib. II
 c. 99 i lib. X cap. 19. przekonani się można.

Po zwyciężeniu Grecji iak się stało, stał
 się i alfabet grecki zdobyczą zwycięzców
 Rzymian. W początku przyjęli go hurtem
 za swą własność, później zaczęli go po-
 woli przystawiać i przystosowywać ^{liter} podług
 własnej woli, wszelakoż większa część za-
 bymata dawną swą postać i dawne swe
 znaczenie które miały w greckim alfa-
 becie. Rozumi się, że o wielkich literach
 greckich i łacińskich, to jest o tak zwanych
 initialnych, wersalikach czyli majus-
 kulach to jest początkowych literach,
 gdyż drobne, kursywne skropanie ia-
 kie teraz w greckich księgach widzimy,
 nie były jeszcze na ową część w użyciu.
 Tak greckie - A - B - E - Z - I - K - M - N -
 O - T - zachowały i u Łacinników nie-
 zmienioną swą postać i znaczenie. Literę
 H - P - X - zachowały wprawdzie postać
 zmienioną wszelakoż swoje znaczenie; cho-
 ciaż ostatnia to jest - X - jeszcze i po
 zaprowadzeniu sztuki drukarskiej służy
 czas w niektórych słowach oznaczając
 tere - cha - - Literę Δ - Λ - Ξ - Σ -
 i - Υ (upsilon) - otrzymały jedynie kształt
 nieyszą postać: i tak z trojkatnego Δ -
 utworzono okrągleyse - D - podobnie
 - sty go jednego ostrokatą; Literę Λ -
 obrócono, i postawiono ją bokową linią
 na dół, niby to, ażeby się miała silniey
 - bawiey sty ią dolney linii, i zaokrąglio-
 - sy górną ostrokatą dano strój nieyszą
 - kiej w postaci litery - S - obcego ma-
 - lenkie sigma - S - za wzór stężyto - 9
 Literę Ξ - Ξ - dano perpendykular-
 - ną linię, dla większej mocności i powo-
 - sta używane dawniey w łacińskim
 a teraz tylko w niemieckim alfabie-
 cie, X - Literę Θ, theta - Φ, phi - Ψ
 psi - i Ω, omega uznano za zbędne w

Tani u Greków, ani u Rzymian

9. U litery Ψ (Psi) - wyprostowa
 no zwieszona uszka, rozplataną ią
 aż do dna na dwie strony, i powsta-
 ła łacińska litera - V -; że zaś za-
 chodzi w wygłoszeniu między litera-
 mi - V - i - U - różnica; przeto pierw-
 - szey restaurowano ostrokatę, a drugiey
 - dano zaokrąglenie; tak iak
 w małym kursywnym greckim
 - ypsilon widzimy; wszelakoż roz-
 - różnienie to później nastąpiło;
 - gdyż w pierwszych łacińskich dru-
 - kach często znajdujemy - vox - za-
 - miast - Vigilia - Invenio - zamiast - fun-
 - ctus - salus - zamiast - salus - i. d. -

6
języku łacińskim, a tylko jedna litera, to
jest - Π, pi - niepodobna w łacińskim alfa-
becie w tej postaci, iakoż, ma w greckim.
(5) - A tak: Ty raczy czytelniku
który zajmujesz się czytaniem greckich
ksiąg, przekonasz się, o nierawności
naszego twierdzenia, że alfabet łaciński
greckiego jest pochodzenia, jak tylko po
myślisz o znanych ci literach greckich;
ty zaś któremu już Greka w powietrzu,
potrzeż tylko przed sobą, grecki alfabet,
wpatrz się w niego z uwagą, a przekonani
iestermy, że i ty zgodzisz się na nasze
zdanie.

Z czasu istnienia zachodniego rzymskiego ce-
sarstwa, pozostały mnogie pomniki pisma
łacińskiego: wotasci wie należało by nazy-
wać greckolacińskiego: na monetach
i napisach na brązie, na kamieniu
lub innych materiałach, które dla swej
trwałości nie uległy zniszczeniu. Liter
tych napisów są, dosyć krótkie, za-
obrazione i Rzymianie rozpostarli ich
użycie z Włoch po Gallii Hiszpanii,
Brytanii i Niemczech, to jest po
wszystkich tych krajach, nad którymi
rozciągała się ich potęga, lub ich wpływ.
Po upadku zachodniego rzymskiego cesarstwa
znikły wprawdzie rzymskie rękopisma;
tak że z poprzedzającego tej epoki perio-
du mało można znaleźć paleograficz-
nych pomników, pozostały brzołaboz
jak się rzekło na metalu i kamieniu
liczne napisy, z których o kształcie glo-
set z czasu od przyjęcia greckiego al-
fabetu, aż do upadku państwa sądzić
można. Od czasu napadu barbarzyń-
ców, obalenia imperii pod Augustulem
przez Longobardów, i ugniewdzenia się
ich tamże, schroniła się sztuka pisar-
nia między innymi klasztorów; gdzie
z powodu przepisywania do służby Bożej
konieczna potrzebnych ksiąg, aż do wy-
nalezienia sztuki drukarskiej pozosta-
wała. Mnichy odstąpiwszy, a może

(5.) W najdawniejszych weneckich inkunabulach spotykamy czasem litere uen-
salikowe - P - podobną do greckiego - Π, pi - z tą, tylko różnicą, że druga pata
ka jest nieco krótsza od pierwszej. ~~Wor pływaczem w teli P. 104.~~

i zapomniany dawniejszy kształtniejszy
 łacinskie litery na monetach i pomnikach
 znajdujące się, zaprowadzić w swych re-
 = kopismach tomany ustawny, tak zwany
 Frakturschrift, który mniej więcej był
 gładkim i foremny. Za wzor podobnego
 pisma pływaczymy na tablicy I. № 1
 facsimile dokumentu z r. 1241, który do
 kształtniejszych ustawem pisanych po-
 liczyć można. Ustawem zwiemy to pi-
 = mo, w którym każda głoska, i każda jej
 część stawia się wprost. Jeżeli zaś te litery
 zbliżając się do skrópczenia, są nachylo-
 = ne, wiążą się, iix choć gdzieś niegdzieś ied-
 = na z drugą, i nie z taką dokładnością, są
 stawiane, czyli raczej rysowane - malowane
 iak ustawne; na owozaw zwiemy to pismo
 potustawnym - Potustawem, który jest parny
 = sym od ustawu. Za wzor potustawu łacinskiego
 = go może służyć facsimile z dokumentu roku
 1480 na I tablicy № 2. Znajdujące się (7.)
 Wpatrywamy się w dokument № 1, postle-
 = gamy, skrócenia słow, compendia, mono-
 grama i tytły, iak to w słowach "nomi-
 i "sancta". W pierwszym słowie, litery
 = m = i = n = wystrucone; a zamiast oboch,
 linia na wieśtohu liter = o = i = i = j a w
 drugim słowie wystrucone litery = a = n
 i t = t =; a zamiast nich linijka nad sto-
 wem umieszczona - Nie używano dwugłoski
 = e = tylko proste = e =; co i w pierwszych

(6.) Chęć uic morotu cytelnikowi, mniej biegłemu w czytaniu star-
 = rych pism, umieszcza się tu cathowita treści tego diagrafu = In nomi-
 ne sancte et individue Trinitatis. Cum cuncta bona temporalia
 transitoria sint et caduca; dignum est et salubre ut de transito-
 rius lucremur permansura, ea Christi pauperibus erogando, qui pro
 nobis intercessores et advocati existant pro nostris fratibus sim-
 mum iudicem exorando. Notum sit igitur universis tam futuris
 quam presentibus Christi fidelibus; quod ego comes Janus filius co-
 mitis, i. t. d. Datum anno dominice incarnationis M, CC, XL, J. Indictio-
 ne quindecima.

(7.) Io uesti Conradus Dei gratia Dux Mazovie, Russia et cat. Significamus
 tenore presentium quibus expedir generaliter universis, quomodo Gram-
 nobis personaliter constituta Preclara Princeps et Domina Domina
 Barbara Dei gratia ducissa et gubernatrix Mazovie illustris geni-
 = trix nostra carissima, de bona voluntate sua sponte recognovit, quia
 tenetur sexaginta sexagenas grossorum in mediis grossis venerabili et
 egregio Domino Nicolao de Raschynce Decretorum Doctori, Archidiacono
 et Canonico Warschoviensi et Plocensi nostro devoto, sincere dilecto, i. t. d.

2. 7
Drukach porniej zobaczymy - zamiast spoj-
nika = et = używano znak w postaci
nieodkładnego = y = co i w drukach
postbierzemy - W słowach = transito =
= ria = i = transitorius = wyrzucone li-
tery = r = i = n = ; a w ich miejsce pos-
= tawiony nad słowem znak w kształcie
litery = w = - Litera = m = na końcu
słowa zawieszona opuszczona; a na to miast
liniika nad ostatnią literą słowa po-
ciagniona; jak to w słowach = dignum =
summum = iudicem = i innych - Syl-
= ba końcowa = ur = zamieniona byłam
nad przedostatnią sylabą, w kształcie
arabskiej liczby = 2 = ; tak widzicie mox-
= na w słowie = lucremur = igitur -
Sylaba = per = oznacza się przez podkres
lona, pod spodem litere = p = - Sylaba
= pro = przez zakrecona, w tył litere
= p = - Sylaba = pra = przez litere = p =
z liniiką, na wieńtku - Słowo = Christi =
wyrażone przez grecką literę = X = to jest
= Ch = z akcentem na wieńtku; jak to już i
wyżej wspomniano; wszelakoż także sama
litera w słowie = existant = użyta zamiast
litery = iks = - i nareszcie ze litery = V = nie
= używano na ow czas, równie jak i w pierw-
= szych drukach, tylko litere = ll = bo i ied-
= na i druga jest rozkute greckie ypsi =
= lon, jak to wyżej napomknęliśmy -
W dokumencie A = X sam cyfelnik postb-
= re compendia i tyłta które wszelakoż
nie tak już gęsto używane, jak przy daw-
= nijszym o 240 lat wczesniej piśmym
piśmym.

Na początku drugiej połowy 15 wieku, wy-
= należono narpsie sztuka drukarska, A.
ponieważ szczególniej potrzeba ksiąg
kościelnych i do nabożeństwa studujących,
ile na ow czas najwięcej używanych i
poptaczanych, natchnęta wynalazca my-
= ślą, zagłębiania się nad tym wynalaz-
= kiem; preto tenże skopiował i ułat-
sobie także tomano ustawiane litery,
jakich dotąd mnichi w klasztorach do
pisania ksiąg pobornej treści używali,

i terni pierwsze księgi drukowane były.
Druk albo ucale nie, albo bardzo mało róż-
nił się, od pisma piórem owego wieku, któ-
re na wyżej przytoczonym dokumencie N^o
2° widzimy: o czym przekonac się można,
z zatajonego na II tablicy facsimile N^o
5° rękopisu z mszatu w Wenecji roku 1482
drukowanego. (8.)

Czytelnie, przypatrywamy się, przekonana się
że ten same chrapowato-ostobokowyste
głoski, że ten same prawie czasem mniej-
sze, czasem większe skręcenia, compen-
dia i tyłta słowem, że pierwsze, w krótko-
ści po całej Europie rozszerzone druki, nie
były czym innem, jak tyłko nasładowa-
niem charakteru pisał mnichów u-
wanego, który prawie wyłącznie w
średnich wiekach piśmem i naukami
znawali się: i dla tego alfabet ten naz-
wany = Mniszym = Litera monachica
= las. Ten mniszy druk, który po wyzna-
czeniu sztuki drukarskiej rozszerzył się,
był we włoszech, Francji, Brytanii i Niem-
cach zaktymali i dotąd sami tyłko
Niemcy, oddawajacy idymie skręcenia i
Compendia, używali go. Czechy do niedaw-
na, znany był i w Polsce i w 17° i na
początku 18 wieku pod nazwiskiem gotickie-
go druku, chociaż on wstawił, ani jest
gotyckim ani niemieckim, lecz po prostu gre-
ckim = tymsko = mniszym; albowiem dotąd
= takim wyżej je alfabet ten, z greckiego
po usunięciu dawniej używanego, he-
bruskiego po czasie, od czasu do czasu
prekrytym, i przez Rzymian przyjęty
rostał: i z tym to przyjętym wyliczając
na początek alfabetu europejskiego, o ni-
mieckim radney niezobowiązany wzmiarki-

(8) Facsimile N° 4 - In illo tempore dixit Jesus discipulis suis, scitis quod
post biduum pascha fiet, et filius hominis tradetur ut crucifigatur.
Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in
atrium principis sacerdotum qui dicebatur Cayphas et consilium
fecerunt, ut Jesum dolo tenerent et occiderent, dicebant autem, non in
die festo, ne forte tumultus fieret in populo. et cetera.
Mysticis Domine repleti sumus votis et gaudiis: presto quesumus
ut intercessionibus sanctorum martyrum tuorum Crisanti et da-
ria, quo temporaliter agimus, spiritualiter consequamur, per, et
cetera.

8

Zastanowimy się nieco nad tem facsi-
-mile z drukowanego w r. 1482 mszatu
skopiowanym, a przekonamy się, że i
litery w nim znajdujące się, od onych
które w dokumencie z roku 1241 A^o
2° widzieliśmy, co do formy nie różnią
się, lecz nawet i skłócenia i compen-
-dia, są też same, chociaż druk mszatu
o 219 lat później nastąpił. Jak tam
wyrzucano litery i zamiast nich kła-
-dziono linieiki nad słowem; tak i tu,
w słowach = tempore = domine =
- jak tam nie używano dyktonga = a =
- tak i tu w słowach = barie = i = qua =
- jak tam, tak i tu, zamiast spójnika = et =
- kładziono znaczek podobny do nie-
-zgrabnego łacińskiego ipsilon, lub
- do cyrylicyjskiej litery = cz = - Jak
tam na końcu słow wyrzucano lite-
-re = m =, i zastępowano ją linieiką nad
ostatnią literą; tak i tu w słowach = sa
cerdotum = atrium = i innych, a oprócz
tego pisano głoskę = m = na końcu niby
to na bok obalone z ogonkiem nadol-
-iał w słowie = biduum = - Jak tam, tak
i tu na końcową sylabę = ur = zamiast
- niona znakiem nad ostatnią sylabę.
i. t. d. - Żeby oraz dokładniej objaśnić
- mto tego cytelnika z owoczesnymi
- greckolubniskimi wielkimi to jest i ni-
- ciałnymi literami, umieszczamy ich
- facsimile, najpierw pod A^o 5. napp-
- ród ażeby tu w tablicy podręcznej księ-
- zeczce mogł z łatwością znaleźć to,
- czego by mu z większym trudem po-
- stanych i rzadkich foliantach wyszu-
- kiwać przychodziło; a potem, że może i
- nam później wydarzy się potrzeba powo-
- tywania się na ich postać -

Po wynalezieniu sztuki drukarskiej - że
tak się wyraziemy - na tę na świecie
zaczęto drukować po wszystkich krajach
- Europy. W roku 1488 założył w Wenecji nie-
-iaki Aldinus Manucius Włoch drukarnię i
- zaczął podobnie jak i jego poprzednicy
- drukować na sposób niemiecki mniszami

Literamj = in illo tempore dicitur
 unius = ; wrotakoz feda cztowiekim
 uczonym, (9.) i wpatrujac sie w Rymskie
 napisy na metalu i kamieniu, ktorych
 tak ogromne mnostwo we Włoszech znalazl
 = walc sie, przekonat sie, ze dawniejsi Rzym-
 = mianie Tacinnicy nie tak jak wspoteras-
 = ni temu mnichi pisywali, ze gloski
 = starych Rzymian wisly regularne, za-
 = okraglone kształtniejsza maia, postac-
 = nizeli charakterny mnisze, i ze wlas-
 = ciwie nastadujac starozytne napisy
 = nalezato by zamiast = in illo tempore
 = dicitur unius = pisac i du-
 = kowac = **IN ILLO TEMPORE DI-**
XIT DOMINVS = - Zważywszy wszela
 = koz ze i te liter sadzac ich do drukar-
 = byty by sporemi, i wieleby mieysca za-
 = bieraty; preto zostawioszy ich jedynia
 = tyldo jako potrazone litery: In ita
 = les, Versales, Majuscule; do uzytku;
 = podgladzil wyksztaltil i zaokrąglil ich
 = na ~~to~~ podobienstwo dotychczasowych
 = mniszych liter, i zacrot drukowac tak
 = jak i dotad drukowal sie, = In illo tempo-
 = re dixit Dominus = Dnie te z
 = powodu ze im starozytne grecko Rym-
 = skie za wzor stuzily, nazwano = **Lita-**
 = ra Antiqua = -

Nie poprestat na tem przemyslony Aldus Ma-
 = nucius, chciat iesce miec, koczacy do rewrne
 = go pisma zblizajace sie po chyte gloski i
 = wymslet tym celem kursywe, kursywa
 = zowiemy te litery, ktoremi niniejszy u-
 = step jest tu wydrukowanym.

(97) Aldus Manucius urodzil sie roku 1446 w Bassano. Nauki pobieral
 w Ferrarze, a greckiego jezyka iuz w dojrzałym wieku uczyl sie w Weronie
 = Maj uczony i piewsie bierczy, co z jego przedmow do dzieł ktore w wlas-
 = ney wpat drukarni widziec morna. Dziewta wdane w jego drukarni tak wy-
 = soke, maia wartosc, jak i Rodexa pisane. On pierwszy wydrukowal grecką księ-
 = ke r. 1494 to jest grammatyke Paskarisa. Stajony ten rozkrewil iel nauki
 = zakonczyt życie sipe w roku 1510 od sztyletow brach mordercow. Tak syn ia-
 = ko i wnie jego trudnili sie drukarskim przedsiębierstwem, ktore on rozpo-
 = czot; bo na ow czas bylo zwyczajem ze potomkowie, zasrcyt w tem swoy po-
 = ktadajac, rozmowali sie, przemyslowoscia, piodka swego; a nie tak jak teraz,
 = ze synowie, skrzętnie przez oycę zebrany w bramicy grosz, obracaia, na-
 = zakupno wsi, araby w miękkosci i prozniactwie życia swe prowadzić mo-
 = gli -

A tak racny cytelnik prekona sie ze
 z greckiego poryczone rymskotacinskie
 litery, trojakie sa, to iest: monachiales,
antique i curiva -
 Tenre sam znamienity maz podobnoz
 operacye przedsiwoziot i z greckim al=
 fabetem. Nauka ielzka greckiego za
 iego czasow coraz mocniej wzmagata
 sie we wloszech. Kolyse i spreparty
 greckich kniazow byla nierawna, i
 to go spowodowalo obow taciniskiej
 kabyce i greckg drukarnie, i obrac
 dla niej alfabet. Tu iuz z greckg
 pisownia postapit Aldus Manucius=
 us nie z talg, starannoscia iaka
 sie odrnaczyt pty rymskotacinskiej.
 Za poczatkowe litery to iest initial=
 ne i wersalne ptyiot wzony iakie
 na monetach greckich imperatorow
 i na kamiennych napisach postre=
 gat, a mate litery nasladowat postug
 reznego pisania iakie na owe czas pod=
 = szachnie uzywane; a tak drukki greckie
 niemala owej ozdoby, gładkiej i ka=
 = odryglonej antykwy kora w taciniskich
 i ruskich tal zwanych gwardanskich
 widziany, i kora w przyjemney przed=
 = stawia sie postaci. Druki greckie sa
 dose chrapowate, krosowe, kora w po=
 = cztke zaprowadzenia iey pdr Aldena
 Manuciusa, o tyle iedynie zmienita sie;
 ze poczatkowe iedna litera z druga iak
 niepharwany lancuch tacyta sie, podob=
 = nie iak reznemu pisarkowi pod piorem
 iedna litera z druga, wiazie i spaja sie;
 pozniej kas odosobiona iedne litere od
 drugiej zachowawosy wzrelakoz dawniej
 sra iey postac. Nareszcie i ta w ciagu
 blisko czterech wiekow kasza rznica,
 ie kamiczono mnostwo skroci w pa=
 = czastkowych drukach uzywanych, kappo=
 = wadzaiac na tomiast petne slowa. Sto=
 = wem piasli z skropisu / tachygraphii /
 w kusioe zachowawosy dawnaj postac
 pojedynczych liter skropisu. (10.)

(10) Niekto by nazywaia krosowe skropisem; lecz to iest mylnie. Skropis iest
 ten rodzaj reznego pisania w krom dla szybego pisania, wyrucala sie mnost=
 wo liter i kamienia sie iih iakim ustowionym znaczeniem. Pyta to ie tak nazwie=
 = my pienozta prosta stenografia; gdy precyzyone w kusioe niewykucala sie li=
 = tery, postac tyllko pojedynczych z skropisu wzista. Greckie pienozta kniegi byly skro=

Dosyć będzie tego, cośmy napomknęli o ta-
= cinskim i greckim alfabecie; teraz przy-
= stępujemy do tego, co nas bliżej co nas
= silniej obchodzi; i co szczególnie było
= celem naszej rozprawy; przystępujemy
= do tego co jest naszą wyjątkową włas-
= nością, to jest, do alfabetów sławiań-
= skich tak cyrylicy jak i gtago-
= licznego, i rozpoznamy nasze uwagi

Cyrylicy

Długi czas powszechnie było mniema-
= nie, i jeszcze teraz mogą być tacy którzy
= są w tym uprzedzeniu, że święty Aposto-
= ły Piotr, w zachodniej Słowiańszczyźnie Konstanty-
= ny, wynalazł alfabet nasz, który od
= jego imienia przysiół nazwisko cyrylicy
= skiego, kirylicy. Wszakże rzecz się
= inaczej ma; równie, jak alfabet rzymski
= łaciński, podobnie i cyrylicy pochodzą
= z greckiego; a raczej jest greckim takim
= jak w III i IV wieku na napisach, ka-
= miennych, brązowych i na monetach
= widzieć się daje. Może być że S. Cyrylicy
= pierwszy użył do pism w sławiańskim
= języku, greckiego alfabetu, przysiół z
= starego i właściwego sławiańskiego, to
= jest, gtagolicznego owe głoski, których
= Grecy nie używają, a które w
= sławiańskim języku niezbędnie są, po-
= trzebne; wynalazca wszakże tak zwanej
= kirylicy wcale nie był.

Wyżej mówiąc o rzymsko-łacińskim al-
= fabecie, wykazaliśmy które głoski z

ropisną, kursywą drukowanąemi; teraz niejsza drukują się także kursywą; tak-
= że nie skoropisną, tylko petyną. Mielismy i my rusecy sławianie dwie dru-
= gi skoropisną, cyrylicy kursywą, wydane, był to Statut Literński r. 1586 i Książ-
= kę, in 4to re 49 kart pod tytułem = Unia roku 1545 = w Wilnie u Namonickich drukowa-
= ne. Bolesno mi jest że niemożę czytelnikowi przytoczyć wzoru tego szczególnego w
= swoim rodzaju druku. Dziś tego nader rzadkiego, jeden tylko, i to nie pety był
= exemplar w Galicji, a ten przez naganną obywatelską emigrację do Poznania,
= Łacny nasz ziemski Namonicki podobnie jak Aldus Manucjusz Łacny umyślnie
= oddał głoski, nastawiając ręce skoropis manuskryptu z którego drukowano to dzie-
= ło. W skoropisnych greckich drukach Alda Manucjusza postaraliśmy często dwie i trzy
= litery związane na jednej czołce. Czołka jest to łacinka, palec, czterozębna, na
= której na wielokół litera znajduje się. A zatem nowo odkryta, przez nieświadomych tra-
= cy, polskich pisarzy, nazwa = czołka = zamiast wyrazu = litera = jest nieostrożny
= ponieważ na jednej czołce mogą być i dwie głoski, razem, jak to w łacińskich
= a = ce = j są, tak w drukarniach i czołki bez liter, dla zwięźcia miejsca między
= jednym i drugim słowem.

greckiego w łaciniński wprowadzone w nie-
 = zmniejszej postaci pozostały, teraz przed-
 = stawiamy te, które w cyrylijski przesła-
 = szy, greckimi są, bez wszelkian waz-
 = pliwosci, jako to = A. Γ. Δ. Ε. Η. Ι.
 K. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Ρ. Τ. Ου[*]. Φ Χ.
 Ξ. Ψ. Θ. Ω. Wszystkie te 21 liter są cy-
 = sto greckie, i tenże sam mają dźwięk w
 = cyrylijskim co i w greckim alfabecie;
 do i mają greckie = ω = omega = też
 = jest postaci co i cyrylijskie = ω =
 = Tak gdy w łacinijskim tylko 10 liter
 = pozostało, które pierwotna, swoja, postaci
 = i dźwięki zachowały, w cyrylijskim
 = ich 21 literami. Za początkową
 = literą A. mają Grecy wprowadzić tylko
 = literę B; to jest = W = w porządku; lecz
 = ten który użył greckiego pisma do sta-
 = wiańskiego języka, potrzebował w tem
 = miejscu dwóch liter, to jest = B i W =
 = a to dla tego, że w prawdziwym sta-
 = wiańskim to jest gajolickim alfabecie
 = obie w tym miejscu znajdują się; a
 = zatem jedno greckie = Β / beta / cyryli-
 = ta / x małego odmiana, postarzyło mu-
 = za dwie litery, to jest za = Β = i za = Β =
 = Litera grecka = sigma / Σ = różni się
 = wprowadzić w postaci od cyrylijskiego
 = słowa. C = ; lecz ta różnica jest ma-
 = towarzysząca, jest tylko wkleśtością,
 = półkregu, który litera = C = przedsta-
 = wia. Φ do reszty liter: - Litera grecka
 = = delta, Δ = pozostała w swej formie,
 = i w łacinijski; pierwsi stawiający pi-
 = sarkie mnichy, dodali jej tylko dwa
 = ozdoby dwie krótkie różni i uformo-
 = wali = Δ - Litera cyrylijska = zieto-
 = = jak ia, teraz drukujemy, jest tak
 = że początkowa grecka. Nie masz jej
 = wprowadzić w teraźniejszych drukowa-
 = nych greckich alfabetych jako takiej;
 = lecz pozostała i jako mała = sigma. S =
 = ; albowiem, między dźwiękiem litery = s =
 = i litery = ziet = polskiego i = zieto = cyryli-
 =jskiego, mała tylko różnica; i oprocz te-
 = go zachowała się w literowych greckich

* = Ου = oznaczające litere = U = stworzone na wzór greckiego diphthonga z liter
 = ΟΥ = ; omikron ypsilon = zwato się w dawnych cyrylijskich bukwarach = ουγ =
 = ου = unyke = ; zaś toz samo cyrylijskie = U = w postaci = Ο = Ο = Υ = nazywa
 = się = Uκ =

literach pod nazwiskiem = stigma S =
a oznaczając liczbę sześć, właśnie do
wodzi, że niegdyś Grecy mieli dwużył
odpowiadający litocie = Zeto = i że ta
litera zajmowała miejsce podobnie jak
w Cyrylijskim alfabecie między piątą
literą = epsilon = i terazniejszą szóstą
literą = zeta = która też dla tego w
liczbach greckich przedstawia nie li-
ce = sześć chociaż teraz szóstą jest w
szybku alfabetu, lecz liczbę = siedem. Gre-
cy etimologowie powinni tu zwrócić u-
wagę, że im w tym miejscu nie dos-
tała się żadnej litery, a jakże dwużył ta li-
tera mieć powinna nauczy ich cyryli-
jski alfabet. Litera cyrylijska = zeta
różni się wprawdzie nieco od gre-
ckiego = zeta = i typ wszelako jest ten-
że sam; i w najdawniejszych kodeksach
cyrylijskich, jako to w Ewangeliu Ostro-
mirowey z roku 1057, i Reimskiem, które
reka S. Prokopa, a zatem ~~na początku~~
~~na początku~~ II wieku pisana, był
miata, jako też w najdawniejszych dru-
kach, znajdujemy też litere w takiejże
postaci jak i greckie = zeta = z tą tylko
małą odmianą, że spódnia poprzecz-
na linia, prostopadłym na dot zwieszo-
nym ogonkiem zakończona; o czem z
facsimile tak Ostromirowego rękopis-
u pod N. 25 jako też i Reimskiego pod
N. 25 ~~Barlaam~~ i wreszcie w innych dru-
kach przedstawić się można. Cyryli-
jska litera = Ot = jest sylabą, złożoną
z litery = omega = i litery = m = nad nią, w
mieszczonej Kopitar w swoim Glagolita
Cloziano na stronie 98 w alfabecie
pod N. 25 umieszcza cyrylijskie = ot =
czyli greckie = omega = lecz nazwał go
mylnie literą = ot = albowiem tak w ost-
romirowey ewangelii jako też prawie i w
wzrostkach innych dawnych kodeksach, księ-
gach i arbuach litere = ot = chociaż ma-
ła i bez potrzeby uważano za oddzielną
litere i rozróżniano od litery = omega =. Re-
sta zajmowała rzeczywiście miejsce w
tym szybku, jak ja, Kopitar postawił; dru-
ga zaś, to jest cyrylijskie omega bez

= III = na gorze najwyższej aż po = HO =
 umieszczano. W Reymskiej Ewangelii
 znajdujemy wprowadzie = W =, lecz
 nigdy samego = w = omega = ; a na to
 miast w niektórych słowach odmianna
 do wyraznego owalnego = On = O = kulis =
 tookragte = O = z punktem we środku;
 jak to w 7^m facsimile w słowach
 = odpromiun - o licb - ouzmu - i
 t.d. widzieć można. Co i w innych
 niektórych starożytnych pomnikach spo-
 strzegac nam się dalo — Litera = P = Tor =
 która, niektóre podług naszego zdania myl-
 nie = Ter = nazywała, jest raczej znakiem
 nizeli głoska; albowiem sama z siebie
 niemając dźwięku, wymaga tylko, aże-
 by poprzedzająca, współgłoska twar-
 do wymawiano; lub też i tak w najdaw-
 niejszych cyryliczkich pomnikach, oz-
 nacza samogłoskę = O = lub = E = ; na przy-
 kład: w Ostromirowym facsimile, w
 pierwszym wierszu, słowa = Nazambk
 = i w wierszu 18. słowo = zracbnd = eos =
 = tawując do woli cytelnika - podług na-
 = recza Stawianskiego do którego nalezy -
 = czy rzecz wymawiac = naczatok = lub
 = ter = naczatok = czy chce wystąpić się
 = glosom = lub też = glosom =. Jest to
 także, ażeby aż przed poprzedzającą współ-
 głoską, umieścić samogłoskę = O = ; i
 tak w tej samej ostromirowej Ewan-
 gelii, i w wielu innych starożytnych
 kodexach i drukach znajdujemy n. p.
 w tej ewangelii ^{Karta 270} ~~wyrazenia~~ = ~~cmi~~
 = ~~cmi~~ = zamiast = stolpnika = i
 t.d. Litere te czyli znaki wyrzucac się tak
 = że w sposobie accentu, nad tą współ-
 = głoską, która, twar do wymowie nalezy,
 = na ow czas rowie się ten accent = jonyk =
 = i ma postać [v. 7. — Jak poprzedzają-
 = ca litera czyli znak wymaga, ażeby
 = współgłoska która go poprzedza twar-
 = do była wymawiana; tak precio =
 = nie głoska czyli znak = b. ier = zaga
 = ażeby też współgłoskę, między, że tak
 = się wyrazi przeskrono wymawiac. Czasem

takie też gloska = b = tak zastępuje
 miejsce samoglosek = i = i = e = ia
 twarde = Ḅ, io = samogłoski = o = i =
 lub też wymaga ażeby litere = e = pr
 poprzedzająca, współgłoska, umieszczo-
 na, była. W piernym rare jest ta
 gloska tem, czem akcent = ˆ = nad po-
 sziemi literami = s = i = c = w słowach
 = mysl = i = pie = : z tą różnicą, że w pol-
 skim języku Ḅ i Ḅ tylko litery to jest = s =
c = i = z = zdolne są do zmiękczenia;
 zaś w cerkiewno sławiańskim ledwie
 nie wszędzie. W facsimile Ostromiro-
 wym Ḅ & Ḅ widzimy też gloska jako zmię-
 czonej znak w słowach = zlačbom
čmo = neḄḄmḄ = ḄmḄ = emḄ = a
 ta współgłoska = m = cz = d = i = t = m-
 sta być międko wymówione. Jako
 następująca litere = e = w słowie
 = npuudrḄ = to jest = priszet = - wym-
 ożoną zaś ażeby przed poprzedzającą
 współgłoską, samogłoską = e = była
 umieszczoną, w słowie = u no bpoḄ =
 to jest = i = powerg i Ḅis =. W Reimu-
 nicy Ewangeliu facs: Ḅ & Ḅ widzimy
 że też zmiękczone = Ḅer = nie tylko tam
 gdzie współgłoska = zmiękczyć należało
 lecz nawet i tam gdzie twardey dźwięk
 być powinien Ḅ Ḅ zostało, i że Świę-
 temu Prokopowi twardey = Ḅor = wcale nie
 był znany, ile może być w owej okolicy
 gdzie on pisał do cyryliczkiej pisowni
 ow cras iesera niezastosowany. Tak i
 twardey = Ḅor = ma swój, następujący go
 znaczek cyliczki akcent = Ḅor = Ḅ = Ḅ =
 tak i międkie = Ḅer = Ḅ = ma swój akcent
 zwany = Ḅer = Ḅer = w postaci Ḅ lub
 Oba te literoznaki cyliczki potgłoski = Ḅor
 i = Ḅer = nieznanymi się wprowadziły w
 znanych dotąd greckich alfabetach, wzo-
 rając postać ich zbliżając się do greckich
 a raczej do pfeksztalcego z niego
 cyryliczkiego = Ḅ = i niemały powód
 mieć ich u Ormian, Koptów albo Ge-
 nician. (11.)

(11.) Глубоководный Слависта Пан Владислав Франк в дневнике своем = Hazara cbr
 украинского языка Чортань 1846. strana 5 twarde i za s. Cyliczki formuige slawian

Litera - bl - cypli wstasciwie = bl = le =
 = ry = to jest polskie = z = ztorona z
z = z = z = z = jest iak iuz i koptan
 twierdzi diphthongem; a naszym zdar-
 niem twardy znak = z = nakazuje w
 nim, ze litere = z = nalezy wymawiac gni-
 do, twardo, a nie iak pleszone = z = z =
 dawnych rękopisach i drukach uzywano
 twarde = bl = a nie zmiekkzone = bl = swiad-
 czy nam ostromirowa Ewang. facsimi-
 le w slowach = bl = bl = bl = bl =
cmzll = z = z = z = z = z =
 masz wprowadzie = bl = i uzyto wszed-
 dzie zmiekkzone = bl =, ale tez w wspo-
 mionej ewangelii niemasz i pojedyn-
 czo = z =, lecz zamiast niego wszedzie
 = z = iak to wyzej napominalismy -
 Litery = z = z = z = z = z = z =
 = z = z = chociaz umieszczone w szere-
 i poczet alfabetu sa, oczywiscie diph-
 thongami, z liter wyzej iuz wyjasnio-
 nych greckiego pochodzenia ztoronami.
 - Litera = z = iak = wymawia sie iak pols-
 kie = z = w slowie = z =; sklada sie
 z zmiekkajacego znaku = z = i powie-
 szony na nim horyzontalnie litery = z =
 i oznacza ze poprzedzajaca ja, wspolglas-
 ka obok = z = miezko wymawiac sie po-
 winna, i tym sposobem w jednym slowie
 o jedne litere mniej pisze sie. n.p. za-
 miast = z = = powiesieny = z =
 na = z = i bedzie o jedne litere mniej w
 slowie = z = - O literach = z = z =
 i = z = niemasz co rozprawiac, zas z =
 glo gloski = z = - z = z = i z =, podlug
 zdania wysochuczonego Rusina z =
 = z =, do ktorego zdania nawet i nieublyga =

ni alfabet, oprocz greckich, uzyt takze ormianskich i koptskich liter. Z tego
 wszystkiego cosmy dotad napisali, i z tego co iascza nastapi, przesona sie kry-
 telnik, ze nic podobnego niexaszo, chociaz musimy przyznac sie, ze koptski
 alfabet catkiem nam niexnany.

ny aristarch Kopitar pleychylit sie, nie
= ty w dawnych czasach oznaczac ten nos
= wydzwiek, ktory styszymy w polskim
= e = ie = a = ia = teraz czas dwugloska
= A = uzywa sie w srodku slow, i na kon
cu, a = HA = na pocztku tych i oznacz
polskie = JA = Litera I jest tak samo
samogloska = E = w tyt tylko bremna swem
koncomi obrocona, i wymaga zety sa, ia
= Ko czyste = E = a niezako = JE = wyma
wiano = Litera = V = iuca = ktora, nie
wiadomo dla czego podobato sie Kopi
tarowi w swoim alfabetario chocia
z znakiem zapytania nazwai = Upsilon
jest nieco innego, ial tylko greckie
ypsilon rozklute =

Lece dosyc o tem. - Odstapilismy do nas
go celu. Niebylo naszym zadaniem
zagledziac sie w roznosc znaczenia po
= iedynczych glosek, bo to do grammaty
= ka nalezy. Naszym zamierzeniem bylo
udowodnic ze alfabet cyrylijski jest
grecki w wieku IX i X; a zatem, ze go
Konstantyn Filozof to jest S. Cyryl
wymalart, chocia z byc moze, ze go mi
= dy Slawianami, prepozytusy Księzi
= tworzono na ich ieryk, wiecy uprosze
= ni. Pochlebiamy sobie zesy spotnili
zadanie nasze wybakawszy ze ceteris
= sci samoglosek, potglosek i wspotglo
= sek w cyrylijskim alfabetcie uzywa
= nych, sa albo czyste greckimi, albo
greckiego pochodzenia. Alez pozosta
= ie nam jeszcze piec liter w tymie cyry
= skim alfabetcie, ktorych na prozno szuka
= bismy w greckim. Grecy albowiem nie
= mialy podobnego znamienia w swoim iery
= cyku, niemieli takze, odpowiadajacych
= tymie znamieniu znakow. Litery te sa
= H = Zywieta = to jest polskie = Z = ial
roznice sie od = zet = i = ziet = = U = Ci = p
= skie = C = = Y = czer = = M = sra = i U = s
= a zatem, ze przynajmniej gloski ma
= siat wynalesc S. Cyryl. - To nie - po
= czepi on ie z starszego Slawianskiego
= Alfabetu a tym jest Iktagolicki - Przekl

Litera A ~~AE~~

= liwy cytelnik raczy się tylko przy publicy
 rozmaitym postaciom tycze precie
 liter w porównawczej następnym tabelli
 pod numerami 7, 28, 29, 30 i 31, a
 przesłona się, że pierośre tły, chociaż w
 kirylicy cokolwiek stroynieysza, przy-
 braty forme typ i glowne rysy, tak
 same pozostały, jak ostatnie Jorie,
 to jest = III = i = III = najmnieyszej nie-
 = uległy odmianie. (12.)

Ponieważ S^u Cynlemu znany był praw-
 = dziwy, i własny stawianskioglagolii-
 = ki alfabet, gdyż z niego użył 5 liter
 = do swego greckostawianskiego; to na-
 = sunie nam się pytanie; dla czego on
 = dla Stawian, zaprowadzając u nich
 pismienictwo i księgi święte, nie
 = użył całkiem alfabetu własnego sta-
 = wianskiego a chwycił się obcego gra-
 = kiego? Postaramy się wniknąć
 w powody które skłoniły świętych
 naszych apostołów do przyswojenia

C 12. 7. Karamzin w I tomie Historji Rossyjskiej, w przypisku 262 twierdzi że litera
 = III = jest hebrejskim = Shin = i w rzeczy samej, tak postać tej hebrejskiej
 = litery iako też i skłmienie jej, zbliża się bardzo do Stawianskiego = III =, uwa-
 = żając nie było potrzeby szukać liter tej, aż w obcym, hebrajskim alfabecie, gdyż
 = ia, było można znaleźć w własnym, starym stawianskim przez Stawianskiego z
 = literami granicznymi używanym. Nabyło potrzeby porządek u typów, i sę-
 = nieli bardzo po Europie rozgnieżdżonych tego, co się w domu znajdowało. Tym-
 = czej porządkiem u typów jest późniejszy. Je pomiędzy starostawian-
 = kim = Sra = i hebrajskim = Shin = jest podobieństwo, nie tylko do osób, ale
 = niważ oba te alfabety iako też grecki i ormiański, są tylko odrostkami,
 = potomkami w 1°, 2° lub 3° stopniu jakiegoś innego starszego dziada al-
 = fabetu. Czy ten dziada alfabet, od Indian, Fenician, Pelasgow lub innego narodu
 = pochodzi, nie nasza jest rzecz, zagłębiać się, ile że my piszemy, nie ogólna,
 = powszechna, historye wgnalarku sztuki pisania, która starożytności pos-
 = policie bogom przypisywała; lecz tylko chcemy podać iakośkolwiek specjalną
 = wiadomość naszym ruskim i polskim młodym cytelnikom o alfabetach
 = stawianskich. Musiemy przecież umieścić tu dwie nasze uwagi - Najp-
 = rzedo że wszystkie alfabety, które poczynają się od liter A, B, C, D, E, F,
 = muszą pochodzić od jednego przodka alfabetu; ponieważ, trudno przy-
 = puścić, ażeby odczęte od siebie, i w różnym językiem narody, i wynalaz-
 = cy pisma, wpadły przypadkowo na te myśli, od tycze liter raczy-
 = nac swój alfabet. Bez wątpienia, jeden by był użył swoich liter, a
 = drugi raczywał od głosek = J. R. M. S; i t. d. - Drugi od = E. K. T. W. R. i
 = tak dalej - Druga uwaga - Je Stawianie nadawali pisy, to iast Benedowie, i z
 = sę przed wprowadzeniem Chrześcijaństwa podług świadectwa współczesnego
 = Ditmara używali liter runicznych, który sposób pisania u najdawniej-

sobie, a raczej katechizacja tyłko greckich -
Świat Europejski dzielił się jak i po-
-wey, tak i pod ow czas, po wskrzesze-
-nia nowo Cesarstwa rzymskiego przez
-rola wielkiego na dwie wielkie im-
-perye a raczej systemata polityczne i r-
-giine, na wschodni i zachodni; Konsta-
-ntynopol był punktem środkowym ied-
-no, Rzym drugiego. Z Konstantynopola
rozchodziło się chryścianstwo, nauka,
oswiata, sztuki wywołone, przemys-
-targowola na cały wschod i północ Eu-
-ropy; z Rzymu gdzie zamiast imper-
-tora, papieże swa siedzibę mieli na
-ty zachod Europey. Język grecki, grecki
nauki z wiara chryścianska i grecki
obchadkiem rozchodzily się z Konstanty-
-pola do wszystkich owych ościennych
narodow, z ktorymi toz państwo miało
stosunki: łaciński język i pismo, z Dr-
-giej strony miało wpływ swój na
-narody, które temu były ościenne, i w
-których chryścianstwo z rzymskim ob-
-kiem z łacińskim językiem i pismem
albo iuz było zaprowadzonem, lub też do-
-pierś do nich przedzierato się - Graniczy-
-z Cesarstwem greckim Stawianckie
-rody Bulgarow, Serbow, Panonow, Mo-
-wos mieli opierz tego z dworem Kon-
-stantynopolskim dyplomatyerna (12) sto-
-unki. Kupcy tych sąsiednich Stawian zwie-
-dzali targowiska grecka, Grecy Stawianckie,

tych ruskich pisarzy znany jest pod nazwiskiem = crerty = riery = Na znalezie-
-nych batwanach Petruskich odkryto racywiscie napisy tym ruzicznym alfa-
-betem, a my dla naszych mlodych czytelnikow przytaczamy i facsimile na-
-pisu na batwanach znajdujacego się pod N. 1. Na który ornaez Rhetra = Cisl =
-bog = hricti, i 10 tabelli St. B. porownawiczay, alfabet = Wenduruzickny, tak ten-
-w listach Tadeusza Dobarskiego o staroznoscach Stawianckich na tab-
-cy V znajduje się -

(12) Wiadomo z historyi że iuz od V wieku Stawianie Bulgarowie z Grekami i z
-Saxradami wojny prowadzili, pokoy zawierali, iencok greckich u siebie mi-
-li, cosoczny handel od Grekow pobierali, Cesarow na tron wstawiali, u siebie
-i wdzul po Grecyi grassowali, czasem i sami u Grekow w niewoli by-
-wali, a zatem iuz by to być mogło azoby się z greckim językiem i pis-
-mem obznajomić niemieli. J. Methoviusz przebywał iako malak u dworu
-krola Bulgarskiego Bogoyera pozmiej na chłec Michalom zwanego, i on go
-stwiercił że wiara chryścianska przysła -

dzie pragnący bogactw, stawy i zdobyć, jak
 to o doległych Normannach nam wiadomo,
 zbiegali się pro choragwie greckie na Konstanti-
 = tyopol zwrócone były oczy wschodu i potrzeby
 tam był punkt środkowy handlu, tam zaudi-
 = iaty korabie z portów Azji i morza śródziem-
 = nego, tam spieszone dla nabycia złota, mis-
 = ternego srebra i drogich trawni. wiadomo
 u nabożniku; a zatem znajomości pis-
 = ma greckiego między północnymi, i sąsied-
 = niemi Grecjom Sławianami, iesore przed
 r. 883, w którym S. Cyryl z bratem swym
 między panoskimi Sławianami apos-
 tołstwo rozpoczął, silnie już rozsz^{ar} się
 musiata i powinna była; gdy precyzyjnie
 stare sławiańskie tagolickie pismo tylko
 u osiedlonych Krymianom Słowianom,
 o czem na swem miejscu pomówiemy,
 w użyciu było. A zatem bardzo staro-
 = nie, i celowi to jest: rozszerzeniu mię-
 = dzy ludem chrześcijaństwa odpowiednio,
 postąpili S. S. Cyryl i Methody, z całym ma-
 = sry ludmi już w znacznej części znane
 greckie litery do pisania przedmowa-
 = nych ~~ksiąg~~ na sławiański użył
 Książ chrześcijańskich, i inożey nawet
 postępować nie powinni byli.

Po zaprowadzeniu Książ liturgicznych
 i nabożństwa w użyciu sławians-
 = kim, bo iestemy tego zdania ze sa-
 = mo chrześcijaństwo między Sławiana-
 = mi, którzy użyciu grecki rozumieli,
 już daleko wczesniej racjonalnym
 było - poczęto też coraz silniej nawet
 w pospolitym narodzi kłócić się;
 który nieumieiał greckiego użycia
 albo miał dotąd wstret od niego, to
 iest chrześcijaństwa, albo przynajmniej był obojętnym.
 W miarę wzmagających się liczb
 wiernych, potrzeba Książ sławiańskich
 stawata się codziennie silniejsza, za-
 = ieto się przeto duchowieństwo gorli-
 = wie pisaniem onych. Już S. B. Cy-
 = ryl i Methody, jak nam z życia
 ich wiadomo, zatrudniali kilku
 uczni swych przepisujących Książ

iest chrześcijaństwa

Noniecznych, które od czasu do czasu w mi-
potrzeby coraz to więcej pomnarały się. -
odkryto uprawdzie dotąd żadnych pisemnych
pomników, o których by bez wszelkiej wą-
-pliwości wyśkie można że są pisane za
czasów S. Cynyla lub Metodiego; najdawni-
-niejszym uznat P. Szafarski w Żurnale
Rossyjskiego Ministerium oświecenia
z roku 1838 cz. 19 str 195 pargaminową
utomską z życia S. Kondrata, w bibliotece
Pogodina w Moskwie znajdującą się
twierdząc że między rokiem 800 i 900
pisanym był. Facsimile z pierwszych
karty tegoż utomka zatęczamy pod N^o
89 (M). Oprócz tego utomka pisemnie
odkryta została złota moneta stawia-
-ka, którą opisał P. Boczek w piśmie
sowym = „Morawia”, z roku 1838 N° 84. na
której napisy znajdują się greckostawia-
-kami literami = ENVZE. bez wą-
-nia „penyze”, pieniądz. Ji = PACTH CA
J. Rosciława synowca Mojmira / 816-876
który był ratownicem państwa wielkomor-
-skiego. W pierwszym słowie linijki =
podług wszelkiego podobieństwa litera, T
na bok przewróconą. Moneta ta potwier-
-dza to cośmy wyżej rzekli; to jest że pa-
-mo greckie u Stawian na wschodzie i
połnocy, do tego stopnia już na kilka
-dziesiątków lat przed S. S. Cynylem i Me-
-todym było upowszechnionym, że go na
na stawiańskich monetach używano.

W pisaniu Rigg. używano greckich mniej-
-więcej chrześcijańskich, także wórelawoz-
-głowatych łomanych liter. Literas
-tas: podobnie jak i u Tacinnikow
Stawiano, a przez rysowano każde w
prost, osobno i wyraziste i ten ro-
-dzaj pisania zwat się ustawem. W ro-
-ny ustawie najdawniejszego dalismy
-sz wyżej pod N° 89 i 90 a ola pok-
-rania, że i w następnych wiekach na-
-odmiernym prawie pozostał, zateczamy
-my iść do facsimile pod N° 9 z lat

C147. Spisujemy to facsimile oddzielając każde słowo osobno, utatowując cyfry:
nikowu możność czytania. = пѣхъ о медѣ збрѣ твоего грѣшнѣннѣ
схорте оубо прѣложисѣ. Конградѣ рече мое грѣшнѣннѣ
ни тѣ ни царѣ / те ризгачу замѣаст = црѣ = napisat przez omu
ke = ррѣ = / твоеи ни илѣ кто отѣнати отѣ мене может.
Могда аноупатѣ разгнѣвадѣся повелѣ его сѣвѣщи и
по гдѣкѣ расгати и дити и жилами гла рѣци свое илѣ.
ономоу же неотѣвѣщающуоу вѣпрашааше аноупатѣ слоу
= 231. етосѣ нарицаетѣ вѣм вониме рѣща Конградѣнѣ и се
лика рѣда естѣ.

pisca Nestorowego, Laurentiuskim zwa-
= nego w III wieku, to jest między ro-
= kiem 1300 i 1400 pisanego.

Formowanie i rysowanie pojedynczych
liter ustawnych, postagone było z mar-
= nowaniem drogiego czasu, do pisania
= dobrze opłacac potrzeba było: dla gos-
= piechu, przeto zaczęli ciż w późniejszych
= wiekach cokolwiek spieszniej stawiać
= litery; lecz przy spieszniejszym ich for-
= mowaniu bacili iuz swia, kształtnosc,
= stawaty się i krywemi, i mniej przy-
= jemney postaci. Sposob ten pisania na-
= zywa się potustawem. Za wzor potus-
= tawu może stuzyc facsimile № 102
= latopisca Nestora zwanego Radziwitow-
= skim czyli Krolewieckim z tego, w
= XV wieku pisanego.

W tym stanie znajdowato się pismienict-
= wo mnisze cyrylicskie, az do odnycia
= sztuki drukarskiej; owego skława wia-
= domosci dobrego i zlego! Gen: II. 9. /
= które czyli wiacey przyniesto dobrego
= lub zlego, rozstrzygac niemiemy.
= W roku 1491 azatem okolo lat 30 po
= wyjsciu najpierwszey w swiecie Księ-
= gi z pod prasy drukarskiej w Mogun-
= dzy, zjawily się iuz i pierwsze dru-
= kowane cyrylicskie dwie Księgi, w
= stolicy Krolestwa Polskiego w krako-
= wie. Osobliwsze zdarzenie! W stolicy
= polskiej, w czasie gdy ieszcze zadny
= niebyto drukowaney polskiej, wychodz-
= na swiat dwie spore cyryliczno-ruskie
= Księgi, to jest oktoich z kilkadziesieczu
= arkuszy i brasostron! i nikt niemiemy
= zaprecczac bytu narodu ruskiego.
= Tworca tego warnego przedsiwzięcia był
= przemyslny Niemiec, mieszczanin kra-
= kowski Szwaypolt Fiol. Wyrachował
= on że w państwie w którym Killebrygcy
= było cerkwi ruskich, w których odpra-
= = wata się stuzba Boga ruskim igrzyskiem,
= sprzedac ruskich Ksiąg drukowanych
= pomyslnie poyść musi; przedsiwziot
= zatem ullic stęple wybic matryce i
= wylac potrzebne litery. Za wzor stuzily
= mu pisma ustalone w pisanych Księgach
= dotad używane i tym sposobem diot swia

uskutecznił, przybrałszy sobie bezwzględnie
tak w piśmie i treści cyrylicy, jako to
w zeszłości i drukarstwie białych Rusi
albowiem jakkolwiek zrozumiem by być
= Karł Niemiec, przecież ani zezwolił, a
poprawiać nieznanym sobie literom
by pod ową czas w stanie. Oprocz
= tych tych dwóch książek, miała być to
= że, w tejże samej drukarni, i tegoż
mego roku wypana i eska ruska psalteryj
z objaśnieniami leżącymi w tej ani widzieć, a
dokładnego bibliograficznego opisanie
tak nam się nie zdarzyło; przeto o tem
napomknąć zdawało nam się; niemniej
wszakże podziwieniam następnego edycji, dla
= go Szwajpolt Fiol, którym ile przed
= ta, koniecznie chcąc zysku powodowała,
drukował książkę niezdecydnie w Kardey
= wi potrzebnych, a zatem pokupniczym
n. p. Szerebnika i Ewangelii, lecz wybra
dwie księgi mniejszą koniecznością. Zastan
= wiając się nad tą okolicznością, mniem
= my, że i tamte obie, a może być że
o rok lub dwa wczesniej wyftaczane
musiały, lecz aż do naszych niedostę
czasów, lub też i eska odkryte niezostały.
W mniemaniu tem naszem utwierdza
nas i to postrzeżenie; że litery w
tym okolicznie mocno użysane, przyte
= piono i rurywane, aby niemożność by
gdyby ta książka była pienoszą, lub
druga, niemi drukowana. Uczyniemy
przystępną cytelnikowi zataczając
facsimile ostatniej karty tej księgi
pod N° 11, bo rzadko komu wydałby
oglądać w pierwotniku ten kosztowny
pomnik typograficzny. (15.)
Wpatrzywszy się w te facsimile, przekonano
się cytelnik, że pienoszy, a nawet i na
= tepne druki nieroznają się od wzorów
tawem pisanych, które powyżey N° 11
b. 3. zataczyliśmy, i że, nawet, pisany
ustaw Ostomirowey Ewangelii N° 11
daleko jest orzobniejszy, niżeli krak

[15] Napis na tem facsimile następujący = Dokonczana byt sija kniga
u wielikom gradie y krakowie pri derzawie velikago korolia Pol
nago Kazimira, i dokonczana byt mieszcaninom krakowskym Szwaj
poltom. Fiol, iz Niemec. niemeckogo rodu Frank, i skonczasza po
Boziem narozeniem 14 sot dziewiatdesiat i 1° lieto.

wski, i niektóre późniejsze druki. pła-
 = na się, nareszcie, że tak uxony ktoremsy
 = dotąd przedstawili, jako też wszystkie dru-
 = ki cyryliczne w księgach cerkiewnych,
 = aż do czasów teraźniejszych, są grecko-
 = cyryliczne, węgrowskie - liters fracta
 = monachiales, stowem są tem, w drukach
 = cyrylicznostawiańskich, czem są litery
 = mnisi roniemieckie w drukach rymolsko-
 = tacińskich.

Od roku 1491 do roku 1604 szybkim krokiem
 pomnazyły się tak zwane cyryliczne dru-
 = ki, w Czarnogorzu, w Montenegro, w wo-
 = gierskiej Wołoszczyźnie, w Ugroostachia,
 = w czeskiej Pradze, w Albnie, Wenecyi, Ser-
 = bii, w Tubingen w Niemczech, w Prusach,
 = w Moskwie, w Lwowie, w Ostrogu i Dermans-
 = kim monasterze; lecz szerzawit się cyry-
 = licy Aldus Manucius, który by chro-
 = powate mnisze litery zamienit okrag-
 = leyszemi foremnieyszemi; stowem który
 = by zaprowadit w Kijlicie antiquas
 = litteras nastaduiac te, które iuz w
 = rymolskotacińskich drukach tak mocno
 = uproszechnione zostaly. Dopiero w r.
 = 1604 garliwy o ruska, naros owosc i pra-
 = wostawna, wiare Gedeon Pataban bis-
 = kup lwowski, halicki i kamienica Po-
 = dolskiego wydat w swej rodzinney dru-
 = karni w, Statynie, Stuzebnik, odmien-
 = nemi iuz od dawnych, kształtnieyszemi
 = i zachraglonemi literami, iak to z
 = facsimile N° 12 widziec mozna. No-
 = wosc ta niernalaxta nastadawcow;
 = iuz to, że Rusini nie latwo wypli-
 = bez waznych ptyczyn chwytac się no-
 = wosci; iuz to że zmiana drukow pol-
 = czona byla z malomitym nastadom;
 = potrzeba bowiem bylo, nowe sprawnac pon-
 = sony steple, nowe wybiac matryce, i
 = pceliwac dawne druki na nowe, co ply-
 = matych pienieznych zasobach owocno-
 = snych ruskich drukarzy, ruina, maiatku
 = zagrazato. Niebylo nareszcie i koniec-
 = nej potrzeby; księgi po staremu drukowa-
 = ne znapdawaly latwy dobyt, i nikt się
 = nie troszcyl o postac liter. A tak po-
 = zostala Kijlica aż do czasu Imperato-
 = ra Rossyjskiego Piotra Wielkiego w tej

samej prawie postaci iakż w pienszym
Krahow. Kim Duki widziemy.
Tworzy geniusz Piotra wielkiego, nie tylko
ze przelat i przysypat w swej dyktandzie
wzrostu o czem tylko pomyslił się
dalo, i nie tylko że wprowadził swe
obszerne panstwo w system europejski
mocarstwo, że asnował zupełnie nowy
rzad, nowy podział Kraiu, nowe formy
sadownicze, nowe prawa o społeczeń-
stwach obywatelskich, że zaaprow-
= dził ^{stale} wojsko, floty, podzieli, Kone-
-cye, rekrutacje, fabryki, manufaktury,
-ny, porty, karczmy, bity gościeńce, poz-
= ty, rolnictwo, lesnictwo, gornictwo,
ogrodnictwo, chow bydła, szerepienie
winney macicy, handel wewnętrzny
i zewnetrzny, nowa odzież, apteki,
szpitale, nowa chronologie, akademi-
= mie i t.d. - tenże sam Piotr pomys-
= lat, wyrost słowu twardey woli, i al-
= fabet uległ przeobrażeniu. W Knie-
= gach cerkiewnych porostaty, staro daw-
= ne mnisze litery cyrylicskie, w spra-
= wach ras pismach i drukach Knieg
= swieckich, zaprowadzona ozdoba, i
Cyrylica utworzona, łacińskie w ni-
= czem nieustępująca antiqua; a iak
= tylko weszła w używanie antiqua, sa-
= mo z siebie rozumie się, że na wzor jej
i Kirsywa zaprowadzona być musiała.
Piensze Duki to jest mnisze, zabryma-
= ty nazwisko cerkiewnych; wtore przy-
= braty nazwisko graždanskich, to jest cy-
= wicznych, obywatelskich, swiatowych. Do-
= iak wysokiey wytwornosci i strojności
= doszły Duki cyrylicskie tak cerkiewne
= iak i cywilne w nasze czasy, przekonac
= się można z sprawozdania widentskiej
Kommissyi wystaney do Petersburga
= ~~wystaney do Petersburga~~, dla wpatrywania
= się w wystawę ruskich wyrobów r. 1849.
= Tak przed, iak i po zaprowadzeniu słu-
= ki drukarskiej, używano w pismach
= ustawionych i potustawnych liter, iak to
= już wyżej wyłożyliśmy. Dopoki w
= czynnościach i sprawach przyrodnych

17

= spoleczeństwa, akta osobne rządzemi byli,
 i potrzeba dosyć ograniczona, była, sposobem
 pisania, a raczej nysowania liter mogł
 być dostatecznym. Pisali Włochom się tego
 rodzaju zabudnienie nie tak często wy-
 = daktato, mogł się bawić stawianiem
 wyprzonych liter jedna obok drugiej,
 lecz gdy sprawy i interesa prywatne,
 tak sądownicze iako i rządowe w ruskich
 = ziemiach, znacznie się pomnożyły, i kan-
 cellarye wieża i dikasterija tak w wielkiej
 iako i małej Rusi coraz to liczniysze
 zaprowadzano, gdy ięzyk i pismo ruskie
 tak w państwie moskiewskim, w wiel-
 = kim księstwie litawskim, iako też u dwor-
 = ru hanow tatarskich i gospodarow Mul-
 = tan i obłosczyzny stalo się na-dwonnem
 i dyplomatycznym, naowczas uformowa-
 = ty kancelarye potoczne pismo cyrylicko-
 = ruskie = sumnutyfnyft = czyli skoropis;
 i w przeciągu czasu, w którym ustawiały
 = pisali ledwie dziesięć liter uformował, spi-
 = sat srybłim piórem wprawy skoropis =
 = czyli kancelista tyła prawie wierszy.
 Ix tej to przyrzyny zaniechano powoli
 = catłowicie ustawne i potustawne pisa-
 = nie ile możniysze i więcej czasu za-
 = bierając. W początkach zaprowadzenia
 = skoropisu, nastadując ustawcyfrow, uży-
 = wali i skoropisane tytlow czyli skroci-
 = wylucując litery nad wielkich wiersza,
 lub oznaczając je pewnym zachęceniem
 = pióra iak to w wzorach № 14, 15, 16 wi-
 = dzieć można, lecz później i od tego odstę-
 = piono, i teraz piszemy bez tytlow cate-
 = stowa. Za wzory skoropisu wielkoruskie-
 = go przytoczamy facsimilia № 14 z listu
 roku 1600 ~~№ 14 a z roku 1600 pod № 15, ras-
 = matorskiego = dokumenty roku 1490 pod № 16
 = 14 a z listu ~~manuskrypta 179, wiek 18 pod № 15~~
 = roku 1620 pod № 17 (16.)~~

(16.) Jak kolwiek był bynajmniey nieważniemy ze cyfelnik, obeszradłby się
 bez naszej pomocy, wrelakoh araby oszczędzić drogi czas jego i pierwsza 13
 = 11. Był wzory ile nieco trudniysze spisujemy następującym sposobem = № 14
 = 11. Бояринъ князь Федоръ Олгеевичъ Нозомлово да Давидъ Усмановъ
 Кортановъ вчерговъ Елародитичю впроемъ Ормедовъ Усмановъ
 пошелу ему мандишъ Увана Палева дати недубитно, и онъ да тому гартъ
 роурагои, своимъ писмо — № 14 = Великий князь Иванъ Васильевичъ
 Московский, Царский, со многими своими князи и съ бояри, хожавъ во-
 = ното со многими войски подъ Казанское, и Астраханское, и Сибирское

kiego, to jest ustawnego, potustaw-
go i skropisnego mamy iescre star-
dawnie, lapidarnowiazane, na kamie-
niach, na tytulach ksiąg i rozdziało-
używane. Są to wersalik i najwię-
szą dokładnością, strojno zrysowane
tak, że litera z litera, albo się spaja,
albo jedna pod drugą, lub nareszcie
jedna w drugiej umieszcza się. Tę-
miej podobnego pisma pod ~~A~~ i
mieszczaamy. (17.)

Dla naszego celu dosyć będzie tego, co-
my dotąd napisali o kuncyckich; teraz
zwrócimy naszą uwagę na cięka-
wy dla nas przedmiot: to jest na
litery, pisma i druk

Glagoliczkie

Najprzód przytoczamy czytelnikom
tablice ~~z~~ zawierającą, wron-
liter greckich, cyryliczkich, łaciń-
skich i glagoliczkich w porządku al-
fabetycznym, dla porównania onych
między sobą. Co się tyczy glagoli-
czkich, znawcy czytelnik w rękę wro-
stwie, dotąd nam znane, tak w druk-
owanych księgach, jako też i rękopi-
sanych znajdujące się postaci liter
wielkich i małych, ich zmiany, sp-
ienia jednej z drugiej, skrócenia słow,
kompensia, monogramy i t. p. Na
pomocą tej tabeli, która nam na-
ze postać w dalszym ciągu tej roz-
prawy do rozmaitych wyjaśnień, zdo-
pilny czytelnik sam nauczyć się czyta-

царства; и Божиимъ изволеніемъ, племь ^и ~~и~~ царствъ царей, со ихъ
содержаніемъ и съ землями. — № 16. Я Петръ Яковлевъ староста Луцкия,
Маршалко Волынской земли. Вынаваго сямъ моимъ листамъ, канцеляр-
ской, и потомъ Бугуцкимъ и Кочу Бугетъ попроси его выгетти, а то доброту
его слышати, сегоподаря Кораля его милости дозволенемъ ао митропол-
товымъ и владыки Луцкого кнѣзюфоровымъ. и т. д. —

(17) Сутая = Всесвѣтло Кракствующюу Жузімонту третему началу и
свершение пріятъ сѣя цркви. Пресвѣтлѣи царь и великий князь Моск-
россии Феодоръ Ивановичъ днѣмъ діакономъ цркви. Пресвѣтлѣи двѣца
Провозъ Маргаритинъ Наметъ Теремеи Амѣдна Мошилъ кнѣзюфори цркви. Ясно сѣ-
лѣи Господаръ Волында Маргарити Миронъ Бернавети Мошила Свершителя цркви.

nie tylko drukowane glagoliczne księgi;
 lecz także i rękopisma różnych wielkosc
 i charakterów; do czego mu i facsimilia
 z znanych nam glagolicznych ksiąg i
 manuskryptów które niżej przedstawia-
 = się pomocnemi będą;
 Słow Wielkiego Sławiańskiego narodu
 Słowianami nazwanym, używał pis-
 = ma glagolicznego. Słowienia (18.)
 = zwana była ta koczownicza część, czy cała, znana jest pod nazwiskiem
 = Dalmaacji, Krowacji, Istrii, Illirii, Weneckiej-
 = go i adriatyckiego pomorza, Styrii, Kar-
 = styackiego po prawej stronie Dunaju
 = aż do granic Bawarii, dalej Retii i części
 = niniejszego Lombardzko-weneckiego Kro-
 = lestwa. Węta Słowienia po pod miasto
 = Werone do jeziora Como, a dalej zainowry
 = Retii czyli Retyjskie alpy głęboko w
 = Szwajcaryę i Bawaryę rozciągata się, o-
 = procz postrzeżeń innych uczonych, z
 = dzieła znamienitego Jana Kollara Les
 = topis obsahující cestu do horní Italie,
 = a od tud přes Tyrolsko a Bawarsko,
 = se zvláštním ohledem na slawianské

(18.) Węta o owych Sławianach graniczących teraz z Italią, a niegdys składą-
 = łączyli część imperii Rzymskiej znówie będziemy, damy im nazwisko Słowien;
 = sami się bowiem Słowianami Słowianami nazywali. Słowien zaś o ogóle narodu, tak
 = teraz nazwanym Sławiańskich napomknąc nam przyjdzie nazwiskiem ich Słowianami
 = Sławiańskim narodem. Słowien zaś ten ogromny, na ten obszernej przestrzeni rozpostar-
 = ty naród, nie miał ogółem wstrętu plemiona obejmującego nazwy, w swoim
 = języku, i między sobą; chociaż kiedyś w niepoleglejszych wiekach, wstrętu te
 = plemiona i narody z jednego pokolenia pochodzić musiały, to zaś samosć języka,
 = który, pomimo, Słowien wie wiele wieków tak mało się rozróżnił między mnogimi
 = Sławiańskimi narodami, że i do tych czas Sławianin od Wólgi, Donu i z przodu
 = Słonu, chociaż jego narzekaniem łatwo wystowie się niemore, przecież rozumie
 = morze Sławianin nad brzegiem adriatyckiego morza mieszkającego; niezam-
 = przecznym jest dowodem jednego gnardal z którego wstrętu pochodził Słowien
 = że się także, że to nazwisko „Słowian”, wstrętem tym plemionom,
 = później przyznane, do owych nadadriatyckich, podalpejskich, radunajscy,
 = Kich = Słowien, przywołanym zostało; tak że co tylko niegdys Słowienowi ze
 = się tak wyraził, sturzył, później na cały ród rozciągnięto. Słowien już za czas
 = sów Nestora ^{znanego było} jedno pokolenie Sławiańskie pokolo Nowogrodu pod nazwis-
 = kiem = Słowien =. Przewidywania, że owi Sławianie radunajscy, podalpejscy,
 = nadadriatyccy, mieli wyłączone dla każdego pokolenia nazwisko; podobnie
 = jak u nas na północy, Polanie Drowlanie, Krywiczy i t.d. i tylko wzglę-
 = nie na innorodców, wstręty razem między sobą, nazywali się Słowianami,
 = dla tego, że się rozumieli, to jest jednego używali Słowia.

żywy, roku 1841. Konarau a sepsanau
 od Jana Kollara. W księce 1843. / p. Konar
 słyż, można - Narwisła, miast, rzek, gór, pot
 - kow, rodzin porostaly stawianskie, chociaż
 ludy prawie iuz całkiem zwolozone lub zw
 czone - Grado, miasto / stawianski - Grad /
 Murano, wyspa / Morzana / - Bebbe, Bebe
 na / Paba, Pabina / - Peschiera, forteczka
 / Pieczara / - Prescia, miasto. / Presie - ma
 ich u nas dwa, litewski i huiawski, a op
 tego Prescian, Bhostkow i t. d. bez libru
 Belluno. / Bielany. / Ticinum. / Tyryn
 Cieryn, Cieczyn. / Como lub Chum. / nas
 Chelm polski. Chelm ruski. Chum, Serbski.
 Kholm, tyrycki, wszystko iedno oznacza, to
 wzgotta. / - Malaghiera. / Mata gora / - Cremo
 na / Kizemienna. / Malemoch / Mata Moka
 Piduia / Od wodopadu w pobliskosci tego
 miasta / - Brigantia. / Pregonz. / Brianca /
 to iest = Breganice - miasto na brzegu
 ierzora Como. / - Tsonzo rzeka / Sacla / -
 Tellina. / Valis Tellina - strocone / Valtellina
 / Szeroka i 8 mil dluga piasczyna mig dy
 gorami, po prostu / Dolina / . Tak iak w
 bardskoweneckim Krolestwie, rowniez i w
 Retii i Szwajcaryi, mnostwo iest miast
 gor, rzek i uroczysh Stawianskich n. p. Stie
-stau - Postaw - Gradec - Krzemienica
Polesie - Dubin - Bielia - Pilicz - Piele
zniec - Cielin - Czerniec - Czerlica - Luk
Lugieniec - Luzany - Samslik - Wietron
Muteniec - Kupica - Ruderiec - Siewer las
Turzyca / teraz Zurich / Hostnica / Kostanz
 i t. d. W Kantonie Valizyi, niedaleko od of
 = nego miasta Seduna / Stadun / po niemiec
Sitten, ma byc dotad cate sioto, w ktorzym
 Tu iescze stawianskiej wzywa mowy / 17
 Rowniez iak niezliczona mnogosc miast, rz
 gor i uroczysh stawianskich znajdujemy
 = tak w polnocnej Italii i Szwajcaryi, podob
 niez mogli bysmy nalicezye mnogi poczet
 znalomitych rodzin stawianskich tak w
 Weneckiej, iako tez Lombardzkiej i Helweck
 Krajinie, n. p. Lagornin / Sagorino / Pawlich
 pierwszy Dora Wenecki, Benkowick, Mostow
 ki / da Mosto czyli da Ponte / Cudyi i t. d.
 Oprocz przytoczonych topograficznych, geograf
 = nych i rodostownych swiadczo Krolestwa

Ze granice Stowienow gteborio w Bay z...
 i Helwecki zachodity, mamy iasne
 dowody, tak w wymawianiu niektorych
 sylab, w mnoztwie stow sobie zupełnie po-
 dobnych, i w formach gramatycznych ze
 nietylko pogranicznymi Stowiencom Wlochi
 lecz w ogolnosci uszysej, w bardzo blis-
 kich z Stowienami zostawali stosun-
 -kach, wspolnie z niemi zyli, i od Stowien-
 -cow moze byc nauki i oswiate przyeli,
 - albo tez ze sa, z Stowian w stosunku Wlo-
 -chani. Gloski stawianskie - T-czer - i
 - ll. sza - bardzo czesto przychodza, w ig-
 - zylku Wloskim, w Tacinskim zas niemasz
 - ich zupełnie. Gloska stawianska - ll. sza -
 zamienita sie, w ustach Wlocha na - skia -
 Mnoztwo iest stow wspolnych Stawia-
 - nom i Wlochom, kilka tylko na dowod
 przytocza - Stawianskie = berto - berle.
 (Dyngtum, Polk.) po wlosku = pirla, piro
lo - bies, biesowaty / sin bijs gnist,
in Insrymum / = besso, besseria - Bo-
gatsztwo, boze / sin gnist, gnist /
= bagaggio, bagga - Bartoga. Wnu = La
ym = Mig / = Berlengo = berleggiare -
Buda = Budka / sin gnist / = Bottega -
Wdowa / sin gnist / = Vedova - Gody,
rodowac, ugodzie = godere = godeta -
Drapac / gnist / = strappare = terpare -
Zak / gnist / = Zago - kollos z
gnist / gnist / = lodo = beugna - Hum.
gnist / = Coma - Nuda / sin gnist /
= Novale - Praca = prace - Ruczy / gnist /
gnist / gnist / = ruscello - Sadzie sie, po-
sada = posada = posata - Sierp / sin gnist /
= serpe - Strona, ostronic = straniare,
straniere - Strawa / sin gnist / = stra-
vizzo, stravizzare - Strzuta = Strale i
mnoztwo innych. Podobnie i gramatyka.
na formu stow ma między oboma jezyla-
- mi wiele podobienstwa, a szczegolniej w
zakonczeniach; i tak na wzor stawian-
skich stow na sylabe = ina = iak driesig
cina, Ukraina, driedzina, znajduja, sie
wloskie, iak n. p. = Sestina, Settina, dia-
cina, Fusina, Polesina i v. d. - na koncowke
= ska = ska, iak polskie = torzysko = nawzisko =

Lipsko; maia Włochi = Bergamosco = Te-
desco, i t. d. Na koncolwke = ow = i = owa
iak Stawianie = Krakow = Wlodawa = tak
Włochi maia = Padowa = Genowa.

Mieszkańcy ziemi tej Słowiańskiej, iak
ia, wyżej zakrysliliśmy, znani byli
mianom pod różnymi nazwiskami, iak
ko to: Rhetow, Norikow, Karnow, Pars-
now, Istrow, Dalmatoro, Uirow i Wene-
tow i Wendilikow w ste bi terazniejsz
Pawaryi. Nazwiska te, które dawali
mianie Słowianom, wyjdowszy more nie
które, reacie się, że nie były własne Slo-
wien, to jest, że sami oni między sobą,
nie nazywali się Rhetami, Istrami, Wen-
dylikami lub Wenetami, ani też ziemi
to jest zamieszkałej przez się krainie
swey podobnego nazwiska niedawali.
Tak iak Dafferery, Italiansy, Romuny nie
kowią siebie Niemcami, Włochami, Wo-
tochami; gdyż te nazwiska myśmy Sta-
wianie iim naszym ięzykiem nadali,
a dla nich też nazwiska ciałem są
obce i niezrozumiałe. Nazwisko Rhe-
tow uważa praniekliwy Wene lin ia
przetłumaczony na grecki ięzyk wyraz
= Słowo =; a tak; Rhetoria, to samo, co
= słowiesność = wymowa - Rhetor, to samo,
co = słowiesnik = mowca - Rhetus, to samo
co, Słowieniec = Słowienin. (20). Grecy
geographowie, a mianowicie Strabon,
który około 40 roku po narodzeniu Chrysta
tusa Pana pisał swą powszechną Geogra-
fię, w 4. księdze pływacza o siedzibie Slo-
wien - Rhetow, następujące opisanie =
" A z tamtąd daley wszystkie gorzysze
" miejsca które ku wschodowi i potudni
" leż, zasiedlone Rhetami i Widylikami
" aż do granic Helwetow i Boiow, z ktorych

(20.) Niektórzy pisacy uczeni a mianowicie P. Butkow w dziele swem " Odpo-
na Stronucu Rycerzu " 1840, zaprzeczał ten wywód i Stawianstwo Rhetow;
wszelakoż późniejsze studzenia P. Kollara niewątpliwy dostarczyły dowodów,
że nie tylko ziemia Rhetow od Como aż do rzeki Renu lecz i inne części
krainy Włoskiej i Szwajcaryi przez Słowian były zamieszkałe a temi Słowia-
nami, niekiedy inny był, tylko tak zwanymi od Grellow i Rymian Rhetow i No-
ricow i t. d.; albowiam najpóźniejsi ziemioopisawcy tych tam Rhetow i No-
ricow a nie inny iaki naród, tam znaleźli.

" Ziemia granicza, Rhetowie rozciągają się
 " w Italii do samej Werony i Como; a spa
 " krystasci gor gorze oni mieszkała, rosnie
 " Rhetokie wino, które nieustepnie naj lep-
 " szum włoskim" — Tenże sam, o mieście
 " Como, tak się wyraża. " Miasto Como dopk'
 " obszerne Pompeiusz Strabon czy D'chronyji,
 " oycie Pompeiusza wielkiego odnowit i za-
 " budnit ten, przez Rhetow zburzony i spusto-
 " szony grod; Caius Scipion przesiedlit w
 " niego około 3000 mieszkanow, a ubost.
 " wloby Lidius Julius Cesar 5000 nowych
 " osadnikow, w liczbie których znalazłowa
 " to się 500 dusz najszlachetniejszych Grekow."

Nazwisko = Norici = wywodzą niektórzy
 od słowa = Nora = jamy podziemnej;
 ponieważ gorniaczy Stowieney, jak
 niegdys Droglodyty, w ziemi sobie
 ryli pomieszkania (21); wszela-
 koż wywod ten jest mylnym, My pod-
 dzierny za swiadectwami cespa-
 = nemi z historyi Rzymskiej, i tak:

Cesar w r. 55 przed narodzeniem Chryst-
 tusa Pana, mówi; "Ze Poicowie miesz-
 " kający za Renem, przybywszy in agrum
 " noricum oblegali miasto Noreiam"
 " i przez Helwstow odwolanemi zostali. (22)
 " Strabon, (23) twierdzi, że jeszcze
 " przed Juliuszem Cezarem, konsul Carbon
 " walczył z Cimbrami przy mieście
 " Norei. A zatem, w kraju Stowienkim
 " Noricum, było miasto, czysto Noreia,
 " czy Narawa, czy tam Narwa, od
 " którego miasta ziemie te, norijska,
 " nazwano. Słowo = Noricum, iest przy-
 " miotnik = Noricus, norica, noricum; i
 " tak go wszędzie Rzymianie używali,
 " i na napisach (in regio epigraphica)
 " i w dziełach. Ulpius Angulatus Nori-
 " cus; Q. Corn. Flacco Noricus; Paetus
 " Memius Apolinaris Procurator Provinciae
 " Noricae; — Cesar, jak wyżej wspomnieliś-
 " my, krajnie zawista, od miasta Norei, na-
 " zywa = ager Noricus = Zone Ariosta &

(21) Gramatyn, Crobo o Narky Uropebow 1823 emp. 116.
 (22) De bello Gallico, Lib. I. cap. 5.
 (23) Strabon, Lib. 5.

którym wojnie toczył, mianicie = Uxor No-
rica i t.p. - Ci tedy Słowianie Norici
Narwianie, granicyli z Thetami i
stanowili z niemi wspólny naród = the-
tis iunguntur Norici pisze Plinius
(24), O tychże Norcach jako narodzie
Słowiańskim wspomina i raswiadka
że byli Słowianami Wielebny Aestor
książe naszych Ronikasy, wyrażając
się = "Hopuzi esse cymd Loobnu, (25)

Narwisko ludu Karnow i ziemi Carnia, sta-
łyto tym Słowianom, którzy teraz rasie-
lają Karnoty i Karniolę / Krain / Nar-
wisko to, gdzie się byk Własciwe Słowian-
skie, i oznacza mieszkańców ziemi pogranic-
nej zwanej - Kraina - Ukraina (26) - Nar-
wisko Istria nosi poturysę, który mie-
dy Triestem i Fiumą wyciąga się w
Adriatyckie morze, Imię było to nar-
wisko i u Greków i u Dymian, a podług
zdania znamięni tych pisarzy pocho-
dzi od stawiarskiego słowa Ostrow to jest
Wyspa = poturysa - Narwisko Dalmacyi,
pocho- dzi od miasta Dalminum, Delmin,
Dolmin. Mieszkańców Słowianów tej
Krainy, zwano Dolmincami; a Grecy
po swojemu dali temu Narwisku po
swojemu zakonczeniu, na syllabe = ata =
= Dalmata, podobnie, jak Acropolita,
Sudiota, Metropolita, i ta roźnica; że ra-
miast; Dolminata, wersło powoli w używa-
nie Dalmata; a zatem Narwisko Dalma-
cy nie pocho- dzi od tego; że Mać / Matka /
data Słowianom tej ziemi, jak tam

(24) Lib. III cap. 24.

(25) Полное Собрание Русских Историков, Москва стр. 3 - Лаврентий: Семейное иго-
ние Митрофановского стр. 3. - Рагубинская или Кемнедегская Исто-
рия стр. 6.

(26) I tak znajdujemy w historii Rossyjskiej Ukraine Moskiewska, Riazanska, Atlic
= Kaj, Pskowska, Smolowska, Polaska, Ukraina od poła, to jest od stepów dzikich, tak mamy
i teraz jeszcze Krainę w tworzącej Rosni na pograniczu z Austryackim państwem, i
tak zawsze Niemcy nazywają dotąd Karniolę, po prostu = Krain = Stąd tego En-
gel niestosownie dał tytuł historji swojej Radniepskiej Rusi zawiać ia, Ukra-
ina, bo ten tytuł znaczy tylko, że po niemiecku = Grenzfließ do Grauzlen
i t.p.

Stary polski Autor napisat - i.t.d.

" Ale do czego nam to wszystko gadanie potrzebne? - Trapiata cytelnik - "my spodziewamy
 " Cismy sie doczekac sie iuz raz rozprawy o
 " alfabcie i dmlach gtegolicckich, a nie
 " wyvodu pochodzenia i nazwy stowienskich,
 " wloskim kraiom osciennych plemion? "
 - Chwile tylko iesore cierpliwosci, a
 zwrócimy sie do naszego przedmiatu;
 zapewniadz oraz Cytelnika; ze pomi-
 =mo pozornego zbozenia od celu naszego;
 nigdysmy go z oha niestracili, sciag-
 =le blynamy w reku watok naszego
 rozprawy: wszelakoz musimy iesore raz
 wrociec do Stowienow Sletow, Norcow,
 i zagadnoz, kto oni byli, z kiaz sie w go-
 =ruch alpijskich wcieli, i az do Dunajcu
 i po nadblyza morza adriatyckiego roz-
 mnozili? -

Jako odpowiedz na powyxsze zagadnienie,
 przytoczymy w wiernym tlumaczeniu
 ustep, z dzieła znamienitego krytyckie-
 go badacza starozytnosci Stawianskich
 Wenelina, pod tytulem = "Drewnice i
 nyniesznie Polgare, tom II str. 75.
 Ktomy blymi, iak nastepnie =

" Chociaz slow "Noricum i Rheti, nie znajdu-
 " = iemy tak wresnie przed narodzeniem
 " Chrystusa Pana, iak nazwiska Veneta,
 " Istri i Carni, wszelakoz Grecy i Pry-
 " mianie zapewniasz nas, ze Rhetica gen-
 " tes / Stowienie / stynali niagdy pod Ennym
 " nazwiskiem, pod ktorym oni zasiedzali,
 " czesci Italii. Titus Livius / Lib. V. cap. 33/
 " pisze o Etruskach to to nastepnie. (27). Pa =

(27.) Tuscorum ante Romanum imperium late terra marique opes patuere. Ma-
 ri supero inferoque, quibus Italia insula modo cingitur, quantum potuerint,
 nomina sunt argumento, quod alterum Tuscorum communi vocabulo gentis,
 alterum Adriaticum mare, ab Hadria Tuscorum colonia vocavere Italica gen-
 tes. Graeci eadem Tyrchenum atque Adriaticum vocant. Si in utroque ma-
 re vergentes incoluere urbibus duodenis terras. Prius cis Apenninum ad in-
 ferum mare, postea trans Apenninum totidem, quot capita originis erant,
 coloniis missis; quae trans Padum omnia loca, excepto Venetorum angulo,
 qui sinum circumcolunt maris, usque ad Alpes tenuere. Alpinis quoque
 ea gentibus haud dubio origo est maxime Rhetis, quos loca ipsa efferrunt,
 ne quid ex antiquo, praeter sonum linguae, nec eum incorruptum, retinerent.

= nowanie Etrusków, aż do owego czasu, gdy ich
 Trymianie pobili, daleko rozciągnęli się i na
 lądzie i na morzu. Dowodem na to, są narwi-
 ska morza, które opasuje Italię. Z tych ied-
 = no / morze / rowia, italijskie plemiona mo-
 rzem etruskim / Tuscum / podług nazwiska
 tegoż narodu, i drugie Adriatyckim, od Jady,
 Kolonii Etrusków. Grecy pierwsze z tych morz
 rowia, Tyrskim / Tyrrhenum / a drugie Adria-
 tyckim / Adriaticum / (28). Etruskowie mies-
 = kali w dawnasze miastach między obydwoma
 morzami: najpietod z tej strony Apeninow po-
 nad morze, a poźniej i za Apeninami, zatorys-
 = sy tamże tyle Kolonii ił miast, u nich zraz
 dowato się, i te Kolonie rozłożyły się i daleko
 wyszły miejsce aż do samych Alpów / to
 jest Karjntskich i Tyrolskich / wyjowoszy
 jak Wenetow osiadłych na wybrzeżu tegoż /
 Adriatyckiego / morza. Niemasz wątpliwosć
 = wie / Słowian / jednego są rodu i pochodze-
 nia z Etruskami, którzy wszedłszy w gorach
 tak ogrubieli, że ze wszytkiego Słowian
 = szego, dotąd tylko im własny / Etruski /
 idzie, lecz i ten nie bez zepsucia pozostał. //
 Plinius, / Histor. Natur. III cap. 24. / mówi,
 "mniemam, że Retowie / Słowieni / po-
 = tomki Etrusków, wygnani zostali / z Etru-
 = rji / przez Gallow, i udali się / w gory / po-
 dotodotwem Deta / Rheto Tusconem pro-
 = lem arbitrantur a Gallis pulsos duce
 Rheto"
 Justin / Hist. Epit. Lib. XX. cap. 5. / pod rokiem
 687 przed narodzeniem X. P. o napadzie Gallow

(28) Trymianie nazywali Etrusków dworakami, Etruscy lub Hebruscy i Tusci al-
 bo Thusci, a łacy ich Etruria. Grecy zaś nazywali ich rawsre i nieodmiennie
 Τυρρηνοί - Tyrrheni - Jadera / Hadria, Adria / teraz niemałże miasteczko nad stru-
 mieniem Tartaro niedaleko od morza i rzeki Po w lombardzko-weneckim Królestwie.
 Hadria leżąc po tej stronie rzeki Po była miastem ziemi Słowiańskiej a mianowicie
 weneckiej. Jest i drugie miasto Jadera / Jadera / w Istrii; Hadria jest tylko
 grecki sposób pisania tak jak i Hieroklaus, zamiast Jaroklaus. Miasto Jadera / Ha-
 dria / było niegdys' głizy brzegow morza, pily uisćie rzeki. Trymianie opano-
 wali to miasto, i w 288 r. przed narodzeniem X. P. zatonili go w części swemi ul-
 nemi kolonistami. Okolicność ta, że morze przybrato nazwisko od miasta dowo-
 że Słowiańska Jadera w upłynionych wiekach przed swym upadkiem była iednym
 z najznakomitszych miast portowych. Grecy zeglali bez wątpienia, nadal temu
 motku od miasta to nazwisko, podobnie jak Turcy i zeglali Archipelagu poźniej
 mianowali je morzem Weneckim, z powodu przewagi handlu, sily i sąsiedztwa Weni-
 = nacy w swym czasie Weneckiej.

22

tak się wyprza: "Domowe niezgody zmu-
sily Gallow szukać sobie nowe siedziby,
który przybywszy do Italii i wypedzi-
szy z niej Etruskow, zatorzili Mediolan,
Como, Brixie, Verone, Bergamo, Trident,
i Vincenecy. Etruskowie kas pod nacra-
-nictwem Deta opuszczyli dawne swoje
siedziska, zaieli Alpy, gdzie i zatorzili
narody Retyckie podług nazwiska swego
wodza. (29.)

Stefan Bizantynski, współczesny Luvius-
-stra, w swym geograficznym słowniku
wyprza się - "Rety / Stowienie / sa, poso-
leniem Etruskim - Ρυτοι Τυρρηνικου
ε.δ.ν.ο.σ. 11 -

Zwracamy teraz wzrok nasz na to cośmy do
tego powiedzieli i czeresmy cztelnika tak
dlugo nudzili; i tak:

Na stronie dowiedliśmy że Rymianie
i Etruskowie byli dwa zupełnie różne narody
i osobne mieli języki tak że jeden naród dru-
giego nie rozumiał.

Na stronie że, gdy Rymianie byli ias-
-cie barbarzyncami. Etruskowie już blyneli
iako naród oswiecony który posiadał nauki
i sztukę pisania. że Rymianie ucząc się od
nich, przyjęli pismo ich, którego dopoty uży-
wali do polki pozmiej greckich liter sobie
niepłyswoili.

Na stronie dowiedliśmy że tenże naród
Etruski, nie tylko nad brzegami morza Ismo-
-ckiego, lecz i obto Włoki Padu, Adygi,
w tych miejscach gdzie teraz miasta
Mediolan, Como, Verona, Trident, i in-
-ne tamże wyseregobzione znajdują się,
niegdys miał swoje siedziby -

Na stronie dowiedliśmy, że gdy ten, mo-
-ny i oswiecony naród, przez obcych sobie
barbarzyncow Gallow z swego Kraju wypra-

(29) His autem Gallis causa in Italiam veniendi, sedesque novas querendi intes-
-tina discordia et assidua Romi dissensiones fuerunt, quarum taedio cum in
-Italiam venissent sedibus Tuscos expulerunt et Mediolanum, Comum, Brixiam,
-Veronam, Bergamum, Tridentum, Vicentiam considerunt. Tuscis quoque duce
-Rheto avitis sedibus amissis, Alpes occupavere, et ex nomine Ducis gentes
-Rhetorum considerunt.

rowanym został; część onegoż udała się w
tak teraz nazywane góry Retyjskie, i tam
swe siedziby, pod nadanym mu przez Greków
greckim nazwiskiem Retow zatorzyła zachę-
wałości swoj własności ięzyk, a tem sa-
mem i swe pismo - Reszta narodu ktora
nie przeniosła się w góry, albo zmieształa
się z Galla najczernikami Gallami, lub
tak iak wreszcie do tego sa podobieństwa
przeniosła się, nad Dunaj, Sawa, Drawe
i. d.

Na stronie pokazalismy, że Retowie i grani-
czacy z nimi w tak zwanych nonyckich Al-
pach Norcy, byli iednym, i tylko od zamiesz-
kanych gór dwa nazwiska prowadzącym na
rodem. Który iak się, zdaje, dwa oddzielne,
sąsiednie, polityczne twóżyły społeczeństwa.

Na stronie dowiedliśmy, tak przez rownana-
nie i zastosowanie ścisłości, iako też
świadectwem wielbkiego Nestora, że Norcy,
a tem samym i tak zwani Retowie byli
Stowienicy, którzy od Alpy po prawej stronie
Dunaju, aż do morza Adriatyckiego, stanowili
siłny, z wielką społeczeństwem, pod nazwiskiem
Larnow, Ulraincow, Panonow, Ostrawcow,
Dolmencow, i. d.; bez wątpienia sposobem
Federacji połączonej narodu Stowienicki; kto-
=ny to był w posiadaniu własnego - od greck-
kiego, i z greckiego, utworzonego - rżnię-
cego się pisma: a tem pismem było pismo,
niegdob kretuskim, a teraz gtagoliczmemery
li. Stowienickim zwane; pismo o którym
iż Nestor wspomina "Μαρο πορυγεα
" Κροθτοβερνι ακουβ, ιμβρονε u επαντομα
" η πορβεα κροθτοβερνα" (30). - narazie

Łowey starey oyczyznie Stowienicow, w

Na stronie pokazalismy, że i dotąd wstępu-
jąc, przez Italianow zamieszkałych oświadczył,
pozostaly ślady Stawianosczyzny, w mowach,
w nazwisku miast, gór, rzek, i wocrysch
a nawet iezora i skazyki narodu Stawianicki
= go, a tym narodem, nie był inny, tylko przez
Dzymian nazywany Etruskami lub Tuskami
a przez Grekow Tyrrenami -

Co wyjasniwszy wracamy znowu do owego sta-
nowiska, z którego wyboczywszy, sciagnalismy,
na siebie uwagę czytelnika, i podejrzenia, że
ażeby za uchronionych uchodzić: iak to teraz naj-
częściej wydała się: zacięliśmy się w rucone ba-

ianie o przedmiotach z głównym celem wiąże
= ku niemałym - wracamy znów do rozprawy
o literach i dźwiękach gtagolickich.

Nazwisko Gtagolitzow - gtagolickie pismo; na-
dali w późniejszych czasach Sławianie (Mes-
ciana, wschodniego prawosławnego obładu,
której cyrylicy pisma używali, swoim
współzawodnikom rzymsko-katolickiego obładu
= ku używającym starożytnego hebrajskiego
= go pisma, z tego powodu; że w ich, to jest,
hebrajskich księgach cerkiewnych i do nabo-
= żności służących słowo = Gtagota = daleko
= częściej przychodzi, niżeli w cyrylicy, i
= częściej nawet w tych miejscach jest uży-
= wanym gdzie wyznawcy wschodnio-greckiego
= w swoich księgach słowo = Rece = mówią;
= tudzież dla tego, że kapłani gtagolitzcy, przed
= kądą modlitwa, litania, ludowi w cerkwiach
= czytali, i która tenże ten za nimi powsta-
= stał był powinien; odzywali się do ludu nas-
= tepującemi słowami: "Gtagolite po nas ried-
= = ka stowa " to jest: " Dicite post nos raris
verba " czyli "mówcie za nami rzadkie słowa"

Wierwanie którego kapłani greckiego wyzna-
= nia w cerkwiach swych, do ludu nigdy nie
używali.

Leby jeszcze lepiej wyjaśnić historię pis-
= mienictwa hebrajskiego czyli słowem
= kiego, którego istnienie za czasów Pre-
= cypospolitej rzymskiej wyżej dowiadlis
= my, wypada nam śledzić za nim co raz
= dalej na dół w następne czasy, i tak -

Między S. i 9. rokiem po narodzeniu Chry-
= tusa Pana przeświadczył Imperator Au-
= gustus ostatecznie zaprowadzić ziemie
= Słowianow to jest Panania (31.) po pra-
= wej stronie Dunaju leżąca, w liście z in-

[31.] Ogledny czytelnik domyslił się już, że nienależemy do Sierby owych,
której wyprawili Sławian na wędrówkę po całym świecie, opierając się
na zdaniu niektórych pisarzy, twierdzą, że Słowiancy dopiero w III wieku
zjawili się z Radsic tam, na granicach Italii - My (prakonani jesteśmy
ze ci Sławianie, są najdawniejszym narodem między morzem Adriatyckim, Apen-
ninami, górami Alpijskimi i Dunajem, i gdzie nam się ześmy to dostatecz-
nie wyjaśnili dla lepszego jeszcze poparcia naszego twierdzenia, przypieczę-
my jeszcze świadectwo z połowy IV wieku ze Słowiancy już pod owym czasem byli
nad Dunajem na pograniczu Italii. Świadectwo to, dać nam (Cecarius) biskup
S. Gregorza Nazjanskiego, który w Dialogu, II w roku 654 pisany, w Biblio-
teca Patr. tomo. II. pag. 110. znanym się, tak się wyraża - "Lub też dla czego
w drugiej stronie, pod tymże samym gradusem, Słowiancy i Fironowie
których także Dunajcami nazywają, jedni z nich jedzą, ochotnie pierwi-
szwie

- nemi słowiańskimi pościganiami, roz-
tażając, i wyprawit przeciwko nim woj-
- ska pod sprawą ^{caesaris} ~~imperatoris~~ swego Tiberiusza
Nerona. Między dowódcami korpusu
tej armii znajdował się Velleius Pater-
culus, który nam zostawił historję Rzym-
- ska, i w niej też wyprawę opisał. O to
między innymi, tak się wyraża = "Gdy
cała Pannia bogata i obfita płodami
pokoju, ^{Dalmatje} ~~z~~ ^z ~~si~~ ^{wzmocniona silami} ~~si~~ ^{potę}
czywszy się ze wszytkimi mieszkańca-
mi owych stron /: to jest niepodbitych
jeszcze przez Włochów Sławian /: chwyciła
się oręża; na ow czas wypadło nam
bardziej zająć się ~~koniecz~~ niewyboczenie ko-
- niecznym, niżeli czem bądź innem; nie
było by albowiem rozsądnie ^{cofrage} ~~rozstrząsać~~ na
ow czas wyjechać w posród Kraju, i dawo-
- rzyć nieprzyjacielowi swobodne wskre-
- nie do Italii. Ludność tych okolic kto-
- re podniosły bron przewyższając 80000
mieszkańca, w liczbie Rzymian do 20000
znajdowało się, mogących przeszło stanąć
do boju i dziewięć tysięcy konnicy. ^{caes}
tych ogromnych sił, pod nadzorstwem
najwaleczniejszych i najposwiadczo-
- nych wodzów, miała zamiar potężyć
się z mieszkańcami Nauportu /: te
razniejszej Lubiany /: i Targowiska
sterażniejszego Trebisti /: ruszyć do Italii;

rzecz, tak zwany gryf u krowy; chociaż mlekiem są napętniane; gdy tym
czasem Dnidry, używają się nawet do dozwolonego i nienagannego użytku
miesiwa. Aut quomodo in sectione alia eiusdem tractus Sclavoni et
Phisonite qui et Danubiani appellantur, alii quidem ubera mulierum
libenter comedunt, quod plena lacte fuerint, alii vero etiam a legitimo et
irreprehensibili carniū esu abstinent; - Jest tu mowa o Słowiańcach chłes-
cianach i Słowiańcach poganach. Pięnos i zachowali ściśle przepisaną postę i
wstrzymywali się nawet i od mięsa uwarzonego za kryte; dnidry zaś to jest po-
- ganie ledli nawet gryf krowy, który w owych czasach uwarano za skazony i
wzięty postę, ponieważ w nim mleko znajdowało się. Fronitami nazywano
Słowiańców mieszkających nad rzeką Sarcia, i Sucrawa, - Sonzo; z tego postę, So-
- nite - Sonite - Phisonite. A tak mamy jasny dowód że Słowiańcy między Sonzo i
Dunajem, tak zwani także Dunajcy, nie dopiero w VII wieku przybyli na granice
Italii, lecz tamże w IV wieku o lat 200. wczesniej iuz nawet i pod nazwiskiem
Sclavoni znanymi byli - Zbytecznym jest dowodzić że Sclavoni, Esclavoni Skla-
- wen, toż samo znaczy co Sławianin. Nazwiska Sklawe i biedny Sławianin
były synonyma. Dużym, durnym innoplemiennik iasra i terax, niechże mu
przyznać równy z sobą dostojności i usposobienia, dla tego, że nie jego, lecz
swym własnym mowić ięzykiem, i zuchwale pyszni się, że tyłko od niego kul-
- ture i oświata przyjmować powinien.

24

Druza częśc napadła na Macedoniaj; prosta nie
zapomnieć o Macedoniaj; a inna pterractona
była zastaniać własne swe siedziby. Naprzy-
sza istadza poruczona była dwom Patonom.
Jalbo dwom braciom, lub też more meżom
ktoty w faederacyi stowienskiej rżona
piastowali godności / i Książętom Pinetskim
w całej Panonii / Niepodobitey iasera Stowien
szyćnia / zajmują się mieszkancy niebyłło
podobnebi naukami tak u nas, lecz nawet i
rzymśkim ięzykiem; a wielu z nich trudnia
się pismienictwem, umiętnosciami i wy-
bornym wyksztalceniem / rozumu i serca /
A zatem, prądziwie / dali Bog / zaden na
tę nieobdumywał wojny z taką rozważą,
i wypetniał swe zamiary tak doskonałe
tak ten. (32.)

18 tak nasi zaceli wśradie zaciągaj wojsła,
wezwano te wosystkich stron wysturonych
weteranow; nawet męczyrni i niewrasty obo-
wiązane byli dostawic podług rozkładać colnie-
sta. W Senacie wysłuchano racenia Imperatora
Augusta, że iaseli w 10^{tych} dniach niebada, przedsiwzię-
ta dziełne i skutecne środki, to nieprzyjaciel be-
dzie miał sposobność. Dym obled. Zarządzano na
te wojne osobistego współdziałania i poswicze-
nia się Senatorow i rycerzy rzymśkich, slubowane
Bogom wota: i t. d. (33.)

(32.) Velleius Paterculus, lib. II cap. 110 - Cum universa Panonia insolens longa pa-
cis bonis et adulta viribus Delmata, omnibus tactus eius gentibus in societatem
adductis constituto arma corripuit; tum necessaria gloriosis proposita: ne-
que tutum visum abito in interiora exercitu vacuum tam vicino hosti re-
linquere Italiam. Gentium nationumque quae rebellaverant, omnis numerus
DCCC millia explebat; CC fere millia peditum colligebantur, armis habilia:
equitum IX millia. Cuius immensa multitudinis, parentis accerrimis ac
peritissimis ducibus, pars petere Italiam decreverat, iuxta sibi Nauporti
ac Tergestis confinio; pars in Macedoniam eruperat; pars suis sedibus prae-
sidium esse destinaverat. Proxima duobus Patonibus ac Pineti ducibus auc-
toritas erat. In omnibus autem Panoniis non disciplina tantummodo, sed lin-
gua Romana; plerisque etiam litterarum usus, et familiaris animorum e-
rat exercitatio. Itaque; Hercules! nulla unquam natio tam mature consi-
lio belli bellum iunxit, ac decreta patrevit.

(33) Velleius Paterculus Lib. III cap. 2 - Habiti itaque delectus; revocati undique
et omnes veterani; viri foeminaeque ex censu libertinum coacta dare militem.
Audita in Senatu vox Principis, decima die ni caveretur posse hostem in urbis
Roma venire conspectum. Senatorum Equitumque Romanorum exacta ad id bel-
lum operae, pollicitati. e: s. p.

Wyraczy "plerisque etiam litterarum usus", pl
turnacylismy - "Wielu z nich trudni się piśm
nictwem", to jest - nauką - umiętrosz
Stowo "littera", to znaczy wtasciwie co - glos
ka - i pospolicie tak wyrażenie - trudni się
litterami - litteris etc. - w tym bractwie
zmysle, co i trudni się piśmnictwem
a w rzeczy samej, nauką, umiętrosz
ciam, literaturą. W takim to znaczeniu
wyraził się Paterkul, pisząc: "plerisque
etiam litterarum usus et familiaris ad
morum erat exercitatio" - U Słowien
ców i dotąd wyraz bellwa /littera/ to sa
mo znaczy co u nas księga - Święty P
wy, to co u nas = Biblia - Jakiż to
było to piśmictwo, u Słowianców Pa
nonczyków? - Nie inne tylko etruskosto
wskie, teraz mylnie gtagolickim naz
wane, będąc albowiem potomkami wy
pawianych z okolicy Mediolanu Etrus
ków iak to wyżej pokazałismy, przynie
li z sobą, w nowe swe siedziby wtasne
starożytne pismo. "Mtusie u zpanoma
npobacit clobtricha", zaświadcza wie
lebny Aestor.

Okropna ta 4-letnia wojna, w której pod
ług Swetoniusza (24.) do 180000 a podług
Paterkula 109000 wojska ze strony Rzymu
do boju użyto, skonczyła się zupełnem po
konaniem niesporczych Słowianców Panono

(24.) Svetonius de Tiberio. Cap. 16, tak się wyraża: "Po powstaniu Ilirij rozpoczę
on /Tiberiusz/ nową wojnę najkrośniejszą z pomiędzy zagranicznych po woj
nie Purickiej. Użyto w niej 16 legionów i tyleż wojsk posilkowych, która to
wojna trzy lata trwała - Sed nunciata Ilirici defectione transit /Tiberiusz/ ad
curam novi belli, quod gravissimum omnium externorum bellorum post Panica
per 16 legiones, paremque auxiliorum copiam triennio gessit" - Legion liczył naj
mniej 6000 piechoty i 300 jazdy - Swetoniusz nazywał naród z Krainy Prymianie
te wojnę prowadzili Ilirycznymi. Velleius Paterculus rowie go, iak widzieliśmy
Panonami, Greci ich pisali mogły ich być nazwać Istrikami, Norcami, Keta
tami, Dalmatami, i t. d. ponieważ te wszystkie narwiśka są jednego i tegoż nar
Słowiańskiego, na różne tylko podzielonego pokolenia i pod swemi Starszykami wa
cznego narodu: iak to z Paterkula widzieliśmy, że najwyższe sprymianionej armii
dopuszczono, miało dwóch braci walecznych Blatonów i Ruzęta Pnety. Jaka się ze
ogótowe narwiśko wszystkie te Słowiańskie plemiona najczęściej używali z Panono
/Panow, Lupanow - Państwo Lupanstwo - Panow, Panat - Gespansraft, i t. d. - /Tria
carionego dla Słowiańskiego Archeologa świadczy Paterkula widziemy że Słowia
sczyną podzielona była na wiele potmniejszych politycznych społeczeństw pod na
czelnictwem swych zawoźców. Jak tylko tak wiele było naczelników i oddziel
nych pokoleń, państw, panonii, niemożło się obejść bez zawisici tak między na
czelnikami a naczelnikami, iakb też między pokoleniami a pokolenia
mi. Aszellię werty federacyne, kojarzyli ich tylko na chwile, tylko na czas niebes

Illyryczkow, Korcow, Ketow, Stowem Stowien
 cow Dunajskich - Inacina, Licbe ierow
 sprzedali Rzymianie jako niewolnikow, mno
 stwo ludu przesiedlili w inne swe prowincje
 = cye a niektore pokolenia niechcaz uleg-
 = noc Rzymskiemu iarzmu, pod naczelnyct-
 = wem swych Starszyn, przeprawiwszy sie
 na lewa, strone Dunaju opuscili odwiecz-
 = ne siedziby, udali sie na polnoc, i tam
 osiadli nad rzekami Wisla, Dnieprem,
 Pripecia, Dwina, Desna, Sema, i Sula, byli
 ploskami narodow, teraz pod nazwiskiem
 Polakow i Rusinow znanych - Prawde pie
 = to napisal Nestor o tysiac i jeden lat
 pozniej, ze wyprawiani Wlochami Stowien
 = cy nad Dunajscy zacieli wyrey wspomniane
 siedziby na polnocy, i nowe dla siebie zato-
 zyli oyczynny, (35.) prawde pisali Kartu-
 = bel i Poguyal, o tysiac parset lat i

Ti inni Polscy Konikarze

pieczenstwa i to wafla, spojnia; lecz souz ten nigdy niemozł byc centralnym
 punktem dlugotrwaloy sily; iak to hardy, kto tylko kastanawiat sie, nad stosunkami
 panstwa i narodoio iako tez nad trudnymi namieszczaniami iuz i bez naszey uwagi
 pellenac sie, miat sposobnosc. Piencorodny gresh Stowian ciagly iuz i no obych
 naszych ploskach Stowienkach to jest: ze niabyli spojieni w jedno, wielkie politycz-
 ne ciato, pod sprzytym, dlonia, iednego najpotniejszego wladcy, tak iak wrogich ich Dry-
 mianie pod Augustem i Tyberiuszem.

(35.) *Вархана до нашего времени на Словении на Дунайских . . . . . и на северных
 иль: между 6. 9. 10. по Хsie. / Словенские оба пришедшие сегона по Висла,
 и прозваиася Ляхове . . . . . Мажонне и ти Словенке пришедшие и сегона по
 Днѣпру и набокошася Поляне а друзии Древляне оане сегона въ Лѣвѣхъ,
 а друзии сегона меню Припечто и Двиною . . . . . Словенские сегона око-
 ло озера Шедеръ прозваиася своимъ именемъ . . . . . а друзии сегона по
 Деснѣ, и по Семе по Сулѣ . . . . . тако розидеся Словенский языкъ - Родко
 we: towato: Nasita, Rzymian zmuszeni Nad Dunajscy Stowienicy opuscili swe
 siedziny, udali sie ku polnocy, i z nich, iedni osiedli okolo Wisly, Dniury okolo Dnie-
 pri, inni między rzekami Pripecia, i Dwina, inni nad ierorem Jmery, nawes-
 cie inni nad rzeką Desna, Sema, i Sula, w terazniejszym krlestwie Polskim i w
 guberniach Smolenskiej, Czerniechowskiej, Orłowski, Kuzkowskiej, Polynskiej
 Nowogrodzkiej i za Dnieprem okolo Nefiżu Guberniach Poltawskiej
 i innych matoruskich. Ciszyscy byli bracia Stowienkami z iednego
 = go osiadli, stare zachowali nazwisko Stowienow, a zatorjowszy w
 nowey oyczynie, nowy grod, Nowogrodem go nazwali.*

Suty

Najcelniejszy i niesmiertelny badacz naszych starozytosci P. Szafarski
 przypuszcza wprawdzie prawdziwosc Nestorowej powiesci o wyprawowaniu
 Stowienow z okolic Dunaju, i przesiedleniu sie, tyczne na polnoc; twierdzi
 wrelakoz na stronie 199 oryginalnego swego dzieła, ze to wyprawowanie
 niesciaga sie ani do Wlochow ani do Rzymian, gdyż o tem byli by napi-
 sali cos wspolczesni Rzymocy i grecy historycy, lecz musiato to nastay-
 = camy lat niezapisano, a zatem byc niemozł; iast to troche daleko posuwai

czeski Delaimil o tysiąc błyska lat o
wallach swych ptookow & Gallami i wto
chami, chociaż niewiemy z jakich źródeł

historyczny sceptycyzm; smiało albowiem możemy powieścić że wiele się stało na
swięcie, o czym znana nam historia nieczyni wzmianki. Gdyby to zdarzenie prze-
siedlenia się z Dunaju zasło było w VI, VII lub VIII wieku, to można by do-
magać się, ażeby stwierdzonym było, przez którego z rzymskich lub greckich
pisarzy; ależ to to przesiedlenie zdarzyło się po dziewiątym roku do narodzi-
nia Chrystusa Pana, a zatem o 1000 lat wczesniej niżeli Nestor o nim na-
pomknął. Na ow czas Przymianie do owych tylko punktów mieli wia-
domość o północy i wschodniej Europie do których ich oręż i zdobycze sięga-
ły. Wszelako o wydaleniu się Słowian z za Dunaju na północ kraju
dwiemy chociaż oszczędne, przecież jakie takie wzmianki w współczesnych
pisarkach, i tak Dion Casius opisując ową Hechletria wojnę, napomyka z
letka o przesiedleniu; przywodząc, że gdy Panonowie i Dalmaty i Dalmaty
po roku 9^m splaniali się przymiac ich poddaństwo rzymskie, odciągali ich do
tego, owi, którzy nie mieli nadziei ażeby kiedykolwiek bądź z Przymianami z-
dzieć się byli w stanie. Ze słow Paternula [Lib 2. c. 108.] widzieć można, że
Słowian z Dunajscy, przed tą ostatnią katastrofą, która skonczyła się ich upadkiem,
znajdowali się w ściślejszych politycznych związkach z Morawcami i Czechami
którzy na ow czas byli pod władzą Marobotta [Marobodu]. Między innymi
przywodzi on, że granice posiadłości Marobottowych tylko o 20000 kroków od
granic Italii byli odległe. "Initium eius finium haud multo plus 20000
passuum abest" - Cap. 109. Ze on, to jest Marobotta, usunął swój naród daleko
od Przymian. "Avocata procul a Romanis gente sua" [A tu Morawy i Cechi
byli w pobliżności Dunaju na ^{prawej} brzozy onej strony] - Cap. 108. Ze plemiona i lu-
dzie którzy nie chcieli być pod Przymianami, znajdowali u niego przytułek. "Genti-
bus hominibusque a nobis desciscensibus erat apud eum perfugium" Nares-
cie, w skutek ostatniej wojny, która roku ery Chlascianskiej skonczyła się, mo-
wi Sextus Rufus [in Breviario Cap. 8.] "Marcomany i Quady przesiedlili się z Pano-
nii między Dunajem i Drawą, łazący, i Augustus granicą państwa dla Awdelicii,
Norycji, Panonii i Misji, postanowił ścisłe Dunaj - Ony diuacne uprzedzenie
stały na zawadzie dawniejszym badaczom w wysledzeniu początkowych dziejów
narodu Sławiańskiego i stosunków onej z Przymianami. Najpóźniej przesąd że
Sławianie dopiero w VII wieku, to jest na ow czas, gdy Grecy i Latynscy
pisarze [z resztą tych, którzy nam dotąd porostali] zaczęli ich nazywać
Esclavos, Selavos, zjawili się na granicach Italii; gdy tymczasem Sławian-
skie pokolenia Słowianami zwani od najdawniejszych wieków tamże
byli osiadłymi. Drugie mylne uprzedzenie; że ci Sławianie dopiero w tym
re samym III wieku zbliżywszy się ku Italii przyjęli chłescianstwo; gdy
tymczasem ci iesze od apostoła Pawła S i jego uczniow swiatto ewangelii
otrzymali, a trzecie, owa, z legend i baiecznych podań wyzerpana powia-
ka, że dopiero S. S. Cyryli i Methodyi wynalezli i zaprowadzili u Sławian
alfabet i sztukę pisania; gdy w rzeczy samej Sławianie Słowiancy mieli
swoje starożytne pismo etruskie, a owi S. S. apostołowie, jedynie tylko dla
Sławian Bułgarskich alfabet grecki zastosowali do których i innym użycie
lit się Sławianom; to jest owym, którzy po rozszerzeniu się koscioła, z
grecką cerkwią w iedności porostali, lub od niej później ziaro wiary Chry-
stusowej przyjęli. Każda zatem wyłtuwająca się prawda historyczna, jeżeli ty-
ko iednemu lub drugiemu, z owych mylnych uprzedzeń spleciurata się, trwo-

wiesci swe czerpali. Walczyli zatem Sto
 wiency, przodkowie nasi z Gallami o po
 siadanie ziemi między Apeninami,
 Petykiermi Alpaami i Stela, Isona, iak
 to wyżej widzieliśmy; mogli walczyc
 czy to z podkomendnym Juliusza Cera
 = ra Korneliuszem Dolabella około r. 47.
 przed Chr., czy też i z nim samym r. 49
 przed Chr. i pod Dyrrachium i na far.
 = ralskich polach, jeżeli iakto posittawi lub
 racizni znajdowali się w zastępach
 Pompeiusza, Walczyli pod narwiszkim
 Illiryczkow i Peonow / Panonow / ractow
 = szy od roku 678 przed Chrystusem Kłda.
 = nascie racy z Macedonczykami, racy
 racy nieżeli odpornie, napadając na
 sąsiednia, sobie Macedonia, iak to i wy:

liwi, chociaż i głęboko uczeni badacze, albo wprost odrzucali, albo przynajmniej,
 cieni podcytowania na nią, miotali. Dodajmyż do tego, owe zagmatwanie pojęć,
 które wyrznięto z niezliczonych odmiennych nazwisk dawanych mnogim Sta
 = wianckim pokoleniom przez inne cudzoziemskie narody, a także wystawie so
 = bie morna, iakie batamuctwo w głowie powstać musiało, z którego i naygeni.
 = alniejszemu badaczowi wyplatać się nie łatwo było. Tu ich zwano Matkoma.
 nami, Quadami, Antami, Benedami, Windami, Gepidami, tam Gotami, Getami,
 Henilami, Hunami, Germanami, Venetami, i. d. i. d. i. d. chociaż oni sami
 sobie, ani jednego ani drugiego z mnozka nadawanych im nazwisk nieprzyzna
 = wali. Było to coś podobnego iak i teraz cesare czasem wypada się; tak i teraz
 w ostatniej wojnie zwali Włochi ruskohalicckie polki, gli Austriaci - i Thedes.
 = chi Niemcy zowią ich "Polnische Regimenter" a oni niesa, ani Palustranami, ani
 = Niemcami, ani Polakami, lecz wiernymi swemu monarche Rusinami.

zey str. widzieliśmy, dwóch królów macedoń-
skich Philip I i Perdykas polegli w bitwach
z niemi; Philip II ojciec Alexandra poswi-
-ceriem się tylko młodziemca Lauraniasza
uniknout podobnegoż losu. Sam Aleksander
wielki z niebespiecznemi temi sąsiedzami
trylrotnie prowadził wojnę: aratem nie
jest to próżna chępliwością polskich kroni-
-karski, jak czestokroć miamało, gdy o wal-
-kach swych przedow, którzy byli czastka
narodu Etruskostowianców, z Gallami, Olo-
-chami, Juliuszem Cezarem i Aleksandrem
Macedońskim napomknęli. Tatrzański trady-
-cja o wojach walcach jest prawdziwa, historycz-
-na. Jak na tradycyi narodowej oparte wi-
-domosci Konikarski, o owych wojennych
czynach, wzięliwosci niepodległości; tak
czastki podobnie na uwagę, owa powieść
polskich latopiscow o dwunastu ~~woj~~ na-
-drzających Woiwodach. Pominiwszy nie-
-stosowne przeniesienie tego zdarzenia do
Polski, do Gniezna, jestestwo tego zdarzenia, że
to się odnosi, do owych dwunastu na-
-czelników, w 12 Etruskich pokoleniach
pod nazwiskiem Lucumo w historii na-
-pomknionych. Herodot I 94 = Strabo 7 p.
96 = Strabo 7 p. 96 (ob.)

(ob.) Gdyśmy już niniejszą rozprawę ukończyli, nowy nastreczył nam
się dowód, że Sławianie którzy osiedli po nad Dnieprem etruskiego
pochodzenia być muszą. Dowodem tym są szczątki starożytności,
znalezionych w rozkopanych dla archeologicznych badań, mogiłach Gu-
-bernii Kiewskiej, przez p. Jana Funduleia (Gubernatora Kiewskiego opisa-
-nych, i w Kiewie 1848 roku pod tytułem = Odczupnie moziur, Karob u
-Lopogunyt Kiebskoi Zydsepiu = wydrukowanych. Podług tego opisanie str.
-19 i 21 wykopano w powiecie Kaniwskim w grobowej mogile Kaniwskiego, z na-
-mierzonego Stowianca między innymi rzadkoskami, wale etruski, wytworony
-roboty, na tablicy III wyobrażony, a w powiecie Zwiernogradzkim szyszał
-atenski z korintyjskiej miedzi, równający się najładnym ekszemplarom te-
-go rodzaju we Włoszech odkrytym, na tablicy XVI. sztychowany. Uterony czy-
-dawca myli się tylko w swem domniemaniu, że w tej mogile mógł
-być pogrzebanym jakiś Grek Kolonista. Tadeż ~~cz~~ ani z napisych, ani
-z obcych latopiscow niwspomina, ażeby Grecy wyżej poroków w górę
-po Dniepie, i aż do Kaniwa kolonie swe rozciągali, a przeciwnie Nestor
-jak wyżej widzieliśmy, uczy nas, że na tej rzece Stowiancy nad Dunaj-
-skie swe siedziby założyli. Mogiły rozkopane muszą to być bez wątpie-
-nia grobowce Stowianckie wódrów, przy popiołach których, zdrono z niemi
-do grobu to, co mieli najdroższego, a tem była waza etruska, droga pa-
-= mdatka z dawnej ocyryany, plyniasiona, z szyszał w którym walczył
-on, lub przedell jego, z najezdnikami Grymnianami. Te greckie kol-
-lonie, które przy ujściu Dniepra w XI i XII wieku zakładane były, były
-kupieckie kolonie, kupców z waga, lub tołkiem w reku, a nie w szyszał-
-Ruscy, a nawet Haliccy książęta, wysyłali prawie corocznie swe półki, w
-stepy dla ochrania tych spokojnych handlarzy od napadów Potowieckich,
-jak nas Latopiscy uczy, a z tym ci Grecy, byli kupcy, a nie rycerze w szy-
-szkach.

re uchwały pierwszego powszechnego Nicaeńskiego
Koncylium, który 325 roku był zgromadzo-
nym, uchwały mówią tego soboru, że Illirji, Mo-
wader biskup Thasalski i z Sławiańskiego
miasta Solony; a w Dacji, Dalmacji i Sło-
wienii Melisar, der biskup Bizantijski o-
głaszał. (38.) -

A tak, że chrześcijaństwo bezpośrednio przez
samego Apostoła w Słowienii między Sława, i
= za, si Dionazem rozszerzonym zostało - to
= za, si Dionazem rozszerzonym zostało - to
= za, si Dionazem rozszerzonym zostało - to
= za, si Dionazem rozszerzonym zostało - to
= za, si Dionazem rozszerzonym zostało - to
= za, si Dionazem rozszerzonym zostało - to
= za, si Dionazem rozszerzonym zostało - to
= za, si Dionazem rozszerzonym zostało - to
= za, si Dionazem rozszerzonym zostało - to

Panonia, Peonia i sa, jednoznacznie nazwiska narodu; na stolicy S. Apostoła An-
dronilla i jednego z 70 uczeni S. Apostoła Pawła - Skonieczyszy zaś dostępnia, sto-
rzyf Bogu cześić i sławę, który raczył udzielić swą Słogę także biskupowi Metro-
diemu, następcy Andronilla. Dla tego nauczycielem Słowiańskiego narodu jest
Apostol Andronill albo wiem chodził do Morawii i Apostol Paweł nauczał tu tu
albo wiem jest Metodym, do którego doszedł apostol Paweł. Tu albo wiem byli pierw-
wcy Słowianie. I dla tego to narodu Słowiańskiego nauczycielem jest Paweł;
a od tego narodu i my Polacy pochodzimy; a zatem i naszym ruskim nauczy-
cielem jest Apostol Paweł, ponieważ nauczał naród Słowiański, i postawił
na miejsce swe biskupem i namiestnikiem dla Słowiańskiego narodu Androni-
ka. Słowiański i ruski naród jest jeden i tenże; albo wiem i dopiero od Czarja-
gow przewali się Rusia, a pierwcy byli Słowianami. A chociaż i Polanami zwa-
li się, i język i mowa i przecię był Słowiański. Polanami nazwali się, ponieważ w
półu osiedli byli, a narodu byli jednego i tego samego Słowiańskiego. - Mo-
żemyż wymagać iasniejszego i dobitniejszego świadectwa

(38.) Historia powszechna Kościelna, oprocz powyższych osądnych świadectw,
prawie nam żadnych wiadomości o stanie chrześcijaństwa w Słowiańskich
ziemiach w pierwszych latach wielkiej naszey ery nieudziela. Niemozna stać
wszelakoz wnioskować, żeby na tej bujnej ziemi silnie rozszerzić się nie mia-
ło. Główne punkta środkowe, z których promienie światła tryskały, byli, je-
rozolima przed zbuczeniem, Antiochia, Trym i Alexandria. Jeżeli zatem w bo-
leglejszey, od tych punktów Gallii iur w pierwszym stuleciu przyjęto się i co-
raz daley, tak także, iallo też w Belgii i Niemczech kławiło się; dla czegoż
by w Słowiańskiem Trymowii Panonii, Illirji i Dalmacji, raz przez S. Paw-
ła i rozciąganie rozniecić się miało? - Przyjczy na miłość nie in-
na być mogła, iak tyllko ta, że albo niezawit się wczesny historyk
cerkwi Słowiańskiej, lub też że pisat literami i językiem Trymnia-
nom i Grekom obcy - .

nauczyć Słowien prawd wiary świętej nie
hebrejskim, nie greckim lub łacinskim, lecz
słowiańskim ięzykiem do nich przemawiac
należało. I tak rzeczywiście było - a to jest
druga prawda. (19)

Nie dosyć było ogłosić wiarę chrześcijańską,
należało ją ustalić, należało ją uwiecznić,
należało zaprowadzić metody i obłędę, skryps-
lic prawiła, przetłumaczyć niejedną potłeb-
= ne chociaż by tylko utwórki pisma święte
= go, i spisać chociaż by jakie księgi tylko
Piszący ten sektory - Sanktorów tu wypadła
to użył alfabetu w którym by wszelkie głos-
= ki i dźwięki mowy słowiańskiej oddać moż-
= na było? Pewnie ani hebrejskiego, bo ten
niema twardej samogłoski, niema współgło-
= sek = c = u = f = d = k = s = d = sta = u = scia
= u = ani greckiego ani łacinskiego, bo i tym
wiedostacie niedostacie niektórych z tych gło-
= sek a wszystkichin tłem glosek słowiańsko-
= panoskich = a = i = e = które Łechici z
tamtego nad Wisłą z sobą przyniesli i dotąd
= zatrzymali, niemożna było mowie użyć al-
= fabetu łacinskiego do wyrażenia słowian-
= słowiańskich albowiem wiadomo nam, ile
to wielko biedra się i biedziło się, Czechy i
= Polacy, nieśli łacinskie pismo do swego ięzy-
= ka iako taklo zastosowali. Niemożna było
użyć także tak zwanego greckiego cyrylicznego,
bo ten o kilka wieków później przystosowa-
= ny do obywatel słowiańskiej mowy. Słowem
= żadnego z powyższych alfabetów niemożna by-
= to użyć, zwłasze że i nie było tej potrzeby, ma-
= ize swe własne litary, o których Peliculus Pa-
= terculus iakies my to wyżej str. pisywał
li wspomina "plurisque etiam literarum
= usus" mając pismo na którym spisane by-
= li u pogan Brymian, Kęgi Sycylijskie, dis-
= ciplina etrusca, które my nazwalismy Etrus-
= kostowiańskim a które o kilka wieków poz-
= niej przewano - Stagolichim"

Po zaprowadzeniu Chrześcijaństwa, przez kilka
wieków, nie znalazło się wzmianki o słowian-
=

(19?) W pienszych wiekach Chrześcijaństwa, nie o ięzyku, nie o pierwszeń-
= stwo tego, lub owego narodu, tego lub owego ięzyka tego lub owego księcia
lecz o rozszerzenie nauki. Boga Słowiańska chodziło, i ani Apostołom, ani
następcom ich pienszym biskupom do głowy nie przyszło domagać się, aby
by cały świat iednym ięzykiem mówił, swe do Boga zasęstał, i dla tego
tak ięzyk hebrejski, grecki łacinski, iako też syryjski Brymianski, Slo-
wianski, gruzynski i wiele innych w pienszych księciach w używa-
niu zostawał.

skin pismie; dopiero na soborze Ktony w Spaleto
 w Dalmacji a raczej w Salonie miasteczku w
 pobliżosci Spaletro r. 1069 zgromadzonym ros-
 = tat, powstało łacińskie duchowieństwo, przeciwko
 użyciu języka i pisma słowiańskiego w
 księgach kościelnych, i obecny na tymże syno-
 dzie Legat papieski, kazał w Dalmacji uży-
 = tek tego języka i pisma. (40.) Beza Archidia-
 = kon Augusti, opisując to zdarzenie wyraża się: «Dica-
 = bent epim Gothicus literas, a quosdam Methodio
heretico fuisse repertas, qui multa contra catholicos
fidei normam in eadem slavonica lingua manen-
do conscripsit», to jest «Twierdził on, że jakiś
 tam Methody, wynalazł gotyckie litery, któremi
 w języku słowiańskim wiele przeciwko wierze ka-
 tolickiej pisał.» - Musiemy tu nieco zastano-
 = wie się nad temi wyrazami «Formy Ragskiego»
«Nazywa on te litery «gotyckimi», ponieważ
ciemnota owego wieku myśli, i bez najmiej-
szej gruntowności Słowianów dalmatyckich
podobniez Gotami niegdys nazywata, i tak:
Tuberoni Ktony pisał w Raguzie w XV wieku
o Dalmatyńcach, wyraża się: «Tęgo można
 = wnioskować, że Słowiancy i Gotowie są jednym
 = i tymże samym narodem, i w nasze czasy cza-
 = sy, matrony Raguzanckie, w gniewie, słowiański
 = swe stulące nazywają Gotkami.» (41.) Drugi
 = pisarz Archidia kon Tomasz, Ktony żył od roku 1200
 do 1260, w historii swej Salonitańskiej, mówiąc
 o mieszkańcach Dalmacji, w rozdziale III, tak
 się wyraża = «Nareszcie mieszkańcy, zaczęli mieć
 = swoich własnych księży; i chociaż byli stemi i
 = odwieczni, wreszcie byli chrześcijanami, jednak-
 = że bardzo mało mającemi oświaty i rozumem
 = Arianizmem. Po najwęższej części zowią ich
 = Gotami, chociaż w rzeczy samej, po wtasciwosci
 = swego nazwiska są Słowianami.» - dalej - «Wig-
 = zeł gotycki, Ktony wtadał całą Słowianę, zebrał
 = trzy wielkie wojsko spuszczył się z gór, i w d - na
 = koniec ~~...~~ w rozdziale 16 rozprawiając o sprawach kōs.

(40) Historia kościelna, de Berault = Percesteja, tom 8 na koncu w chronologiczno
 = krytycznych tabelach, tak opisuje ten Synod: «Lugilium qui Palaetum in
 = Caluatinu 1069, wo Wnialam Legat ad Gnilifam Puffro, du dal
 = matronu du Gbnicius du Slavofijne Gubryh Jui du Gotko-
 = donst iutampreth. Judost solymu lin udu Gnuł qu haim dinstnu
 = Gotowu, ellnuu rudu pufu amumnu, sept do Slavofijne
 = du diltunym wu du Wollfenejn jnu udu dinstnu» -

(41) Lud. Tuberonis Comment. de temporibus suis. Libl. 86 - Atque inde conjicio
Slavenos et Gothos eandem esse nationem - Nostro quoque tempore
quisane matrone cum ancillis Sclavona nationis succensent, eas
Gothas appellant.

24
ciałnych pod rokiem 1074 mowi = "nareszcie po-
" stat / Papier Aleksander / na pobliżu Dalmac-
" kie dla wywołania dysocypierstwa w kra-
" iach Stawianekich. Płybywski Kardynat w
" owe strony samego fałszywego biskupa
" / Celade / w obet jego Gotow skarcit. (42)
- Tak owe wyrzuty z historii Koscielejnej,
Berkastra, w pływisku Nr. 40, jako ten
te cytaty ktoremsy w tej chwili pływocy:
= Li, dowodza; ze napad synodu Solonskiego
nie na grecko-bulgarskie czyli tak teraz
nazwane cyrylickie pismo, lecz na stawian-
skie, porniej gtagolickim nazwane, byt wy-
mieniony, a to, dla tego samego ze go got-
kim nazwali; dla tego ze gdyby byla mowa
o piososym, to jest cyrylickim, wyrzuli
by sie byli "in eadem lingua bulgarica"
ialk to pod owe czas w uzywaniu bylo, a
nie "in eadem lingua slawonica". Dla
tego, ze w Dalmacji nigdy niebyto pismo
cyrylickie w uzywaniu, lecz tylko gta-
golicke gozie i Gotow, iesze wytagrze
= pozostalo; i nareszcie, dla tego; ze po rok-
scapianiu sie Chresciansstwa, na Kosciol w dno
ni i zachodni ktore w r. 858 przy Gociuszu
zakreto sie, a w roku 1058 pod Patriarcha
Carogrodskim Michalem (Gnilarziurem) osta-
tecznie utwierdzonym zostalo, chrescianie
Stawianscy ktory uzywali liter cyrylickich,
ialk to Bulgary i Rusini i inni, zlyma-
li sie cerkwi greckow-schodniej, zerwali
wszelkie obcowanie z Rzymem, i blynamy
sie w roku 1089 ani o uchwalu Solonskich
Lacinskih biskupow, ani o kalendarz papieski.
go lapata Meinharda, ktorego za nie mieli,
nieboszcza. - Te to odłączenie sie cerkwi

[42.] Thoma Archid; Hist. Salonitana. Cap. VII. Coeperunt autem habere pro-
prios Duces, et quamvis pravi essent et feroces, tamen christiani erant, sed
rudes valde, Ariana etiam erant tabe respersi. Gothi a pluribus dicuntur
nihilominus Sclavi sunt secundum proprietatem nominis. — Dux Gothus
qui toti praeerat Sclavoniae, coadunato magno exercitu descendit — Cap. XVII.
ad annum 1074. Mittere statuit ad extirpandum Schismatis fomitem de
partibus Sclavoniae. Itaque Cardinalis ad illas partes adveniens, ipsum
Pseudo-Episcopum (Celadam) coram suis Gothis durissime increpavit —
- Otor mamy niezapieczony dawod ze Stawiancow pod ow czas, w owych
stronach, kwano Gotami, a pisimo ich Stawianskie "litteras gothicas", i w
tam znaczeniu, tak ich i Norma Pragski nazwal —

greckowschoonicy i Stowian używających Cyry-
licki od Rzymu, właściwie wywołano synod Sa-
= tonski - Mienki łacinscy zgromadzeni oycow
nieznali różnicy między jednym i drugim alfa-
betem, niewiedzieli że Stawianie miały dwa
kie litery, styszeli tylko, że i bulgarscy i sto-
wienscy Stawianie innego, a nie łacinskiego
używają pisma, i w swym własnym, a nie
łacinskim języku sturbe Boza, odprawiają, pod-
ciągnęli przez występek pod jedną kategorię,
dek wroga, że przenosi ulegali władzy Patriar-
chi Konstantynopolskiego, a drukowy papier rymskie-
go; a że przenosi w ośrodku ich byli oszczędności
oni, i innych za takich w podczytaniu miaz,
do usunkienia Stowienickiej mowy i pisma, a
temu do przyjęcia łacinskiej mowy i pisma
zmusić usiłowali. Tej niewiadomości to jest,
że Stawianie dwojakiego używają pisma, i to,
prypisać należy, że wynalezienie tych liter
"quondam Methodio" przyznawali; ponieważ
styszeli że ten z bratem swym Cyrylem, prze-
si rozszerzyli używanie greckocyrylickiego
alfabetu między bulgarzami i morawskie-
mi Stawianami.

Zamach synodu Satońskiego na wytepienie
pisma Stowienickiego, i dążność porbau-
= ienia ich własnego rodzinnego języka w
Kosciele, musiało niemato / pferacie bied-
= nych Stowienców - Choc się zastanie
od tego groźnego nieszczęścia, dourędzi oni
berwałt pienia przed stolicą Rymską, roz-
= nice między ich własnym i cyrylickim
alfabetem; a że sami niewiedzieli skąd
go mają, bo przez tyle tysięcy lat, używa-
= li go ich przodkowie, nie trosząc się, kto go
i kiedy, między nimi najpierwsey za-
prowadził, przyznali, wynalezienie onogo
jednemu z najznalomszych oyców Ko-
= ciola, współczesnemu S. S. Ambrozego, August-
= yna, Jana Chotouskiego, tłumaczowi i wy-
= kładkowi pisma świętego, przed 300 la-
ty zmarłemu S. Hieronimowi, niby to
swojemu ziomkowi - Cey to, sam tylko
ten dowód różnicy między cyrylickim i
Stowienickim pismem; czyli prypisanie
wynalezienia posledniego tak Stawonemu w
Kosciele mekowi, czyli inne takie prycymy
- a te musiały być nader ważne, bo z re-
= lacyjną wolą, Gregoria VIII. który w Krotce

= wstąpił na stolicę rzymską, ^{niezmierzony}
 = ^{konstantyn} który pragnął wryście odma-
 = iłości obłędów iak rjg Mosarabski w Hisz-
 = panij ^z zięsi, a ieden tyłko rzymsko-tacins
 = ki zaprowadził który Cechom za rzechwa-
 = łosi poczytał, że zapagneli stuchać mszy w
 = ieryku Sławiańskim / J. Dobrowski's Glagli-
 = tica von Hanka 1832 p. 14. /, niemożna by-
 = to zarzować: były powodem że ieryk stowien-
 = ski w księgach Liturgicznych, i to pismo postę-
 = S. Hieronimowi przypisane Stowiancom Dale-
 = matyckim i Styryjskim restaurowano, gdzie aż
 = dotąd w niektórych Kościołach dalmackich, iak
 = to iuk rekliemy porostato, a niegdys podług
 = świadectwa hospitara i Szaferdyka /: Napodpis
 = Staw: § 14. / nie tylko w duchownych księgach,
 = lecz także i w świeckich sprawach w dziejwa-
 = niu było. (43.)

= Aż do roku 1830 za najstarszy rękopism gła-
 = goliczki uważana była psalter, pisana przez
 = Mikolaja kaptana: = dalmackiej wyspy Hr-
 = de na morzu adriatyckim ^{leżący} i w praw-
 = dzie w roku 1222 - /: Odmyciu dawniejsze
 = go Kodexu, które po roku 1830 nastąpiło, niżej
 = powiemy: / - Manuskrypt ten miał sobie
 = Lesakovich, który trudnił się przygotowaniem
 = i wypisaniem mszatu glagolicznego w r. 1831.
 = powierzoną do przedzienia i wypisania, do
 = Jana Tumco Marnavicha biskupa Bosnii,
 = Pisany on na pergaminie; a przepisywać
 = kaptan Mikolaj, w przedmowie psaltera wy-
 = raie, że go pisal, za papieństwa Honoriusza,
 = za panowania Cesarza Fryderyka i Roberta
 = za panowania węgierskiego Króla Andrzeja,

(42) Do przyczyn, które spowodowały Grzegorza VIII zastąpić Stowiancom
 = ieryk ich i pismo do użytku w Kościele, mogła należeć i ta, żeby dać
 = ieryk Stawiańskim narodom które przyłąnili do greckiego obłędku dać tak
 = zwość zjednoczenia się z rzymskim Kościołem, okazując powolność sto-
 = licy w dozwoleniu używania ieryka Stawiańskiego. Inaczej bowiem Sta-
 = wianie nigdy by się nie stonili do unii, jeżeli by od nich rządano, ażeby
 = obłędowsy ieryk swoy własny obłędy i modły w obcyu przyjęli. Gła-
 = goliczkie pismo nie na samą tylko tak zwana Stowianie, to iast dalmacye,
 = krowacye, karyntie i karniole ograniczato się, lecz było iakż czas i w Cz-
 = chach u Emauskich, pisał Cesarza Karola II w r. 1347, tamże fundowanych mni-
 = chow, a moze byż i w innych miejscach w używaniu; co dowodzi glagoliczka
 = część Reimskiego kodexu w roku 1395 pisanege, tudzież Arbulkowskaj, który
 = Opat Duxisz / H 1404. / tamże napisał rorkaraj, a który w Strykholmie znajdował
 = się ma. Co większa nawet w wielkim Nowogrodzie odbyto stady glagoliczkiego
 = pisma, iakż mniemaig z Dwieku, które iakżelakoż mogła być i używaniem, mo-
 = gło byż przyniesionym tamże Stowiancom z Kanonii nad ierionem / smere przybyte-
 = mi. / Mochbumskims - 1849. A 18 emp. 189. / które później Grylijskie pismo, wra-
 = z wiara święta, z Grecji stałyte, iako kabytek pogarski porośli wyparowało.
 = Zdaje nam się, że i łacinskie i grylijskie pismo pracowało nad wyłepieniem
 = etrusko-stowiańskiego, to iast glagoliczkiego. Niemożna wątpić, że i w Polsce gła-
 = goliczka, jeżeli iuk niewczesniky to w końcu XVII wieku znana, był mustrata,
 = swarywsy, że Jadriga Krolowa miodziej polska, swym nakładem do Czech, w Tasnie

i za życia Spaletrańskiego Arcybiskupa Du-
-xaliusa. Dalej świadczą tenże sam Kapłan
Mikołaj, że exemplarz swój wiernie przepi-
-sat z exemplarza, który na rozkaz ostatnie-
-go Salonskiego Arcybiskupa Teodora był pu-
-sanym. Tak Lewakowich, jako i Caranant
w swych "Considerazioni, u Assemaniego De
IV p. 449. przywołują to świadectwo. Arbeys-
go Kapłana kaniewa, t. pliwie konkludowali,
to się działo przed rokiem 840, w którym to
ku miasto Salona zburzonem było, i w któ-
rym na ow czas Teodor raczywiście ostatnim
tego miasta arcybiskupem być miał; a za
tem że exemplarz z którego Kapłan Mikołaj
przepisywał, dawniejszym był o parset prze-
szło lat od pisma Grylliskiego, które dopie-
około roku 860-870 wynalezionem być mia-
ło. — Odwzięcie to, przetrzało Assemaniego, na-
zgodzato się bowiem z legendą, która mu u-
glowie utkwiała, i podług której, pierwsze
przetłumaczenie pisma świętego i pierwsze zapo-
wadzenie pismienności dla Sławian 5^{ty} (6^{ty})
rylemu przypisuje się; raczył tedy cokolwiek
wątpiewać o rzetelności świadectwa Arbeys-
kiego Kapłana Mikołaja, a przynajmniej tak-
go modyfikować, że tenże Kapłan Mikołaj
pod nazwiskiem Teodora Arcybiskupa Salons-
kiego, rozumiał nie owego Teodora arcybisku-
pa, który przed zburzeniem Salony w roku 840
tamże miał swą stolicę, lecz innego Teodora
Arcybiskupa Spaletrańskiego, który między rokami
880 i 890 był pastorem owej diecezji, a do-
którego to miasta Spalety, po zburzeniu Salony,
Arcybiskupia rezydencya w roku 850 przeniesiona,
została i cix Spaletrancy arcybiskupi, i esze
i na ow czas, to jest między 880 i 890, Salonskie-
mi tytułowali się biskupami. — Późorny i nie-
upłodzony krytelnik, przebrnął się, z tego co się
płytoczyło, i aż wafłym iest skrytyczym, z
resztą, uctonego Assemaniego.

Znamienskich pisały, Strabia Grubischijcz
Disquisitio in origi: et hist: alphabeti Slavo-

do tychże emauskich Benedyktynow, u których nabożerstwo, ięzykiem
sławiańskim dopracowało się, i którzy pisma gtagolickiego używali, na
naukę posyłała.

Godok swego tytułu, i

Wyjściowa tenie od Anglii
= cyfrowy, Drollow i Gotorow z
czasu przed narodzeniem
Chrystusa Pana; a zatem przyp
nie mu przypisywano i a
ka, tak, starożytności

G. Schlozer -

nici Glogoliti vulgo Hieronimiani // L. Frisch / Origo
Characteris Slavonici vulgo Arilici et Glogolitici // Nohl.
// Introductio in rem liter. Slavoniam // Durich // Diserta
tio de Slavobohemica sacri Codicis versione // Voigt - 9
Dobrowski i Szafarski zaprzeczali starożytność pis
mi glogolickiemu i przypisywali go cyrylijskiemu.
Dobrowski obwiniał nawet redawniejszego,
iemu znanego glogolickiego pisarza, to jest
osiego, pobożnego, Kapłana Mikolaja o
pobożne oszustwo, i: pia fraus; i, ze dla
tego umyślnie w swej przedmowie, po
łożył Arcybiskupa Salonskiego około ro
ku 640 żyjącego, ażeby cyrylijskim wpra
= wadził na te myślenie, iż iuk przed S. Cyry
tem, była sławiańska i wulgarna, zgodne
Humackrenie psalteru, a zatem, żeby tam
takiey udawaniu Glogolitów ze iuk S.
Hieronim słowiańska liturgia ułożył,
wiece przypisobie 2.

Wracając powyższym pisarzem, przypisywali
uzeni niektórzy iahol to Alter Karol Gott
= lob Anton i Dobner starożytność glogolic
= kiemu pismu przed cyrylijskim. Ostatni był.
ko, to jest Dobner, niechcąc odmówić S. Cy
= rylemu zaszczytu byty Koniecznie wynalazca,
sławiańskiego pisma twierdził jedynie to;
= że tenże S. Cyryli wynalazł, nie cyrylijs
= kie lecz glogolickie litery, a późniejszy od
scropiercy // zapewnia to Bulgary i Rusini //
i tychże glogolickich liter i z greckich
zlepili. Wszakże, tak zwany cyrylijs
ski alfabet - A tak, nawet i wreszcie ostro
= wny Dobner zaplatał się w jedno z owych
trzech nieszczęsnych uprzedzeń, które zawsze
były kamieniem usterku uczonym mężom,
ile króć rary pokusili się zbadywać histo
= rycznie starożytność sławiańskiego narodu; i
= jedno mowie i owych trzech przesądów, kto
= re, wykrej w 35 przypisku obrzarniey wyto
= cylijsmy.

Niech wrócimy naszą uwagę do najnow
= szego odkrycia z r. 1830, musimy iasce w
krotce przeglądnoć przypisywano niektóre
zarysy, owych pisarzy, którzy starożytność
glogolickiemu pismu zaprzeczali - Najphod
twierdził niektórzy, że około 1064 roku przy
= szło do głowy iakiemuś Dalmatczykowi, na
kółki się sławiańskiej liturgii i wotennikow
zachodniego, Koscioła, wydaleć nowe, od cyry
= lijskich różniące się litery, tym celem, ażeby
to, co przyjęto z ksiąg cyrylijskich, zroczyć
itaic, można było - Coż to takiego, i przed kim
udać zamysłano, i na jaki koniec? - Pro

Tacinnikami i przed papierem niebyło co tać; bo nauka
= tenstwo gtagolickie co do istoty zupełnie prawie
= jest zgodne z Tacinnikim, a jeżeli go tylko i litery
= różnia. — A gdyby się coś w księgach ich znalazło
= nego nauki Koscioła rzymskiego znajdowało, to
= by się to także przed papierem nie znalazło; bo i tak
= tylko pismo weszło publicznie w powszechnie u-
= żywanie to mogłoby się przecież ktoś oboj ciekaw
= wy nauczyć czytać i takowy, lub też i inny jakiś
= gorliwy stronnik papieru między samymi gtago-
= litami nieomieszczałby odkryć utajoną, zabawę
= w księgach gtagolicznych. A zatem przed papierem
= i nie było co tać, i nie dano by się utać. — Choć
= nie było co tać i przed Sławianami stronn-
= kami wschodniej cerkwi: bo najpóźniej ostatni
= gtagolitow, również i tak i wschodnich Tacinnikow
= za odosobnieniom uwazali, a tem samym wstrze-
= do nich mając bezwzględnie niemieli ochoty,
= wrócić w ich tajemnice. Jeżeliby zaś znalazł
= się był między nimi, to jest grekami Sławia-
= nami tak, który by zapragnął zobaczyć tajemni-
= ce gtagolitow, to co mu mogło być przeszkodą
= psującą ciuwszy dni kilka nauki poznawania liter
= gtagolicznych będąc Sławianinem czytać i rozumieć
= Księgi gtagoliczkie? — a zatem i z tej strony, i
= nie było potrzeby co tać, i nie dano by się utać.
= Co się tyczy mniemanego wynalazku, i za-
= prowadzenia w używaniu tychże nowych gta-
= golicznych liter; przypuszcmy nareszcie natchwie-
= = nie, iżby jakimś fantastowi przyszła myśl do-
= głowy, nowy utworzyć alfabet, i rozszyfrować
= by go skrypsit, co wielkim niepodlega trudno-
= = ciom: na ow czas, on by tylko sam umiał czy-
= = tać swoje litery, a zatem on by tylko sam mu-
= = siał innych uczyć tego pisma, potrzeba żeby
= miał istadnie zmusić drugich, żeby się uczyli;
= bo bez wazpienia każdy, któremu by podobna,
= zrobił propozycya, żeby zaniechawszy daw-
= = nych, dotąd używanych liter, nowych się chwy-
= = tat; uznatby takiego wynalazcę obłąkanym
= na umyśle. Nareszcie gdyby się już i wry-
= = cy zgodzili na zaprowadzenie tej nowosci wy-
= = padło im zastanowić się, co zrobić z dawne-
= = mi do tej używanymi księgami, i z kąd
= = wziąć tyle ile potrzeba nowych, nowym cha-
= = rakterem pisanych? — A przecież przypuszczać na-
= = leży, że czy to tenże gtagoliczki alfabet oko-
= = to r. 880 jak Arsemanki, czyli około r. 1004.
= = jak P. Srafarzyk dawniej (44) twierdził, czyli

(44.) Gnyfisth du Slewifnu Demofn un dinnatun uaf allnu Munnentnu
1826 N. 209-211 — Potwierdza się, że uczone ten maż odstąpił od dawnego swa

nawet, wynalezionym, został, to już i pierwocy chrześ-
 = anstwo zaprowadzonem było, służba Boża w języku
 = sławiańskim odprawowana się z rękami i księgi po
 = sławiańsku pisane znajdowały się. Co przypuszcio-
 = wy, to i koniecznie przypuszcie należy, że Słowien-
 = cy z dawnemi księganiami w niemym znajdowa-
 = li się Kłopoty -

Wiele jeszcze było innych mniemań i hipotez, jedna
 = smieszniejsza i druga. To że ktoś tam, z Cyn-
 = lińskiego /? alfabetu, mając obraz na oku i in-
 = ne przesyłał ~~nie~~ i wysyłał niezgrabne gtagolice.
 = kie litery; to że papier wysyłał starostę, iż
 = zaprowadzić, ażeby tym sposobem przywlec na
 = swą stronę greckich Słowian, i t. d.; lecz zasmy-
 = az nadto unowocześnił naszych cyfelników; prze-
 = to zaniechamy już zbijać niedostępnosci, kto-
 = re same z siebie iawnie są, niedostępnymi.
 = Gdy te badania i spory między uczonemi aż do ro-
 = ku 1830 trwały, odkryty został nowy starożytny
 = pomnik gtagolickiego piśmiennictwa, który miał
 = zmarły B. Kopitar świadczący, jeżeli nie starszy, to
 = to utomeł kawierniaczy w sobie mowy czyli homi-
 = lie wielkotygodniowe S. Jana, Totoustego, z któ-
 = rych jedna była, a trzy nierzupelne; ponieważ z
 = dwóch kwaternów pergaminowych z wielkimi lit-
 = gami wypartych, w pełnym kwaternie dwóch
 = środkowych pergaminowych kart to jest czterech
 = listów, czyli ośmiu stronnic niedostaje.

Utomeł ten darował jako starożytny i drogi raby-
 = tal Łukas de Reynolds kaptan z wyspy Węglia
 = na adriatyckim morzu w roku 1487. Rycektowi
 = Marquarodowi Braitsacher postowi Arcyksięcia
 = Jęgmunta do zawarcia pokoju z Republika
 = Wenecką, w Wenecyi znajdującemu się. On zaś,
 = to jest, kaptan Łukas nabył go, od jednego z po-
 = tomków Sławony w Węglech, w Kroatyi i w Dru-
 = mie rodziny Frangipatrach, wladcy tejże wys-
 = py Węglia. Na wierzchu tego kodeksu znajdu-
 = je się następujący napis ręką rycera Brai-

go zdania, albowiem, w Narodopisie Sławiańskim w koncu § 14 przyznaje, że na
 = pomniku Winijskim, temże piśmem pisywały się akta urzędowe Korresponden-
 = ce między różnemi Kroatkami wladzami gminami i magnatami od XII do
 = początku XIII wieku, i że nawet prawa i zalony swobodnych gmin Winijskich z r. 1280 tymże charakterem spisane zostały. Nawetże todlno i utomeł
 = historii powszechnej gtagolickimi literami pisaney. [Dobrowskiego Gtagoliti-
 = ka wydanie Hanckiego str. 24.]

-sachera" Isti quinterni, hic intus ligati, scrip-
" ti fuerunt de manu propria S. Hieronimi
" ecclesie Dei doctoris acutissimi. Et sunt bi-
" -blie pars in lingua sic Croatia scripta.
" Et mihi dono dedit D. Lucas de Reynaldis,
" presbyter Veglensis diocesis, qui habuit a
" Magnifico Domino Johanne de Frangepanibus
" domino Insule prefate Veglie, quod librum
" auro et argento ornatum pro reliquiis venera-
" batur. Et cum Venetiis mortuus, ac bona sua
" in predam data ac distracta fuissent, etiam
" de hoc libro auro et argentum amatum fu-
" -it, et pars libri prefate D. Luca in manus ve-
" nit, de qua mihi Marquardo Preisacher mili-
" ti et hinc temporis Casareo oratori, et pacis in-
" ter Illustrissimum Dominum Sigismundum
" Archiducem Austria ex una, et Illustrissimum
" Venetiarum Dominum parciem sic ex altera
" confectori, illos inclusos duos quinternos pro
" speciali et grato munere dedit. Anno a nativita-
" te Domini M.CCCC. (45) - 18 Preisacher na-
" -bis rameli Maria Stein w Tirolu a z archivem
" ramku oraz i ten raby tek starokytossci zha-
" -bia Schurff, iak napis na nim zeha, tegoz zha-
" -biego swiadecy, Terakniyszzy zas i ramku i Ro-
" -dexu wlaszciel Arabia Paris (oz uduelil go zman-
" -temu ucronemu C. K. nadwornemu Biblioteka-
" -rowi Koptarowi, ktory go z obszerna, krytyczna
" i filologiczna rozprawa, obiasnieniami i dodatka-
" mi wyspat w ledoniu 1836 pod tytulem - Gla-

-golita Clozianus" -
Rozprawa ta, ciekawym czytelnikom, ktorych ten
przedmiot zajmuje, z tej wszelako polecamy przes-
toga, ze naganom i uscipliwym studerium, z
ktoremi autor o innych z tego zdanom nierozgadaj-
-cyh sie ucronym, lub o ich, tudach odrywaj sie, nie-
zawsze wiarę dawac nalezy.

Clozianski kodex, ktory podlug wszelkich postrazen,
iscie nie za dawniejszy, to bez wszelkiej watpliwosci
za nalezacy do XI wieku podrytac mozemy; tudziez
panzski glagolicki alfabet, ktory podlug zdania uro-
nych Benedyktynow Kongregacji S. Maur w ich
dyplomatarystu z 8 lub XI wieku pochodzi; (46) i
nareszcie psalter Arbeyskiego Kaplana o ktorey wy-
-zey mowilismy, z exemplarka r. 840 przepisana, sa
dotychczas najdawniejszymi zabytkami pisma he-
-truskostawianskiego, glagolickim, hieronimitzanskim
i Bukwica zwanego. Ubolewad tylko nalezy, ze
wzory pisma tak tego przez Mikolaja spisane, jako

(45) Niedostaje tu liczby dalszej roku. Obiasnienie mozna czytac w Glagolita
Cloziano Koptara pag V -

(46) Facsimile tego, przez Kongregacje, mylnie, bulgarskim nazwanego alfabetu zata-
-czamy pod A^m 18!

i owego psaltera, z którego Mikolaj Arberyceyff swoy
prepisywal, niedoszedl na rych, czasow; wszelaloz nie
traciomy nadziei, ze kiedyś moze i ten i inne dotad
nieznane pomniki, które moze gdzieś w jakim ma-
nasterze bitywieia, wykrytemi kostana.

Starszytnosc Loxianskiego Kodexu mimo innych zna-
= mion dawności dowodzi: najptog postac pisma, któ-
= re terazniejszy Glagolici, maial sobia przez Habiego (Coz
= udzielone najdosladniejszye facsimila, placzycac nie-
byli w stanie - potem, ze tylko w nim ideonym znay-
= dwiemy gloski - BI - BI - A - IA - R - IB, w na-

srey tablicy porownawczey IA - A umieszczone po
numerami 33, 41-42-43 i 44, których to w rad-
nym & pozniejszych rekopismow niepostlegamy -
daley ze nigdzie nieuzywal pisarz onego, gloski - II,
lecz na to miast dwoch glosek - III i IM - co wszela-
koz i z tego pochodzic moglo, ze on pisal w takiej
okolicy Slouienszczyzny lub Boacyi, gdzie zamiast
wyrazu = uza = wyraz = uma - sita = byt w uzywa-
niu: tak na pty, Mad Wielkorossianin mowi = umo -
sito = a Malorusin = uo - sco = i nawszcie ze w

całym manuskrypcie bardzo rzadko wersalne, a byt
to dwie initialne dosyc niezgrabne litery znay-
= duiz sie: gdy precionie w pozniejszych rekopis:
= mach, starano sie z naywieksza troskliwością, i
okrasa rysowac litery initialne, iak to z facsimile

IA i ig przekonac sie mozna. Zastanowienia gorna
i ta okolicznosc, ze w czasie, gdy ten manuskrypt
pisano, Glagolici iuz sie nie ograniczali spiszwa-
= niem Kiazg nieuchronnie do sterby Boacy i nato-
= kanstwa podobnych, lecz iuz i pisma zamienitych

oycow Koscioła staly sie dla nich potrzeba, i tak mieli
iuz pretumacione na swę narzeczę homilie para
totoustago.

Lecz doyc iuz dla nas o rekopismach, zwrócimy teraz
uwage naszą na druk glagolickie -

Nieupłynelo lat trzydziesti po wynalezieniu sztuki
drukarskiej, a iuz ci wychodzi w Wenecyi 1483
roku, naypienwsza w swiecie ksiega w izytku
slawianskim, a tż ksiega jest mszal litera-
= mi glagolickiemi - Dacry cytelnik zwazyt
mszal slawianski, naywieksza z uzywanych

w rzymskim obrzadku Ksiazg Koscielnych, wy-
= chodzi tegoz samego roka pol pierwszy raz z pod-
prassy, w którym, iezeli sie nie myle i naypier-
= wszy mszal Tacinski za pomoca sztuki drukars-
= kiej w Moguncyi wydanym zostal. . . . Na-

= Klad na wykucie i wyrznicie stepow cyli pon-
= sonow, na wytlaczenie matryc i na odlanie dos-
= tateczney mnogosci liter, na papier i na druk msza-

= lne jest znaloznity. Nikt by niepokuset sie na

takie przedsiębiorstwo nie będąc pewnym talliego do-
-bytu wyparły książki, który by pokrył i ogromny wy-
-torony kapital, i płynność korzysci bez nadziei ko-
-rych, niż nie ryzykując swego majątku. Dniłowai
-mszał łaciński, wcale jest co innego; albowiem znay-
-dowato się pod ow czas kilka, a może i kilkanaście
-tygiel Rosciotow w Europie we Włoszech, Francji, za
-Pireneami, w Niemczech, w Polsce i innych krajach
-w których msze po łacinie odprawiano; a zatem odpaw-
-ca smiał i pełen otuchy przystępował do dzieła, wsta-
-ca, że litery na wyprodukowanie mszatu odłame, i do
-dratku innych łacińskich i światowych książek
-przydać się mogły. Inaczej wcale powiodło by się
-drukarzowi, który dla sta lub dwustu Roscio-
-tow, w których po słowiańsku służba Boga,
-odprawiano, w tak wielkie rapedit by się wy-
-datki, niemając nawet nadziei sprzedania ta-
-rycia całego nakładu; albowiem mszał, tak
-kupiony, może potrwać lat kilkadziesiąt.
-tego wrystykiego, hardy kto tylko niezagwo-
-żona, ma głowę, usnuie sobie wniosek, że
-iesze w XIII wieku, gdy ten mszał dniłowa-
-no, musiato w Istrii, Dalmacji, Kroacji, Sla-
-wonii, Panonii, po prawey stronie Dunaju,
-Stryi, Karniooli, i Karintyi, a może i w oko-
-licy samey Wenecyi, znajdowai się iesze przy-
-najmniey kilka set Rosciotow, w których liter
-gia po słowiańsku odprawiała się, i gtagolic-
-kie litery w Diegach były w użyciu, że tych
-Rosciotow niegdys przed dniłowaniem wspomio-
-nego mszatu, musiato być daleko więcej; gdyż
-widziemy, że obradek ten party obradkiem i
-ięrykiem łacińskim, w strach następných wie-
-kach na kilkanaście tylko Rosciotow zmniej-
-szył się, a o wielk porzney od niniejszey chwili
-może i całkiem zniknie. Że przedsiębiorca na-
-kladu na mszał gtagoliccki, dobrze wyszedł na
-swey spekulacji, i przedtę porzył się swego to-
-waru, nie tylko nieważpiemy, lecz nawet smiato
-wnosiemy, że własnie, Korzyści które on odniost,
-spowodowaly równie przemyślnego Suwaypolda
-Fiola ix podobnie dla bogobojnego narodu rus-
-kostawiańskiego wyprodukował, jak to uik wyrey
-wspomnieliśmy o osiem lat porzney w Krakowie
-ostoi, a jak wnosic moramy, i mszał alfabetem
-tak zwanym cyrylii skostawiańskim, jak w
-Wenecyi tak i w Krakowie powodowala przed-
-biarcow własna Korzyść, choc ryżku, za powroch-
-na drwignia, wszelkich przedsiębiorstw i wszelkich
-przemysłowosci, we wszelkich czasach i wszelkich wiekach.

311

Po tej pierwszej drukowanej glagolickiej księce wy-
=szły i później ile nam wiadomo, wielkie mszaty glagolickie: roku 1528 w Wenecyi - roku 1531, to jest to były
lata później w Friume - roku 1531 w Przymie - roku
1541. w Przymie - Mate mszaty, to jest msze za umar-
=łych roku 1507 i 1508, w Przymie - Breviarie 1561 roku
w Przymie; Wenecyi; 1548 roku w Przymie i wiele in-
=nych ksiąg treści duchowney - Litany we wszyst-
=kich drukowanych księgach są, po największey czę-
=ści białe litery = Litara alba = to jest także, iak
tu wyrażona litara = f. - Dla nauki czytania
ksiąg drukowanych, przedręczony zmiatki / facsi
milk / Kilku wierszy z mszatu 1561 roku drukowa
nego pod N. 20. [47]

20-20

Przymyńskiego wyznania,

Drukowanych ksiąg glagolickich, pozostaie nam
iesze napomnienie, że gdy po wprowadzeniu reforma-
cji, nauka Litra coraz bardziej szerzyć się zaczęła,
znalazła ona i między Stowianami i Słowianami, między
macy i Karmiolii i. p. o swoich zwolennikach, dwóch
z nich, to jest Antonii Dalmata i Stefan Jarianin,
którzy zuchwale rozszerzali nową naukę, czyli to
sami unikali niebezpieczeństwa w swej ocyzynie,
wypalili się za granicę do Niemiec, czyli tam wygna-
nemi będąc, nie przedstawiali i z tamtąd dźwiazki na
swoich współziomków. A że w wszystkich czy to religii
=nych czy politycznych reformatorów, zawsze jest
dziosła, szczególnie podciągając za sobą tłumy
gminu, przeto przelozgli oni na proste narzeczce i
tłumu pospolitego, które powszechnie różni się
od nowy oświecenszego społeczeństwa, nowy
testament i takowy wyznawali w Tubingen
w Kraiach Wirtembergskich, podobnyze iak i
tłumacze wychodzą z Karmiolii Krinus Truber ro-
ku 1562 glagolickimi literami. Podług bibliogra-
=fi Sopkiowa tom I str. 278 i 279 było tamże kil-
=ka edycji tej księgi, części samemi glagolic-

(47) Cytay: Wo dni ony przydosť dwt' ženť, bludnicť k' cza-
=rjo Salomonu, i stasť před' nich; ejože edina reze: Mo-
=ljo gospodine moi, az' i žena s'ib' pred'vahalť v' domu ediz-
=naly, i porodily č' neb' v' lomklyci. Mrepnijne dno po rozt-
=denii moem, rodi i s'ib' i d'vohoholť v'kupť, i niktozhe imť
=v' domu s'ib' nama, rasť' nago d'vto. Č' mreže syn' ženy s'eb' v'
=noći, s'p'lyci č'bo č' d'v' i. A v'ostavim v' z'lych' noći
=malčanie, v'ot' syna moego i' nacyhi moeť' radny t'voeť' s'p'lyť,
=i postavim v' lony svoem: svoegože syna č' m'rnaha položi
=na lony moem - " Drukijemu ten opis literis monachialibus ci-
=vilianis, albomem tręć iest duchowna -

sze wiersze w facsimile № 28 (51). Nie
 = kona sie z nich cytelnie za tłumaczenie
 to, różni sie, od owego Watykańskiego;
 z kąd iawnno, że Głagolici mieli nie jedno
 tylko, lecz więcej tłumaczeń pisma
 świętego nowego zakonu. W pieroszem
 to jest Watykańskim tłumaczeniu cy-
 tamy = *Нрухогѧ Іуцѣб*, w tem zaś =
 " *Мимозпагу Іуцѣб* " - w pieroszem
 jest " *Омѣ помггемба* " w ninieyszem
 " *Омѣ помгенѣб* " - w pieroszem = *ελα*
εολαυμε " w tem = *ελαεολαυμε* - w
 pieroszem = " *Сѣрна* " w ninieyszem = *Су*
на = w pieroszem w słowie = *Бѣнрѣци*
иѣ " jest litera na koncu która ma
 oznaczac ten dźwięk który słyszemy w pols-
 kim nosowym = e = a której w tym Widen-
 kim i w wyistkich późniejszych już nie
 nachodziemy; lecz zamiast oney drugas
 kę = *iat* = to i.e. t = b -

51. Rzymski kodex najpiękniejszy ustawem
 roku 1795 w Czechach w Enachskim klasztor-
 = rze pisany. Jest to druga część dwoy słow-
 = nej Ewangelii = *Texte du Sacre* - na której
 = Krolowie Francuzey przy koronacji świątę-
 = gali. Facsimile & exemplaria nakładem
 Jego Imperatorskiej Mocy Rosyjskiego
 Imperatora Mikolaja w Petersburgu 1843 ro-
 = ku na miedzi sctychowanego strona 182 may
 = dującego się zatytułowany pod № 28 (52)

(51.) Facsimile № 28 tak się czyta po rusku - " *Но іѣ оно бѣше. мимозпа-
 гу Ісѣ бугѣ ѣа елѣна ѡ помгенѣб ево. и бѣнрѣцие и оуѣкнѣгу
 ево елѣуѣ паду к-* " zaś po polsku = " *W ono wrieme. mimozpredi
 Іsus widie czetowicka slipa ot rozdenie jego. i wprasisre i uczeni
 = ci jego glagoliuszce Rabi k.* " -

(52) Facsimile № 28 tak się czyta po rusku - *Се азъ Іѣнѣ бугѣхѣ
 иного аниѣла сходяща ѡ встока слнца иже иже иже
 перамѣ ба живаго. и вранѣ елѣмѣ влѣемѣ к ѣетиремѣ
 аниѣлѣмѣ. иже отъ дано вѣрѣгитѣ емѣ и морѣ и гѣрѣвомѣ.
 елѣ не вѣрѣгитѣ емѣ ни морѣ ни гѣрѣвомѣ гонгемѣ зѣнна-
 = емѣ рѣи да нѣмо нѣ велѣхѣ ихѣ " - *Засъ по полску* czyta się -
 " *Se азъ Іванъ видѣхъ иного аниѣла сходяща отъ встока солн-
 = ца, иже имѣше печатъ Бoga живаго. и вѣрѣгитѣ емѣ вели-
 = иемъ къ четиремъ аниѣломъ. имже бѣ дано вѣрѣдѣти земли
 i морѣ i дрѣвомъ. гл҃голе не вѣрѣдите земли ни морѣ ни дрѣ-
 = вомъ доудѣре знаменѣемъ рabi Бoga живаго и члѣкѣ ихѣ -* "*

O i właśnie gdyśmy ukończyli tę
 naszą rozprawę, znajdujemy wzmian-
 = kę w Uspenskiego „Onucanie Monac-
 = mbeu Aeonclitid” w Zurnaliu Mi-
 = nisterium Oświecenia roku 1848.
 t: 58 str 76-93 - o dokumencie z
 roku 8490 od stworzenia, to jest
 982 od narodzenia Chr: który na-
 = leży w klasztorowi ^{Witowskiemu}, i
 = na którym znajduje się podpis
 = glagolickimi literami „Ara-
 = tam glagolickie pismo już
 = w X wieku było w użyciu -

84. Widentski drugi z roku 1493 polskoropisem
 pisany, którego facsimile pod ^{№ 27} 27 (53)
 Jest jeszcze wiele innych pisanych, kodeksów po
 = różnych bibliotekach, iak to już wyżej rzekło
 = się, i coraz to nowe odkrywają się. O
 = To cośmy dotąd przytoczyli, zdaje się że będzie
 = dostatecznym do objaśnienia młodego
 = czytelnika Galicianina o początku glagoli-
 = tki, o jej obszernem niegdys użyciu
 = a razem może podać sposobność, owoym,
 = którzy kapragna sami nauczyć się (czytać,
 = księżki drukowane, i manuskrypta pisane,
 = tym starożytnym sławiańskim alfabetem.
 = Teraz nam porostwie, jeszcze wliowoy przed
 = siebie zataczona pod ^{lit. A} 49, pomowić nieco
 = o niektórych pojedynczych glagolickich lita-
 = rach tym porządkiem, iak na tej tablicy
 = są umieszczone.

Nad pięciu pierwszemi literami, to jest:
 = A, B, C, i D, niemasz się, co zastana
 = wiać; wymawiają się one tak, iak i w
 = innych alfabetach. Jedynie tylko o li-
 = terze B. napomknąć należy, że u Glagoli-
 = tow oznacza literę 2. zaś w cyrylicy
 = pismie nieuczywa się jej za literę. Juk i ta
 = okoliczność dowodzi, że glagolickie pismo
 = dawniejszem jest niżeli cyrylickie, i
 = że od niepamiętnych czasów druga w porzą-
 = ku litera u Glagolitów oznaczata oraz
 = w ich alfabetie i druga literę: pływpo-
 = sobiający zaś greckie litery do sławians-
 = kiego pisma, musiał z greckiej głoski
 = Beta uformować sobie dwie litery B, i
 = W. Aż w greckim Gamma, Delta, Epsi-
 = lon stawało oznaczają 3, 4, 5. pła-
 = tety niepruć następującego porządku w gree-
 = kim literowaniu używanego, zastąpił ich

(53) Facsimile ^{№ 27} 27 tak czyta się po rusku = „Ba ime zgnā naučo Uxā
 = amen. Normde Kbagpuzē z. y. n. B. Sygu Bē cū. - zaś po polsku -
 = „Wa ime Gospodina naszego Jisu Christa amen. Poczete Kwadrigra
 = 1493. budi Bog sławen!”

= ne z owych dwoch, przez siebie utworzonych
liter, to jest litere D. bezliczba. Głagolij
ta zaś, licząc z dawną podług porządku iak
litery następowały, niemiał potrzeby, liter
= ry = D = tak często w stawiańskiej mowie
używanej porzucił zapisu, bych i literę
alfabetu i znakiem liczbowym. Meciwi
= nie gdyby ktoś z cyrylickiego tworzył
swoje nowe abecadło, byłby bezwzględnie
na wzór cyrylicy wypuscił litere D
z sylfu liczbowego.

Siesta litera = E wymawia się na począt-
ku słowa tak w głagolickim iak w cyry-
lickim iak = ie = a często i nawet
i w środku słowa -

Siódma = K = к = к = ma u Głagolity
znaczenie liczbowe i stanowi liczbę = 7 =
zaprowadzając cyrylicę z tej samej
pryczyny co wyżej pod B = б = wykre-
cił i z sylfu liczb, ponieważ grecki al-
fabet który mu za prototyp służył, lic-
be = 7 = litere = З = Ζ = przyznawał, zas
litery = К = wcale niemiał. Gdyby Głagoli-
ta później z cyrylicy formował był swój
alfabet podobnie by tej litery К = ка
liczbę był nieprzyjął.

O osmej i dziewiątej literze niema co po-
wiedzieć -

Dziesiąta litera, głagolicka, to jest pater-
= ke czyli к = к = к = к = к = к = к = к =
gońce = І = і = і = і = і = і = і = і =
szych kodesach i drukach postęguje
można, w późniejszych pismach i dru-
kach, również iak i wczesniejszym
wideniskim kodesie z r. 1368 iak = И =
zamiast = І = і = і = і = і = і = і =

O jedenastej literze, to jest = И = i o
akcentach И = 12 i 13 które przyjmując
twórcy wydaie dźwięk, iak w tabelli
naszej dostatecznie umieszciliśmy sawa-
gi: podobnie i

O czternastej głagolickiej literze w
porządku naszej tabelli, która, tylko
w dwóch słowach w reymnickim ko-
desie znaleźć nam się zdarzyło, to jest
w słowach = Евангелие i Ангий =,
która, litere Stawianey może być re-

wymawiali iako = ie = albo iako = gie = lub
Ter more i iako = die = Ewaniepie - Ewan-
giepie - Ewandiepie.

O literach od 15 do 31. to jest - K - A - M.
H. O. N. P. C. M. Y. Q. X. W. U. Z.
U. U. nie tu namienić nieporozumie, a
co było potrzebnem znajdować się w tabeli:
również i reszta głosek i dwugłosek od
Aⁿ 02 aż do 48 (w tejże tabeli objaśnione
zostają). Napomknąć tylko należy że cyry-
lijskie słowoznaczące Ter = D = i zmiejsza-
jące Ter = b = porycione z starożytnego
Etruskostawiańskiego alfabetu, ponieważ
u Greków podobnej potężności nie były w
używanii - Co do liter liczbowych cy-
rylijskich to jeszcze pleytocy nie zauważy-
ły że cyrylijska litera = feta = również i all
i greckie = Theta = z którego preformo-
wana była liczbę = 9 = oznaczająca, w
porządku alfabetu cyrylijskiego niegdys
musiała zajmować miejsca za literą
= remtia; i tylko później, ile mniey uży-
wana na koniec abecadła wyparowana
zostata - że litera = ksi = w cyrylijskim
alfabecie także musiała zajmować miej-
sce po literze = Asz = ponieważ oznacza
liczbę 60. i z tejże samej pleytocy co i fi-
ta na koniec alfabetu usunoc się była
zmuszona - to samo się ma rozumieć o
literze = Ser = cypli 90. która liczbę w gre-
kim nie używana teraz litera = Koppa = przed-
stawia, nie mniey o literze = Jupa = cypli
400, iako też o literze = Psi = cypli 500 -

(Facsimilia na następującej stronie)

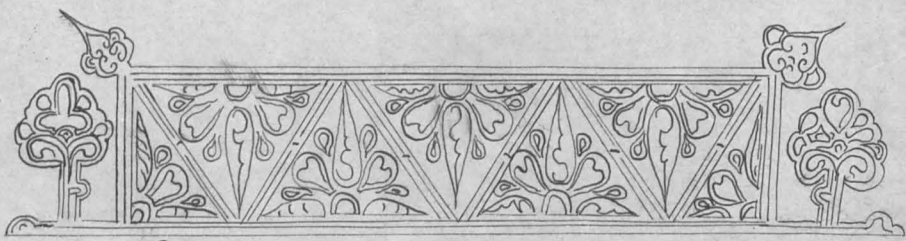
Facsimile IV.

A B C D E F G H I K L O

a b c d e f g h i k l m

N O P Q R S T U V

n o p q r s t u v

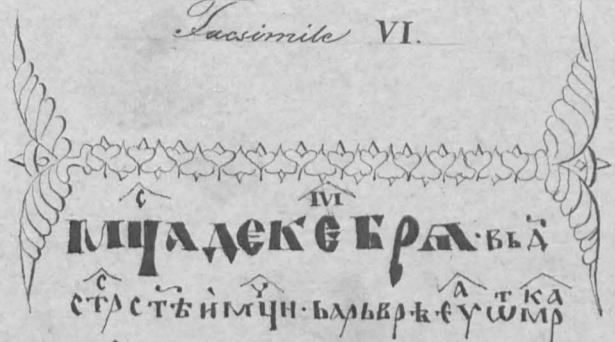

Б
: СЖ·А· НАУАТЪ КЪ·НО
Г
: ВОУОУМОУЛЪТОУ·ЕКА·
В
: ОТЪ ЛОУКЪИ· ГЛА· КГ·

ВЪ ВРЪШАОНО
 ВЪННДЕНІС
 ВЪКАПЕРЬНА
 ОУМЪ· ВЪ
 ГРАДЪ ГАЛН
 ЛЕНСКЪ· НБЪОУ
 УАВЪ СЖБОТЪ
 НОУЖАСААХЖСА
 ОУУЕИИИ ІЕГО ІА
 КОСЪ ВЛАСТНІЖ
 БЪСЛОВОІЕГО НКЪ
 СЪБОРНІН· К· Ж
 УЛВКЪНШЪДОУ

ХАНЕУНСТА· НКЪ
 ЗЪПНГЛАСЪМЪ ВЕ
 ЛНЕМЪГЛІА ОСТА
 НН· УЪТОЕСТЪНА
 МЪНТЕБЪНІЕ НА
 ЗАРАНИНЕ· ПРН
 ШЪЛЪЕСНПОГОУ
 БНТЪНАСЪ ВЪ
 МЪТАКЪТОЕСН
 СТЪНБЖНН НЗА
 ПРЪТНІМОУНІС
 ГЛІА ПРЪМЛЪУН
 ННЗНДЕНЗНІЕГО
 НПОКРЬГЪНБЪСЪ
 ПОСРЪДЖННЗНДЕ
 НЗНІЕГО ННКАКО
 ЖЕНЕВРЪЖДЪІЕГО
 НБЪІСТЪОУЖАСЪ

Facsimile VI.

ВЪ БЪСЛЪДЫСАНОШМ НА
РОДНМНОЗН НОУ ГИЪТ
АХОУТЪН НЖЕНАЕТЕР
АСЖЩНВЪТОУЕННЕКР
БВИ ЛЪТЪДЪНАДЕСА
ТЕ НМНОГОПРНМЪШН
ШМНОГЪВРАУЪНЗАДЪВЪШ
НВЪСЕСКОЕНМЪННЕ ННН
АННОПОЛЪЗЪОБРЪТЪШН

Facsimile VII.

RY†Rλ
I††N†Y
YRIW

Facsimile VIII.

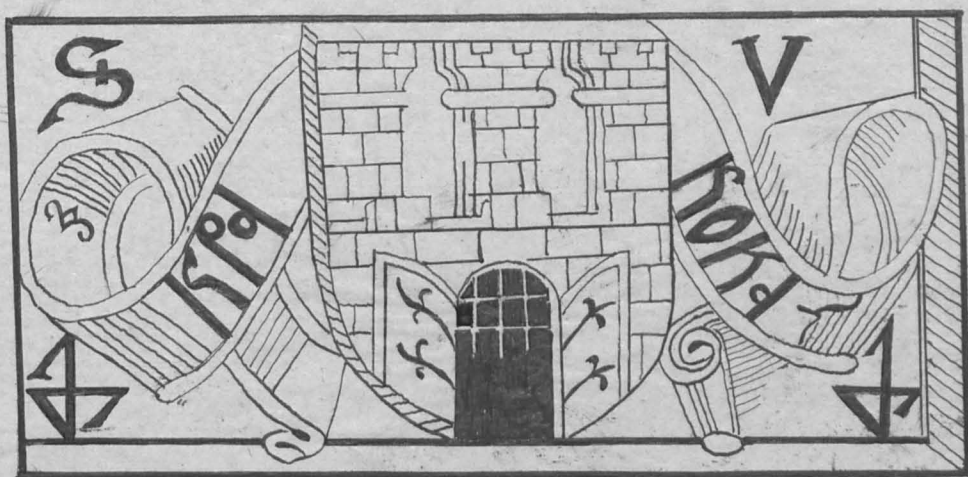
ПЪХЪОТЪЕВЪ ГЪРАТЪОЕ
ГОАРЪ ГНОВЕННИСКОРЪ
ЕОУБОПРЪАЖНСА
КОНАРТАТЪРЪУЕМОЕДАРЪ
ГНОВЕННЕНТЪНННРРЪ
ТВОНННННЪКЪТО ОТЪ
НАТНОТЪМЪЕНМОЖЕТЪ
ТОГДААНФУПАТЪРЪА
ГНЪБАВЪСАПОВЕАВЪ
ЕГОСЪВАВЪЦННПОДАЪ
СКЕРАСПАТННЕНТН
НЖНАДШНГЛАДРЪЦН
СВОЕНМА ОНОМОУЖЕ
НЕОТЪЗЪВЪЦЯЮЦОУ ВЪ
ПРАШАШАШАНОУПАТЪ
САДУГЪН УТОСАНАРНЦА
ЕТЪОМНЖЕРЪШАКОН
АРАНТЪЗЪНЪВЕНКА
РОДАЕСТЪБ

Facsimile IX.

Сеп овѣстивреманнѣаѣ. ѿкѣдѣстьпошлаарц
скаязема. кто въкне вѣна уапероѣекнамити
нѣкѣдѣрцускаяземла ста ла е сть : : : ѿ
енау немъ повѣсть снѣ. по отопѣ. первн сн ве
но е в н . раздѣлиша землю . сн мѣ . хамѣ . а фет
нѣ са вѣ стокъ . сн мѣ в н . персидѣ . в атрѣ . то же
на дон паки на в долготѣ ширинѣ . тако
мерещи ѣ вѣ сток ан до полу дѣ н ѣ я .

Facsimile X.

Фѣѿ снѣ в н жѣ жн вѣ щѣ в ѣ монасты
ре . и права щѣ добродѣтели а ѣ жн тн е . и чернецко е пра
вн ло . и прнмаю щѣ в ѣ каго прнхода щѣ а кн емѣ . кн е
мѣ у н ѣ з ѣ прн н х ѣ х ѣ д ѣ н . прн мѣ т ѣ ма лѣ мн сѣ щѣ ѣ . зѣ
ѿ ро жѣ нн ѣ мо е . се же на пн сѣ . и по ло жѣ н . в ко е лѣ почалѣ
в ы тн мона стырь . и ч то рѣ з ѣ вѣ тѣ пѣ чѣ рскы н . а ѿ фѣ
снѣ в н жн тѣ н ѣ . па кн ска же мѣ : :

Докончана бы си акигда въ еликомъ градѣ оу
 краковѣ при державѣ великаго короля полскаго
 казимира . и докончана бы мѣщанинѣ краковѣ
 скыи мѣшван полтомъ , фѣоль , и зидецы не
 мецкого роду , франкъ . и скончаша повожене
 парожене мѣ . дѣ сътъ девѣтъдесѣти лѣто .

И блюди герѣю
 съ страхомъ . и ишедши да неспѣшѣ
 вѣетъ , или сътрѣтсѣ . И въ кто роки
 свѣтлыѣ нѣ . на вѣрни . Облѣкшесѣ
 въ всю сѣнническою оуѣждоу .
 Омывъ рѣкы , и прѣемъ кадило , по
 кадникъ стѣ агне , на стѣи трапезѣ .
 развѣше же антимиѣ , и камѣ пѣ
 танъ малъ положивъ на немъ . та
 коу дѣлн съ огнемъ вѣхъ камене .

Facsimile XIII.

И бояринья дедо дорбедвно поповъ
в хвѣ и по хвѣ по шовъ. в хвѣ по хвѣ
в прохъ отъ хвѣ и на хвѣ по хвѣ по хвѣ
в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ

Facsimile XIV.

Петр Иванович староста лужички и маршалковладиско земли.
в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
и по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
сгосподаря король в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
и в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ

Facsimile XV.

Што это латинно пометенъ
до Епипасъ рѣки на горахъ
в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
и в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ
в хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ по хвѣ

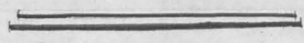
Facsimile XVI.

Великий князь Иванъ Ивановичъ Момоний Тардъ Свѣтлый
Донни Кизи Ибъ Жары Хаднъ Иванъ Ивановичъ Поши
Тодъ Козаниче Мѣста раханно сѣ Мѣстнае Црѣпа
Мѣстнае Ипоженивъ Понивъ Мѣстнае Црѣпа
Црѣ Свѣтлый Кизи

Facsimile XVII.

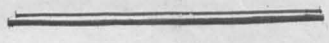
1

ВО СЕЛѢ КРАТКОУЖИМЪ ТЕМЪ: ИМА ИОЗЕРЕНІЕ
ПРИТЯ СІА УРВІ:

2

ПРЕСЛАИ УРЪ ИМАКИ КНѢ ИОСВРОСИ: ОЕЪ ИМАИ
БІ БМОДТЕ УРВІ:

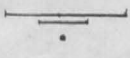
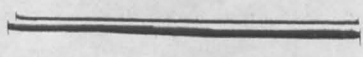
3

ІАНО СЕМА ДУРА ВОЪ ИАВОУ ГИТЕ: ІЕРЕМІН:
СЕМЪ: ІАНА КІТТИ УРВІ:

4

ІАНО СЕА ПДРЪ ЕВА ИМАИ: ИОЗЕРЕНІЕ
ИМАИ: СЕРИТЕ УРВІ:

Facsimile XIX.

a *A* *ch* *nh* *ch*
 b *B* *B* *B* *B* *B*
 v *V* *V* *V* *V*
 f *F* *F* *F* *F*
 d *D* *D* *D*
 c *C* *C* *C*
 z *Z* *Z* *Z*
 x *X* *X* *X*
 i *I* *I* *I*
 i *I* *I* *I*
 k *K* *K* *K*
 m *M* *M* *M*

m *P* *P* *P* *P*
 p *P* *P* *P*
 r *R* *R* *R*
 s *S* *S* *S*
 x *O* *O* *O*
 u *U* *U* *U*
 ch *L* *L* *L*
 ot *T* *T* *T*
 c *V* *V* *V*
 s *W* *W* *W*
 ju *A* *A* *A*

v *V* *V* *V*
 g *G* *G* *G*
 e *E* *E* *E*
 i *I* *I* *I*
 s *S* *S* *S*
 ch *L* *L* *L*
 b *B* *B* *B*

an *an* *an* *an*
 ul *ul* *ul* *ul*
 ju *ju* *ju* *ju*

Facsimile XVIII.

42a

abecora nūbul garcū

āf. bōcōb. uedde. glāgolv. dobro. hieft. guetazello zemma. iſe. iſei caco. ludche. muſchre naſ. on. pōcōr. reci. eſto no

† 𐌰 𐌱 𐌲 𐌳 𐌴 𐌵 𐌶 𐌷 𐌸 𐌹 𐌺 𐌻 𐌼 𐌽 𐌾 𐌿

zor. do. hic. forr. or. pa. ſar. a. u. fa. hier. peller. hior. mſz. hie

𐌰 𐌱 𐌲 𐌳 𐌴 𐌵 𐌶 𐌷 𐌸 𐌹 𐌺 𐌻 𐌼 𐌽 𐌾 𐌿

Facsimile XXII

42e

ጸሐፊዎች ለጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ
ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ
ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ
ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ
ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ ጥቅም ላይ ላይ ለሆኑ

Facsimile XXIV

Քառնի լեռնի վր Եւթոյ Եւթոյ Կիւսիւս Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ
 Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ
 Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ
Քառնի լեռնի վր Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ
 Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ Եւթոյ

Facsimile XXV

ԿՅ ՈՍԵՄՉ. ՄՅՄՅՅԵՅՍԵՑԻ
 ՈՍՑՍԵԱ ՔԷՆԻ ՉՍԵՑՐՈՒ ԳՆԵ
 ՈՐՉՆՅԹ ՉՅՑ. ՄՍԻՆՅԵՑՅԱՅԵՑ
 ԿՄՄՄՄ ՉՅՑ ԳՅԵՄԿՉ. ԵՆԻՍՑԻ

Facsimile XXVII

ԳՐԻՍՏՈՉ ԳՆԵՐԻ ՄԻՅԵՐ ԳՆԵՐ
 ԻՄՍՑ. ԻՍԿՍՍՆ ԶՍԵՆԵՆԵՆԵՆ
 ԵՄԻ ԾՈՒՍ ԵՄՈՒ ԵՄՈՒ ԵՄՈՒ

Facsimile XXVI

ՄԵ՛ ԻԹՈՒ ԶՄԱՐԻ.
 ՍՈՒՑԱԾՅՈՒ ԶԵ՛Մ
 ԻՐԱՐՆԻԿ ԸՅՍԵ
 ՉՔԻ ԳՐՈՒԸՄԱԳԻ ԸՄԵՐՈՒ
 ԶՈՒՉ ԶԱԶԱՅ ԵՐՉԿԻՍՈՒ
 ԲԻ ՈՒՑՈՒԿՅՑ. Կ ՈՍԻՐՑ
 ՎԵՆԸՄ ՈՍԻՑՈՒ ԿԵՅՈՍ
 ԶՆՁԱՍ ԻՐԱՐՆԻԿ. ԶԻՅՉԸ
 ՍԵԻՐՑ ՈՒՑԱՆՑՍՑ ՍՐԿԻ Զ
 ԶԼԵՑ ԶՍԵՑՈՒՆ. Կ ՈՍԵ
 ԲԶՈՒՑԱՆՑՈՒՅՍ ՍՐԿԻ. ՎՑ
 ԱՆՑ ԲՑՈՒՑՈՒՅՍՈՒՅՍ
 ՍԵՅՈՒՅՍ ԸՆԵՐՈՒԿՆԱՆԸ ԲՑ
 ԸԻ ԲԱՅՑ ԲԻԿՅՈՒՅՍ ԻՑՅՈՒ.

Urmieniskie					
	Wskaz	Miejsc	Nazwisko	znaczy w polskim	znaczy w ruskim
1	U	w	Upp	A.	A
2	F	e	Pien	P. miqt.	П. мн.
3	Г	7	kim	K. miqt.	К. мн.
4	Г	7	Ta	T. miqt.	Т. мн.
5	б	б	Tez.	Te. E.	Б, е
6	2	2	Za.	Z.	3.
7	т	т	E.	E.	Э
8	л	л	Set.	Y.	Ы
9	р	р	To	T.	Т.
10	т	т	Ze	Z.	Ж
11	т	т	Imi	I.	И
12	L	L	Lion	L.	Л
13	т	т	Cuo	ch. towar.	Х. мбеп.
14	Ѡ	Ѡ	Dra	dz.	Дз.
15	4	4	Gerr	G.	Г. (5)
16	2	2	Ho.	H.	Х. (Г)
17	2	2	Ca.	C. miqt.	Ц. мн.
18	2	2	Sad	G.	Г
19	Ѡ	Ѡ	Dze	dz.	Дж.
20	U	U	Mion	M.	М.
21	B	J	J	J.	И
22	б	б	Nu	N.	Н
23	с	2	Sra	Sz.	Ш
24	п	n	Uo	O	О
25	2	ε	Cra	Cz. towar.	Ч. мбеп.
26	9	u	Be	B.	Б
27	2	ε	Cra	Cz. miqt.	Ч. мн.
28	т	n	Ra	R. towar.	Р. мбеп.
29	U	"	Se	S.	С
30	ч	ч	Nien	W.	В.
31	S	u	Dion	D.	Д
32	р	e	Re	R. miqt.	Р. мн.
33	8	7	Co	C. towar.	Ц. мбеп.
34	т	l	Sion	Ju.	У, Ю
35	ф	φ	Pier	P. towar.	П. мбеп.
36	ф	φ	He.	K. towar.	К. мбеп.
37	O	o	O	O.	О
38	\$	φ	Te.	F.	Ф.

Luzianski czyli Permski				
	No	Naz	znaczy w	znaczy w
	stac	wisko	Polskim	Ruskim
1	А	An	A	A
2	В	Bar	B	Б
3	Г	Haj	H	Г
4	Д	Doj	D	Д
5	Е	E	E	Е
6	Ж	Loj	Z	Ж
7	З	Zata	Z	З
8	И	J	I	И
9	У	Y	У	И
10	К	Koke	K	К
11	Л	Lej	L	Л
12	М	Meno	M	М
13	Н	Neno	N	Н
14	О	O	O	О
15	П	Pej	P	П
16	Р	Rej	R	Р
17	С	Sy	S	С
18	Т	Taj	T	Т
19	У	U	У	У
20	Ц	Cia	C	Ц
21	Ч	Cozy	Cz	Ч
22	Ш	Sroj	Sz	Ш
23	Ю	Ju	Ju	Ю
24	Я	Ja	Ja	Я

Turecki				
	Po	Naz	znaczy w	znaczy w
	stac	wisko	Polskim	Ruskim
1	س	Elif	A	A
2	ب	Be	B	Б
3	ت	Te	T	Т
4	ث	Se	S	С
5	ج	Jim	G	Г
6	ح	Ha	H	И
7	خ	Chy	CH	X
8	د	Dal	D	Д
9	ذ	Zal	Z	З
10	ر	Re	R	Р
11	ز	Ze	Z	З
12	س	Sin	S	С
13	ش	Szin	Sza	Ш
14	ص	Sad	SS	Сс
15	ض	Zad	Sz	Ш
16	ط	Ty	TH	Т
17	ظ	Zy	Z	Ж
18	ع	Ain	Ay	Аи
19	غ	Ghein	Ch	ГГ
20	ف	Fe	F	Ф
21	ق	haf	KH	К
22	ك	kef	KI	КИ
23	ل	Lam	L	Л
24	م	Mim	M	М
25	ن	Nun	N	Н
26	و	Waw	W	В
27	ه	He	HE	ГЕ
28	و	Se	I	И
29	ي	Lamelif	L	Л

Hebreiski				
	No.	Naz.	znaczy w	znaczy w
	stac	wisko	Polskim	Ruskim
1	א	Aleph	A	A
2	ב	Beth	B	Б
3	ג	Gimel	Ch	Г
4	ד	Daleth	Dh	Д
5	ה	He	H	И
6	ו	Waw	V	В
7	ז	Zain	Z	З
8	ח	Cheth	Ch	А
9	ט	Teth	T	Т
10	י	Jod	J	И
11	כ	Caphe	Ch	А
12	ל	Lamed	L	Л
13	מ	Mem	M	М
14	נ	Nun	N	Н
15	ס	Samech	S	С
16	ע	Tym	Ch.	А
17	פ	Pe.	Ph	П
18	צ	Tzade	Tz	Т
19	ק	Qoph	K	К
20	ר	Resch	R	Р
21	ש	Schin	Sch	Ш
22	ת	Tau	Th	Т

Ի տաճի լեւհ. զք նառնոսն ի ժիւղառնոս. տն
Ի քննչ զոռնաքի թիւհ. զք ի քննչն զոռն. նառն
մի. ճիւղնաք. ի լեւհ. ճոռն. լեւ. լեւ. լեւ. լեւ.
Ի լեւհ. լեւհ. լեւհ. լեւհ. լեւհ. լեւհ. լեւհ.
Ի լեւհ. լեւհ. լեւհ. լեւհ. լեւհ. լեւհ. լեւհ.

coll. for

In illo tpe. Dixit iesus discipul
suis: Scitis qz post biduuz
pascha fiet: z fili' hois tradet ut cru
cifigat. **Q** Tūc pgregati sūt princi
pes sacerdotū z seniores ppli i atriū
pncips sacerdotum q' dicebat cay
phas: z plūū fecerūt ut iesum volo
tenerēt: z occiderēt. Dicebāt autē: **S**

Mysticis dñe repleti sumus uo
tis z gaudijs: p̄sta quesumus
ut intercessiombus scōz martyrum
tuoz erisanti: z orie: que tempora
liter agimul spūaliter cōsequamur
Per.

In nomine s^ce y individualie trinitatis. Cum amela bona temporalia transitoria sunt y caduca. dignum est
y salubre ut de transitorijs lucrum p^rmissura. ea y paup^rib⁹ erogando. q^u y uob⁹ intercessores y aduo
cari existant. pro u^ris reatib⁹ summum iudicem exorando. Notu^m sit igit^r uniuersis in futuris qua^m p^rse
tib⁹ y fidelib⁹ q^uo ego comes ianiss⁹ fili⁹ comitis
Dat^o anno d^{omi}nice incarnationis. m. cc. xl. i. Indictioe quindecima.

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.